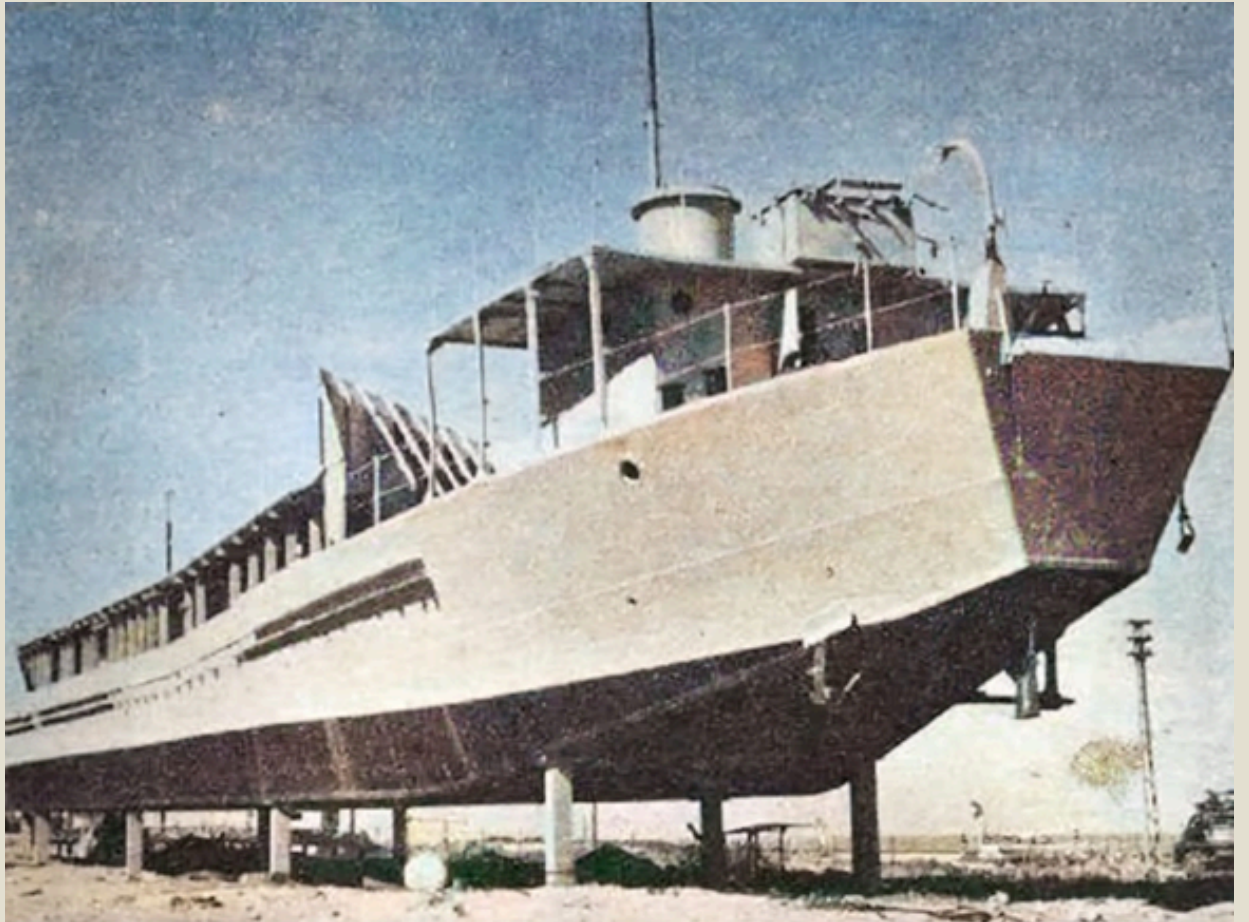

<u>אף על פי כן</u>	<u>טירת צבי</u>	<u>לא תפחידונו</u>	<u>עצמאות (פאן קרסנט)</u>
<u>ארבע חריות</u>	<u>י"ד גיבורי גשר א-זיב</u>	<u>ל"ה גיבורי גוש עציון</u>	<u>פלמ"ח</u>
<u>בונים ולוחמים</u>	<u>יגור</u>	<u>לטרון</u>	<u>קדימה</u>
<u>בן הכט</u>	<u>יהודה הלוי</u>	<u>לנגב</u>	<u>קיבוץ גלויות (פאן יורק)</u>
<u>ברכה פולד</u>	<u>יחיעם</u>	<u>לקוממיות</u>	<u>רפיח</u>
<u>גאולה</u>	<u>ירושלים הנצורה</u>	<u>מדינת היהודים</u>	<u>שאר ישוב</u>
<u>המעפיל האלמוני</u>	<u>כ"ג יורדי הסירה</u>	<u>מולדת</u>	<u>שבתאי לוזינסקי</u>
<u>הנרייטה סאלד</u>	<u>כ"ט בנובמבר</u>	<u>מורדי הגיטאות</u>	<u>שיבת ציון</u>
<u>התקווה</u>	<u>כנסת ישראל</u>	<u>משמר העמק</u>	<u>תיאודור הרצל</u>
<u>חיים ארלוזורוב</u>	<u>כתריאל יפה</u>	<u>נחשון - הקסטל</u>	<u>'אקסודוס-1947' / 'יציאת אירופה תש"ז' (לא לקפריסין)</u>

'אף על פי כן'

מספר המעפילים – 434
הגעה לקפריסין – 27.9.1947
נמל מוצא – מפרץ גאטה, ליד העיירה פורמיה, איטליה
תאריך הפלגה - 17.9.1947
אנשי הפלי"ם ונוספים -
יצחק לנדאור - מפקד האוניה
יהושע (אוסי) רביד - מלווה
אליהו שחר - מלווה
משה קופרניק - מלווה
יוסף לזרובסקי - גדעוני
חיה פיפרברג - גדעונית
רב חובל איטלקי
שני מלחים ושני מכונאים איטלקים

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה 'אף על פי כן' הייתה ספינת ברזל קטנה שנבנתה בקנדה ב- 1941 ושמשה במלחמת העולם השנייה כנחתת טנקים בצבא הבריטי והשתתפה בפלישת בעלות הברית לצפון אפריקה לצורך בלימת התקדמותו של רומל, ולאחר המלחמה כספינת מסע באיטליה ושמה היה Michael Parma. שם נרכשה ב1946 על ידי המוסד לעליה ב'.
הספינה הפליגה ממפרץ גאטה שליד העיירה פורמיה שבדרום איטליה ב 15.9.1947, כחודשיים לאחר פרשת 'אקסודוס' שבהם לא יצאו ספינות חודשה ההעפלה באמצעות ספינה זו ומכאן שמה 'אף על פי כן'. על הספינה 434 מעפילים, רובם יוצאי פולין, כולם צעירים בגילאי 19-30 המאורגנים בתנועות נוער. לא היו ילדים על הספינה.
המסלול שתוכנן לספינה היה – דרומה לכיוון חופי צפון אפריקה ועד מצרים ומשם פנייה צפונה לארץ ישראל כשיעד הנחיתה הוא חוף ניצנים.
הספינה נצבעה מחדש והפליגה במסווה של ספינת סוחר ערבית בשם Farida.
כשהתקרבו לחופי מצרים הוחמרו אמצעי הזהירות ואיש מהמעפילים לא הורשה לעלות לסיפון.
למרות מאמצייהם גילה ב26 לספטמבר מטוס סיור בריטי את הספינה בהיותה כ20 מייל מפורט סעיד. לקראת ערב קרבו אליה שתי משחתות בריטיות. משנתגלו הורשו הנוסעים לעלות לסיפון, הדגל הלאומי הונף, ושלט עם השם העברי הועלה. כשהגיעו לתחום המים הטריטוריאליים של ישראל תבעו הבריטים מ'אף על פי כן' לעצור ולאפשר לצוות חיילים לעלות על סיפונה. המלווה יהושע רביד שעמד על גשר הפיקוד החליט לתקוף ראשון והתנגש במשחתת שניסתה לחסום את הספינה. מכח ההתנגשות שותק אחד ממנועיה והספינה החלה להסתובב במעגל עד שבקושי הצליחו לייצבה. המשחתות סבבו את הספינה, התיזו עליה סילוני מים וצוות השתלטות בריטי עלה על הספינה תוך יריות מנשק קל.
כתוצאה מכך נהרג המעפיל נח גולדפרב בן 25 ותשעה אנשים נפצעו. למרות מאמצייהם הבריטים השתלטו על הספינה וגררו אותה לנמל חיפה. משם הועברו מעפיליה לקפריסין. הייתה זו הספינה האחרונה שבה קיימו המעפילים התנגדות נמרצת. לטענת מלווי הספינה קיבלו הבריטים סיוע בזיהוי מלווים ישראלים מבחורה בשם בטי פידלר, בתו החורגת של קצין משטרה בריטי בארץ שנטמעה בין המעפילים.
לאחר עזיבת הבריטים הושמשה האנייה וצורפה אל שייטת הנחתות של חיל הים, ושימשה בחיל הים, עד להוצאתה משרות ב- 1958. ב- 1969 הוצבה הספינה 'אף על פי כן' במוזיאון ההעפלה וחיל הים.
כתבה: סנונית שהם

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות תורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.
נחום בוגנר, ספינות המרי: ההעפלה 1946-1948. משרד הביטחון ההוצאה לאור, המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1993.

'אף על פי כן' באתר הפלי"ם

'אף על פי כן' מצגות וסרטונים קישור בהכנה

רשימת פעילי ומעפילי 'אף על פי כן' [קישור לפתיחה](#)

קטעי עיתונות היסטורית [קישור לפתיחה](#)

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'ארבע חירויות'

מספר המעפילים – 1,024

הגעה לקפריסין –2.9.1946

נמל מוצא- בוקה די מגרה, איטליה

תאריך הפלגה –23.8.1946

אנשי הפלי"ם ונוספים -

פבי גבר - מפקד האוניה

פטר הופמן - מלווה

אלי זוהר (שמשון) - גדעוני

רב חובל איטלקי

צוות איטלקי

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה Fede נרכשה באיטליה והוכנה למשימת נשיאת מעפילים בנמל פורטו ונרה. מדובר באותה אוניה שהפליגה במאי 1946 תחת השם 'דב הוז'. הפעם, בשמה החדש, יצאה לדרך ב- 23 באוגוסט 1946 ממעגן בוקה די מגרה (איטליה). הספינה נקראה ע"ש ארבעת עקרונות החירות אשר נוסחו ע"י נשיא ארה"ב רוזוולט ב-1941: חירות הדיבור, חירות האמונה הדתית, חירות ממחסור וחירות מפחד. "ארבע חירויות" הייתה הספינה הראשונה שהפליגה שאנשיה ידעו מראש שאם יתפסו על ידי הבריטים הם צפויים להיות מגורשים לקפריסין.

הספינה שהייתה במעקב הבריטים נאלצה לחמוק מן הנמל בטרם נשלמו ההכנות והמעפילים הובאו אליה בסירות. בשל כך התנאים עבור המעפילים היו קשים, סידורי האוורור היו לקויים והיה מחסור במי שתייה, מה שגרם למספר רב של חולים בקרב המעפילים. הספינה הפליגה לפנות בוקר ב 23.8.1946 כשעל סיפונה 1,024 מעפילים, מתנועות שונות וכן צעירים מסלוניקי ופולין.

יהודה ארזי, האחראי על פעולות המוסד באיטליה הורה למפקד הספינה שאם יתקל במשחתת בריטית לא לעצור, אף אם יתקלו בירי אזהרה ובמידה שיעלו הבריטים על סיפון הספינה להתנגד בכח. ביוזמתו גם צורפה למסע הספינה העיתונאית קלייר נייקינד כדי לסקר את המסע ואת מאבק המעפילים בעיתונות הבינלאומית. ב 2 לספטמבר כשהיא במרחק 40 מייל מחוף תל אביב נתגלתה הספינה על ידי מטוס סיור ושתי משחתות בריטיות נגחו בה. כשהתקרבו המשחתות הניפו המעפילים את דגל הלאום וכרזה עליה נכתב "הננו 1,000 פליטים יהודים השבים לביתם, אל תעצרונו, הננו בלתי מזוינים". המעפילים הצליחו בתחילה להדוף קבוצת חיילים בריטים שעלתה על הסיפון. שנים עשר מעפילים קפצו למים כדי לשחות אל תל אביב, אך, רק שניים הצליחו בכך. האחרים נאספו על ידי המשחתת הבריטית. לאחר מאבק של שלוש שעות נגררה הספינה לנמל ומעפיליה הועברו לאניית הגירוש 'אמפייר הייוד' שהעבירה את המעפילים לקפריסין. שלושה עשר מעפילים נלקחו לבתי חולים בחיפה ובעתלית.

כתבה: סנונית שהם

מקורות:

נחום בוגנר, ספינות המרי: ההעפלה 1946-1948. משרד הביטחון ההוצאה לאור, המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1993.
דוד שערי, גירוש קפריסין 1946-1948. אוניברסיטת תל אביב, ההסתדרות הציונית העולמית, 1981.

['ארבע חירויות'](#) באתר **הפלי"ם**

['ארבע חירויות'](#) באתר **מעפילי המגרב**

'ארבע חירויות' מצגות וסרטונים קישור בהכנה

רשימת פעילי ומעפילי 'ארבע חירויות' **[קישור לפתיחה](#)**

קטעי עיתונות היסטורית- **[קישור לפתיחה](#)** (49 קטעים)

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'בונים ולוחמים'

מספר המעפילים – 1,002
הגעה לקפריסין –28.2.1948
נמל מוצא – באקאר, יוגוסלביה
תאריך הפלגה - 18.2.1948
אנשי הפלי"ם ונוספים -
משה רבינוביץ' - מפקד הספינה
פנחס דפני - מלווה
שמשון לוטן - גדעוני
רב חובל איטלקי
שבעה ימאים איטלקים

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה Rondina נרכשה באיטליה על ידי יהודה ארזי ועדה סרני בשם המוסד לעליה ב'. הספינה שנבנתה בנמל סבונה 5-1944 הפליגה בהפלגה קודמת בשם 'אנצו סרני' ב 17 לינואר 1946, נתפסה על ידי הבריטים מחוץ למים הטריטוריאליים של ארץ ישראל ולכן הוחזרה גם אם לאחר שנה וחצי והפלגה חזרה לאיטליה.

'בונים ולוחמים' הפליגה מנמל באקאר ביוגוסלביה ב- 18 בפברואר 1948, כשעליה 1,002 מעפילים. לאחר תקופה ארוכה מאז הפלגת הספינה 'רפיח' שבה השלטונות לא אישרו יציאת ספינות מעפילים בשל הלחץ הבריטי, הפעם אפשרו זאת השלטונות. מרבית המעפילים שעל סיפונה היו מבולגריה, חברי תנועות ציוניות חלוציות ואף אקדמאים, רופאים, מהנדסים, ורוקחים וכן בעלי מלאכה וטכנאים. ומארצות בלקן נוספות - כמעט כולם צעירים עד גיל 30.

מטוס סיור בריטי גילה את האונייה ב- 28 בפברואר מול חוף ניצנים, ומאוחר יותר קרבה אליה משחתת בריטית. כעבור שעות אחדות הקיפו אותה חמש משחתות בריטיות שליוו אותה לנמל חיפה. לא הייתה התנגדות לבריטים בהתאם למדיניות הכללית שאומצה עם התקרבות המנדט הבריטי לסיומו. למחרת הועלו המעפילים על שתי אוניות גירוש 'מאוריציוס' ו'אמפייר רייבל' ונלקחו למעצר במחנות הקיץ בקפריסין. הגעתה של קבוצת צעירים, ציונים, משכילים זו הפיחו רוח רעננה בקרב המעפילים הותיקים ששהו במחנות הקיץ.

כתבה: סנונית שהם

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.
דב בן-ישי, עורך, אוניות העפלה בלתי לגאליות: התקופה השלישית - מצגת
דוד שערי, גירוש קפריסין 1946-1948. אוניברסיטת תל אביב, ההסתדרות הציונית העולמית, 1981.

בונים ולוחמים' באתר הפלי"ם

בונים ולוחמים' מצגות וסרטונים קישור בהכנה
רשימת פעילי ומעפילי 'בונים ולוחמים' **קישור לפתיחה**
קטעי עיתונות היסטורית **קישור לפתיחה** (20 קטעים)
סיפורי מעפילים קישור בהכנה
אלבום תמונות קישור בהכנה

'בן הכט'

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה 'בן הכט' היא היחידה מספינות ההעפלה לאחר מלחמת העולם השנייה שלא הופעלה על ידי ההגנה, אלא על ידי 'הליגה האמריקאית למען ארץ-ישראל חופשית' (American League for a Free Palestine), ארגון המקורב למפלגה הרביזיוניסטית ולאצ"ל. עם זאת, ברוח התפיסה שמפעל ההעפלה הוא מפעל לאומי משותף לכל הפלגים ביישוב, סייעו נציגי ההגנה למארגני ההפלגה בשיפוץ האנייה בניו-יורק ובשיגור המעפילים מצרפת.

הספינה Avril, בשמה בעת הרכישה, נקראה על שם הסופר היהודי אמריקאי 'בן הכט', אשר הכנסות מחזהו המצליח "דגל נולד" הוקדשו ל'ליגה האמריקנית למען ארץ-ישראל חופשית' אשר מימנה את רכישת האוניה.

הספינה נבנתה ב־1930 במספנות בגרמניה כיאכטה פרטית. החליפה מספר ידיים ונרכשה על ידי הצי האמריקאי ב- 1942 שהשתמש בה כספינת סיור חופים. הספינה נרכשה בארה"ב והוכנה לקליטת מעפילים בנמל פורט דה בוק, צרפת.

המיועדים לספינה היו כשש מאות פליטים שורדי שואה שאספו שליחי ביתר ואצ"ל בגרמניה וועד ההצלה של אגודת ישראל בצרפת. הם רוכזו במחנה ליד גרנובל, צרפת. רב המעפילים היו חברי התנועה הרביזיוניסטית.

הספינה הפליגה ב- 1 במרץ 1947 מפורט דה בוק (צרפת) עם 600 מעפילים מפולין וצרפת. מלוויה היו משה שוורץ ושמחה ברלין. צוות הספינה כלל 18 מתנדבים יהודים אמריקאים. להפלגה התלוו גם שני עיתונאים אמריקאים וצלם. הספינה הייתה אמורה להגיע לחוף נתניה, שהייתה מעוז של הרביזיוניסטים באותם ימים. הדרך עברה ללא תקלות עד שהתגלתה על ידי הבריטים ב 9 למרס. לא הייתה התנגדות של ממש מצד המעפילים. ברגע הגילוי לבשו המלחים היהודים אמריקאים את מדיהם הרשמיים והזדהו בפני הבריטים כאמריקאים. משרד החוץ האמריקאי הפעיל את לחציו והם אכן שוחררו בתוך זמן קצר.

עוד ב 5 למרס פנה איש הממשל הבריטי בארץ ישראל למחלקה המדינית של הסוכנות היהודית ומסר לו שעומדת להגיע ספינה ובה רביזיוניסטים. הם כנראה טרוריסטים טען וקיימות ספקות אם לשלחם לקפריסין, פן ישפיעו לרעה על שאר מעפילים, ובקש לדעת מה עמדתם בנושא.

תשובת הסוכנות היהודית הייתה כדלקמן: "הסוכנות היהודית מוכנה תמיד לדון עם הממשלה על כל אספקט של העלייה היהודית, אבל אין לצפות שהיא תייעץ במקרה של קושי מיוחד שהוצא מהקונטקסט של בעיית העלייה, כפי שהיא ניצבת בפנינו." (מצוטט אצל דוד שערי, גירוש קפריסין, ע' 83). פרט לגבר ואשה שחלו, הועברו כל מעפילי 'בן הכט' באוניות גירוש לקפריסין ושוכנו ברובם במחנה חורף 66. בקיץ 1948 הוצאה הספינה מ'צי הצללים', שופצה וצורפה לחיל הים נושאת השם אח"י מעוז והשתתפה בקרבות מלחמת העצמאות

כתבה: סנונית שהם

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997. נחום בוגנר, ספינות המרי: ההעפלה 1946-1948. משרד הביטחון ההוצאה לאור, המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1993. דוד שערי, גירוש קפריסין 1946-1948. אוניברסיטת תל אביב, ההסתדרות הציונית העולמית, 1981.

בן הכט באתר **הפלי"ם**

בן הכט באתר **מעפילי המגרב**

מצגות וסרטונים:

ראיון עם המעפיל נתן פנטורין ארגון מעפילי קפריסין

ראיון עם אסתר מרון באתר בנתיבי העפלה

רשימת מעפילי בן הכט שגורשו לקפריסין בעיתון “לקרוב ולרחוק” **חלק ראשון חלק שני**

רשימת פעילי ומעפילי 'בן הכט' **קישור לפתיחה**

קטעי עיתונות היסטורית **קישור לפתיחה** (קטעים 43)

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'ברכה פולד'

מספר המעפילים – 786

הגעה לקפריסין – 28.3.1948

נמל מוצא – מעגן פורמה, מפרץ גאטה, איטליה

תאריך הפלגה - 10.3.1948

אנשי הפלי"ם ונוספים -

אלי זהר - מפקד הספינה

חיים סנש

עמנואל קצב

חנה סרני - גדעונית

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה 'ברכה פולד' (Fenice בשמה המקורי) נקראה על שם לוחמת הפלמ"ח אשר נהרגה ב'ליל וינגייט'. הייתה זו אניית חופים קטנת מימדים שנרכשה ע"י המוסד לעליה ב' באיטליה והפליגה בפעם הראשונה כאניית מעפילים בשם אליהו גולומב. הספינה הפליגה בליל ה 9 לאוקטובר 1946 ממולה די בארי שבאיטליה כשעליה 508 מעפילים. לאחר הפלגה של תשעה ימים כשעברה את האי כרתים חברה עם הספינה 'אלברטינה' וקלטה על סיפונה עוד 300 מעפילים. הפלגתה התאפיינה בתקלות מנוע רבות (שמונה במספר) שהאריכו את מסעה ל31 יום במקום שמונה ימים שתוכננו. המזון בספינה אזל והאנשים שבספינה נחלשו מאוד. באחת הפעמים בהמצאה ליד האי ספיינאצה ובעת סערה עזה פרצה קבוצת מעפילים לסיפון וניסתה להטות את הספינה לחוף הסמוך כדי להינצל. הספינה נגלתה לבריטים ב 20 לאוקטובר בהיותה מול חוף טריפולי שבלבנון. מפקד הספינה פעל על פי ההוראות שקיבל מאנשי המוסד וכאשר נכנסה הספינה למים הטריטוריאליים של ארץ ישראל ציית להוראות הבריטים, עצר את הספינה, חיבל במנועה והרשה לחיילים הבריטים לעלות על הסיפון. הבריטים גררו את הספינה לנמל חיפה ולאחר התנגדות קצרה הועברו נוסעיה לאוניית הגירוש ואיתה לקפריסין. הספינה 'ברכה פולד' נקשרה לשובר הגלים בחיפה והוספה ל- 'צי הצללים'.

כתבה: סנונית שהם

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.
נחום בוגנר, ספינות המרי: ההעפלה 1946-1948. משרד הביטחון ההוצאה לאור, המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1993.
דוד שערי, גירוש קפריסין 1946-1948. אוניברסיטת תל אביב, ההסתדרות הציונית העולמית, 1981.

'ברכה פולד' באתר הפלי"ם

מצגות וסרטונים קישור בהכנה

רשימת פעילי ומעפילי 'ברכה פולד' [קישור לפתיחה](#)

[רשימת מעפילי ברכה פולד שגורשו לקפריסין](#) 'לקרוב ולרחוק' - באתר משואה

קטעי עיתונות היסטורית [קישור לפתיחה](#) (9 קטעים)

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

קישור לאלבום תמונות קישור בהכנה

'גאולה'

מספר המעפילים – 1,388
הגעה לקפריסין – 2.10.1947
נמל מוצא – נמל בורגס, בולגריה
תאריך הפלגה - 26.9.1947
אנשי הפלי"ם ונוספים -
מוקה לימון - מפקד האוניה
חיים ויינשלבויים - מלווה
מנחם קלר - גדעוני
בנימין קולברש - גדעוני
רודולף פצ'רט - רב חובל אמריקני
צוות ים שכלל 40 אנשי **מח"ל העפלה** ושני ספרדים

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה Paduca נבנתה בתחילת המאה ה 20 לשימוש משמר החופים של ארצות הברית שם נרכשה על ידי אנשי המוסד. בסוף 1947 נפתח מחדש הפתח לחידוש העלייה מרומניה בהסכמה עם ברית המועצות. הספינה האחרונה שיצאה מרומניה הייתה ספינת המעפילים מכס נורדאו במאי 1946. בשל לחץ שלטונות בריטניה החלו לעלות קשיים בשימוש בנמלי צרפת שבעבר שמשו ליציאת ספינות מעפילים רבות.

הספינה הוכנה למשימתה בנמל ביון, מפרץ בסקיה שבצרפת. ומשם יצאה ב 4.8.1947 לעבר הים השחור, כשנמל היעד שלה הוא נמל קונסטנצה שברומניה. לחץ בריטי גרם לשינוי בנמל ההפלגה והספינה אספה את המעפילים בנמל בורגס שבבולגריה. לאחר שהמעפילים הוסעו באופן מסודר ועל דעת השלטונות ברכבות מבוקרשט, רומניה לנמל ההעמסה.

הספינה הפליגה ב 26.9.1947 מנמל בורגס כשעל סיפונה 1,388 מעפילים, חברי תנועות ומפלגות שונות, רובם מבוגרים ובעלי משפחות עם כ 200 ילדים וביניהם תינוקות רבים. רב החובל של הספינה היה רודי פצ'רט - אמריקאי לא יהודי שראה שליחות בהתגייסותו לעזרת מפעל ההעפלה ובצדו מתנדבים יהודים אמריקאים.

'גאולה' יחד עם הספינה אחות 'מדינת היהודים' הייתה במעקב מתמיד של הבריטים. ולכן כדי למנוע החרמה של 'גאולה' התוכנית הייתה להעביר את מעפיליה ל'מדינת היהודים' הגדולה יותר כאשר יהיו במרחק של 200 מייל מהארץ. התוכנית לא יצאה לפועל שכן שתי הספינות היו עמוסות לעייפה. הבריטים עקבו בדקדקנות אחר כל מהלך ההפלגה החל מתחנת הרכבת בבוקרשט, וידעו על הפעילות השוטפת בספינה במשך ימי ההפלגה. מיד עם היציאה ממיצר הדרדנלים חיכתה לשתי הספינות משחתת בריטית שנכנסה בין שתיהן והפליגה איתן.

מפקד הספינה 'גאולה' מוקה לימון לא היה מעונין שאנשיו ימצאו בהתנגשות אלימה עם הבריטים ולא נערך להגנה. אלה גם היו ההוראות מהארץ בסופו של דבר שכן היה חשש מפרובוקציות שיבצעו הבריטים ואף נתבקשו שלא לקרוא בתשדורות מהספינה לציבור לצאת לתהלוכות או הפגנות. מדיניות זו היא תוצאה של שינוי מדיניות ההתנגדות האקטיבית בכל ספינות המעפילים מעתה. 'גאולה' ו'מדינת היהודים' היו מוקפות בשבע משחתות בריטיות וכדי לחמוק התפצלו - 'מדינת היהודים' פנתה לכיוון תל אביב ו'גאולה' לכיוון צפון לחיפה. אז נגחה משחתת בספינה 'גאולה' וכתוצאה חיבל הצוות במנועי הספינה. הם אפשרו לבריטים לעלות על הספינה ונגררו לחיפה (2.10.1947).

הבריטים החזיקו את המעפילים על האניות שלשה ימים בטרם החליטו לגרשם לקפריסין, פרט לאותם 41 מעפילים שהועברו לעתלית.

כתבה: סנונית שהם

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.
נחום בוגנר, ספינות המרי: ההעפלה 1946-1948. משרד הביטחון ההוצאה לאור, המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1993.

גאולה באתר הפלי"ם

סרטוני כנסים ועדויות

1.כנס 75 ל'גאולה' ו'מדינת היהודים' **חלק א חלק ב**

מעפילי 'גאולה' מספרים באתר בנתיבי העפלה, לכנס 75

שרה שכטר לקס מספרת בארגון מעפילי קפריסין

רשימת פעילי ומעפילי 'גאולה' **קישור לפתיחה**

קטעי עיתונות היסטורית **קישור לפתיחה**. (28 קטעים)

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

תמונות 'גאולה' קישור לאלבום תמונות קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'המעפיל האלמוני'

מספר המעפילים – 796
הגעה לקפריסין – 16.2.1947
נמל מוצא - סט, צרפת
תאריך הפלגה – 3.2.1947
אנשי הפלי"ם ונוספים -
יוסף (יוס'לה) דרור - מפקד האוניה
שאול ביבר - מלווה
ראובן אורן - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה San Miguel, שהייתה ספינת חופים עשויה ברזל להובלת נוסעים נרכשה בשבדיה והוכנה למשימתה בשבדיה ובמרסי, צרפת. כבר במסעה משבדיה לצרפת התעוררו בעיות רבות. בהיותה במרסי הוכשרו בספינה 870 מקומות לינה, ההכנות נמשכו מאוגוסט ועד לנובמבר 1946. ב3 לפברואר 1947 הפליגה הספינה מנמל סט כשעל סיפונה 796 מעפילים, ביניהם גם קבוצה של בני נוער ממרוקו. השם ניתן לספינה רק ביום האחרון להפלגתה, לפני כן נשאה את השם 'הגנה – חירות' שהוחלף בנימוק שהוא רומז על שיתוף פעולה בין ההגנה והאצ"ל. השם ה'המעפיל האלמוני' ניתן על שם המעפיל הרברט לזר שנהרג כשבוע לפני הגעת הספינה לחיפה בעת ההתנגדות לבריטים על סיפון הספינה 'לנגב'. הרברט לזר כונה 'המעפיל האלמוני' בהודעת היישוב על נפילתו ומועד הלוויתו מכיוון שבעת הפרסום שמו עדין לא היה ידוע.

ההפלגה עברה ללא קשיים מיוחדים מלבד תקלות מנוע וים סוער. יעד הספינה היה כ3 ק"מ מדרום ליפו. ב 15 לפברואר נתגלתה הספינה על ידי מטוס סיור בריטי ובעקבות זאת ננגחה על ידי שתי משחתות בריטיות, במהלך העימות עשו הבריטים שימוש בפצצות גז ובסילוני מים. בניסיון להשתלט עליה נפצעו ששה מעפילים. בסיומה של התכתשות אלימה נכנעו המעפילים. בארץ נעשו הכנות להתדיינות משפטית בעניינה, אי לכך נצטוו מלווי הספינה לא להכנס לתחום המים הטריטוריאליים לפני התאריך 17.2.47. חמש בבוקר. השדר לא נקלט והספינה נכנסה לנמל חיפה כבר ב 2:45 לפנות בוקר. מעפיליה הועברו בחופזה לאוניית הגירוש עוד לפני השעה תשע בבוקר – לפני פתיחת משרד הרישום של בית הדין העליון בירושלים. על גשר הסיפון הוצב שלט באנגלית: "נלסון! ראה את יורשיך!". מרבית פעילי ומעפילי הספינה הועברו למחנה חורף 65.

כתבה: סנונית שהם

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.
דוד שערי, גירוש קפריסין 1946-1948. אוניברסיטת תל אביב, ההסתדרות הציונית העולמית, 1981.

['המעפיל האלמוני'](#) באתר **הפלי"ם**

['המעפיל האלמוני'](#) באתר **מעפילי המגרב**

מצגות וסרטונים

[כנס 70 שנה להגעת 'המעפיל האלמוני'](#) ב 2020 - בניר גלים

רשימת מגורשי 'המעפיל האלמוני' בעיתון "לקרוב ולרחוק" **[חלק א חלק ב](#)**

רשימת פעילי ומעפילי 'המעפיל האלמוני' **[קישור לפתיחה](#)**

קטעי עיתונות היסטורית **[קישור לפתיחה](#)** (91 קטעים)

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'הנרייטה סאלד'

מספר המעפילים – 536
הגעה לקפריסין – 14.8.1946
נמל מוצא- פיראוס, יון
תאריך הפלגה – 30.7.1946
אנשי הפלי"ם ונוספים -
אריה (קיפי) קפלן - מפקד האוניה
שמואל (סאמק) ינאי - מלווה
בנימין ירושלמי - מלווה
יוסף לזרובסקי - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה Arites Salas , ספינת עץ נרכשה ביוון, הוכנה בנמל פיראוס והפלגה ב 30.7.1946 מכף סוניון, דרומית לאתונה כשעל סיפונה 536 מעפילים, רובם מיוון ומיעוטם מהונגריה. גרעין המעפילים בספינה היה בית היתומים 'קיפסיה' באתונה ולכן היה על הספינה ריכוז גדול שלתינוקות וילדים (200). כן נמצאו בה 19 נשים הרות. ריבוי הילדים הוא הסיבה לשם שניתן לה 'הנרייטה סאלד'. מלווי הספינה דווחו ש"החומר האנושי קשה מאוד ... במקרה שנצטרך לארגן התנגדות המונית יהיה הדבר קשה מאוד."(דו"ח מאנשי סולד, מצוטט בנחום בוגנר, ספינות המרי, ע' 61). במקביל ל'הנרייטה סאלד' יצאה מהמעגן גם ספינת עץ קטנה – 'רפי 2' - בפקודו של שמואל ינאי ועליה 150 יהודים מהונגריה שאמורים היו להיות מועברים בלב ים לספינה 'הנרייטה סאלד' ולהחזיר את צוות המלחים היוונים שעליה.

בשל סערה קשה בדרך נאלצו הספינות לעגון באי סירינה, ומשם הועברו הנוסעים לאי קאמליה, ובו ציפו המעפילים לחזרת 'רפי 2' מפיראוס עם חלק המנוע המתוקן. במרחק 150 מייל מחופי הארץ נפגשו שתי הספינות והחילופין המתוכננים בוצעו.

בסמוך לחופי הארץ נתגלתה הספינה 'הנרייטה סאלד' על ידי שתי משחתות בריטיות. המעפילים התנגדו למלחי הצי הבריטי במשך שעות, כאשר הבריטים הפעילו כנגדם תותחי מים ופצצות גז מדמיע. לאחר שהושלח רימון עשן לחדר התינוקות הוחלט להכנע. הספינה הובאה לנמל חיפה והוצבה ליד הספינה 'יגור'. המעפילים הועברו לאוניית גירוש ונשלחו לקפריסין. הם הועברו יחד עם מעפילי יגור למחנה אהלים בסמוך לפמגוסטה, קראולוס (מחנה 55).

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.
נחום בוגנר, ספינות המרי: ההעפלה 1946-1948. משרד הביטחון ההוצאה לאור, המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1993.
דוד שערי, גירוש קפריסין 1946-1948. אוניברסיטת תל אביב, ההסתדרות הציונית העולמית, 1981.

כתבה: סנונית שהם

'הנרייטה סאלד', באתר **הפלי"ם**

מצגות וסרטונים:

סמק ינאי מספר על ההפלגה

רשימת פעילי ומעפילי 'הנרייטה סאלד' **קישור לרשימה**

קטעי עיתונות היסטורית – קישור בהכנה

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'התקווה'

מספר המעפילים – 1,414
הגעה לקפריסין – 17.5.1947
נמל מוצא – מעגן פורטוונרה (מפרץ לה ספיציה), נמל
בוקה די מגרה, איטליה
תאריך הפלגה – 8.5.1947
אנשי הפלי"ם ונוספים -
ישראל רותם - מפקד הספינה
אלכס שור - מלווה
מאיר פליק - מלווה
נחום מנור - גדעוני
28 אנשי **מח"ל העפלה** בהם הרולד כץ (קצין ראשון),
מורי גרינפילד (קצין שני) ומק (רב המלחים).

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

בתחילת דרכה הופעלה הספינה בימת משיגן ארה"ב, הספינה נבנתה בקליבלנד ב-1896 עבור משמר החופים האמריקאי והשתתפה במלחמת ארצות הברית – ספרד. בתחילת מלחמת העולם הראשונה נקראה "גרשם" (Gresham). במהלך מלחמת העולם הראשונה הספינה שימשה גם את משמר החופים בחוף המזרחי של ארה"ב. לאיתור צוללות באוקיינוס האטלנטי. כשהוצאה משרות, הפכה לספינת סוחר להובלת בננות ושמה שונה ל – Trade Winds. בתחילת 1947 נרכשה הספינה על ידי אנשי המוסד לעליה ב'. ואז החלה את דרכה לארץ ממיאמי עם רב חובל לא יהודי. ועם צוות שרובו מתנדבים יהודים אמריקאים. בין המתנדבים האמריקאים היו כאלה שהייתה להם הכשרה ימית. קצין ראשון הרולד כץ, קצין שני מורי גרינפילד, סאני וינטראוב ששימש כאלחוטן גם בצי הסוחר האמריקאי. המלחים הנוספים: צ'ארלס וייס, אדריאן פיליפס, אל ניימוף, ארני ראובן, ברני לוי, ג'ראלד רובינשטיין, האל גלילי-פיינברג, הוג מקדונלד, חי ברוורמן. מייק ברנשטיין, פאול קיי קמינסקי. גו' גילדין, סאם גורדון, מרווין אבי רוזנברג, מני וינשטיין, מרווין וייס וסיד ילין. הספינה הפליגה ממיאמי לבולטימור לצורך תיקונים ובתחילת מרץ 1947 הפליגה לליסבון, פורטוגל. שם שופצה ונבנתה להובלת הפליטים מאירופה, המשך העבודות נעשו במספנה פורטונרה, דרומית לל-ספציה. בעת שהותם בליסבון חשדו הפורטוגזים במטרת השיפוצים ועצרו את יהודה בהרב (רבינוביץ) איש המוסד לעליה ב' שהיה אחראי על צוות ההכנה שם. אך לאחר זמן קצר שוחרר יהודה בהרב על ידי הפורטוגזים. מיד עם שחרורו הצליחו המלחים לצאת את הנמל, ולהפליג למרסי ומשם לפורט דה בוק צרפת. מצרפת הספינה הגיעה ללה-ספציה מזרחית לגנואה למפרץ בוליאסקו איטליה. שם עלתה קבוצה ראשונה של מעפילים וב-8 למאי 1947 עלו על סיפון אוניית המעפילים בלילה חשוך ביותר במפרץ בוקה דה מגרה (איטליה) 1414 מעפילים ניצולי שואה ילדים ומבוגרים. שם הספינה שונה עם תחילת ההפלגה הלא לגאלית מאיטליה לארץ (אז פלסטינה) ל-"ארתור ג'יימס בלפור". על שם הצהרת הלורד "בלפור". מפקד הספינה היה ישראל רותם (רוזנבלום) איש פלי"ם. ונלוו אליו אלכס שור, מאיר פליק ו גדעוני נחום מונדר (מנור) אנשי פלי"ם גם הם. ב-16 במאי 1947 זוהתה האוניה על ידי מטוס סיור בריטי ליד חופי ראש הנקרה. כעבור זמן קצר החלה משחתת בריטית ללוותה. מיד התחילה התנגדות המעפילים לעליית הבריטים על האונייה.

הצוות מינה נער בן 16 חיים כהן, פליט מהונגריה, להכריז שהוא הקפטן, חבשו לו את כובע הקפטן. בשעות דרמטיות אלו התרחשה גם לידת תינוק בחדרון צפוף על סיפון הספינה. הלידה ערכה שעות ובמזל טוב נולד תינוק זכר לשמחת משפחת המעפילים פרידמן מפולין. אנשי הצוות נתנו שם לילוד הרך את השם "ארתור" על של האוניה. האחות רחל כץ גילברט מעפילה מפולין היתה המיילדת. והרופא שעזר לה היה שלמה (דיוסי) מעפיל מהונגריה. שלמה נפטר בעת שירותו הצבאי בארץ לאחר שחזר ממחנות המעצר בקפריסין והתגייס מיד לצה"ל.

מיד עם תפיסתה של הספינה קבל הגדעוני הוראה מהארץ לשנות את שם האוניה ל-"התקווה". כל צוות הספינה נרתם למחוק את שם האוניה "ארתור ג'מס בלפור". והעלו במקומו שלט ענק בשם "התקווה". לפנות בוקר ב-17 למאי 1947 גורשו 1414 המעפילים וחלק מאנשי הצוות למחנות המעצר בקפריסין. משפחת פרידמן הורשתה לרדת עם התינוק בחיפה.

כתבה: לאה בהט

'התקווה' באתר הפלי"ם

'התקווה' באתר מעפילי המגרב

'התקווה' – מצגות וסרטונים:

סרט כנס 76 להגעתה – ארגון מעפילי קפריסין **חלק ראשון חלק שני**

הסרט המלא **Waves of Freedom**

סיפורו של הרולד כץ קצין ראשון – איש מח"ל

סיפורה של רחל גילברט המיילדת

התקווה שבלב – סיפורי מעפילים

'התקווה' - אנשי האונייה מספרים - בנתיבי העפלה

רשימת פעילי ומעפילי 'התקווה' - **קישור לפתיחה**

קטעי עיתונות קישור בהכנה

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'חיים ארלוזורוב'

קרדואתמלחמה ארלוזורוב תופס מיליון איש וצבא המוטל

מספר המעפילים – 1,398

הגעה לקפריסין – 28.2.1947

נמל מוצא - טרלבורג, שבדיה מטפונטו, איטליה

תאריך הפלגה – 24.1.1947 (טרלבורג) 21.2.1947 (מטפונטו)

אנשי הפלי"ם ונוספים -

אריה (לובה) אליאב - מפקד האוניה

גד הילב - רב החובל

ישראל (עוזי) אוורבך - מלווה

צבי (מירי) כצנלסון - מלווה

ניסן לויטן - מלווה

יעקב ארנון - מלווה

יחזקאל מעוז (הצטרף באיטליה) - מלווה

אברהם שביט (הצטרף באיטליה) - מלווה

משה (מוסיק) גדרון - גדעוני

מתנדבים מארה"ב: אפרים צוק - קציו מכונות, לסטר (אליעזר) אברמסון, בן אוקופניק, יוג'יו אלכסנדר,

דיוק אטרוס, שמואל בייר (בארי), הח ברוורמן, ארתור ברנשטיין, ג'ק ברנשטיין, אירווינג ויינגרטן, ויל

טילו, דוד-גינטר ליווינגסטון, ברנרד (ברוך) לינסקי, קלמן (מייק) מיכאלי, סם מרכוס, רלף-ירחמיאל

נוימן, ראובן סטרר, אלברט פוטשניק, סמואל פקובסקי, יוסף קרמר, צבי ראב ("צבי הגדול"), וילי

רוסטוקב, ויליאם שלגל, אירווינג-ישראל שמטרלינג, סמואל פקבוסקי

סיפור ההפלגה:

סיפורה של הספינה 'אולואה' (Ulua), ששמה שונה בהמשך ל"חיים ארלוזורוב", מתחיל בקיץ 1946. מלחמת העולם השנייה אך זה הסתיימה, המוני פליטים חסרי כל, שעברו את זוועות השואה, חולמים לעלות לארץ ישראל והיישוב בארץ נרתם למבצע.

שאל אביגור עמד באותן שנים בראש המוסד לעלייה ב', הגוף שהוקם לטובת העלאת הפליטים. אנשי המוסד איתרו או רכשו ספינות שהוכשרו להובלת מאות ואלפי עולים. כזו הייתה גם הספינה 'אולואה' (Ulua), שנבנתה בשנת 1912 ושימשה כספינת משמר חופים של צי ארה"ב. עם סיום מלחמת העולם השנייה נמכרה והפכה לספינת סוחר המניפה את דגל הונדורס. הספינה נרכשה על ידי חברת כיסוי של המוסד בתקווה שתהיה חזקה דיה על מנת לשוט בחורף לעבר חופי שוודיה הקפואים ולהוביל משם את המעפילים ארצה. תחילה הועברה מארצות הברית לעיר הנמל הצרפתית מרסי, שם נערכו ההתאמות הנדרשות לצורך הובלת המעפילים. בדצמבר 1946, במהלך הקונגרס הציוני שנערך אחרי המלחמה בעיר בזל שבשווייץ, הודיע אביגור לאריה לובה אליאב שהוא בוחר בו לפקד על המסע ולדאוג שהמעפילים יגיעו בשלום לחופי ישראל. אליאב היה אז בן 25, חבר ההגנה שהתנדב במהלך המלחמה לצבא הבריטי.

תחת שם הכיסוי "ארטור" החל אליאב בהכנות, לצד רב החובל גד הילב, סגניו ארט ברנשטיין ופדרו לופז, קצין הקשר גדעוני משה מוסיק גדרון (לימים אלוף בצה"ל), וקצין המכונות הראשי אפרים צוקר.

ב־31 בדצמבר החל המסע, שאף אחד לא ידע אז כי יהפוך למסע הארוך ביותר שביצעה אי פעם אוניית מעפילים, ושבמהלכו יפגוש המפקד "ארטור" במעפילה שורדת השואה טניה, שתהפוך לאשתו.

היעד היה נמל טרלבורג שבדרום שוודיה, שם המתינו לאונייה 664 שורדי שואה, בעיקר נשים שורדות שואה שהגיעו לשוודיה לקראת סוף המלחמה, במסגרת עסקה של הרוזן ברנדוט עם השלטונות הגרמנים. בשל תנאי מזג האוויר הקשים והמים שקפאו בים הצפוני, נאלצה הספינה להיכנס לנמל קופנהגן שבדנמרק ולהמתין עד שתוכל לשוט שוב. בערב 23 בינואר 1947 הגיעה הספינה לנמל טרלבורג ולמחרת בבוקר נכנסה לנמל רכבת עם המעפילות, העלייה לספינה החלה מיד. כל מעפילה נשאה בידיה שתי מזוודות ובהן כל רכושה עלי אדמות. פניהן של הנשים אמרו הכול – הסבל שעברו במלחמה, תחילת תהליך ההתאוששות, השמחה על העלייה ארצה יחד עם החשש מהמסע הצפוי להן. תנאי המגורים על הספינה היו מאתגרים, ומלבד הצפיפות התמודדו המעפילות ו אנשי הפלי"ם ונוספים עם חדירת מים, מפגע שהעסיק אותם במהלך המסע.

התכנון היה להגיע ישירות לחופי הארץ, אבל הגורל רצה אחרת. תחילה אילצה אותם סופה לעגון בנמל לה־האבר שבתעלת למאנש, כשהמעפילות מסתרות בבטן האונייה לבל יתגלו על ידי הבריטים. סערה נוספת תפסה אותם אחרי שהמשיכו דרומה, במפרץ ביסקאייה. הגלים התנפצו על הסיפון, הספינה היטלטלה מצד לצד, הקשר עם החוף נותק, שלושה מכלי דלק גדולים התבקעו ולא נותרה ברירה אלא להשליכם לים. ללא הדלק, האפשרות להפליג ישירות לחופי ארץ ישראל נמוגה.

המסע נמשך דרך מיצרי גיברלטר ולאורך חופי הים התיכון, עם עצירות בנמלים בצפון אפריקה לצורך הצטיידות במזון ובדלק. מברק שהגיע ממטה המוסד בפריז הורה לספינה להגיע בחסות החשיכה לנמל מטפונטו שבדרום איטליה ולהעלות מעפילים הממתינים שם. הספינה כבר הייתה מלאה עד אפס מקום ולכן הוחלט לרוקן את מחסני הציוד האישי וכך לקראת חצות הגיעה הספינה לנמל כשמאחוריה שובל ארוך של מזוודות שהיה כל רכושן של המעפילות. הספינה עגנה במרחק כ־300 מטר מהחוף, כבל פלדה דק נמתח בינה לבין המזח, וסירות גומי קטנות ששייטו הלוך ושוב לאורכו הביאו את המעפילים. התהליך ארך כמה שעות ובסיומו התברר שחמישים ילדים יתומים ממעון בעיירה סלבינו מצפים אף הם על החוף ומקווים לעלות לספינה. למרות הצפיפות, המפקד ארטור וכל אנשי צוות הספינה הסכימו לקבלם, ואף פינו עבורם את חדריהם שלהם.

כעת היו על הספינה 1,398 מעפילים ואנשי צוות, הרבה יותר מהתכנון המקורי, ולפנות בוקר היא יצאה לכיוון כרתים. סוף המסע כבר נראה באופק, והימים הבאים הוקדשו לאימונים והכנות לקראת הקרב העתידי מול הבריטים, ולתרגול ירידה מהירה מהסיפון במקרה שיצליחו לחמוק ולהגיע לחופי הארץ.

ב־27 בפברואר, בשעות אחר הצהריים, אותרה הספינה על ידי מטוס סיור בריטי, כשישים ק"מ מפורט סעיד. תוך מספר שעות כבר הקיפו אותה שש משחתות בריטיות. "אולואה" – 'חיים ארלוזורוב' המשיכה לנוע תחת הליווי הבריטי לכיוון חופי ישראל ועם שחר הונף על סיפונה הדגל הלאומי לקול שירת 'התקווה' של מעפילים ואנשי צוות נחושים ונרגשים. בעשר בבוקר, מול מפרץ חיפה, ניסתה הספינה לחמוק מהליווי הבריטי. המעפילים עלו לסיפון חדורי רוח קרב, נאבקו בנחתים בריטים שניסו להכניעם, זרקו עליהם מכל הבא ליד, אך לבסוף הבינו שהקרב הוכרע. בלית ברירה פתחו אנשי הפלי"ם ונוספים את השסתומים, זרם מים אדיר עלה מחדר המכונות, העוגנים ירדו והספינה הועלתה בכוונה תחילה על גבי שרטון בחוף בת גלים. שקט מצמרר ירד על הסיפון.

מסע בן חודשיים ימים, רצוף מכשולים וסכנות, הגיע אל סופו. המעפילים הובלו בשלוש אוניות גירוש למחנה 66 בקפריסין ושם שהו עד

שהתאפשר להם לעלות סוף סוף לארץ המובטחת.

כתבה: עפרה ניסן אליאב

מקורות:

אריה (לובה) אליאב, הספינה "'אולואה'" סיפורו של ארטור. הוצאת עם עובד, 1967.

'**חיים ארלוזורוב'** - באתר **הפלי"ם**

'**חיים ארלוזורוב'** - באתר **מעפילי המגרב**

אתר מורשת א.ח.א – 'אולואה חיים ארלוזורוב'

'**חיים ארלוזורוב'** - סיפור הספינה באתר מורשת הספינה '**אולואה'**

סרטים וראיונות באתר ה'**אולואה'**

סרטים וראיונות בערוץ ארגון מעפילי קפריסין

רשימת פעילי ומעפילי האולואה באתר ה'**אולואה'**

רשימת מעפילי האולואה שגורשו ושהורדו בחיפה בעיתון לקרוב ולרחוק.**חלק א חלק ב**

קטעי עיתונות היסטורית **קישור לפתיחה** (54 קטעים)

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'טירת צבי'

מספר המעפילים – 798

הגעה לקפריסין – 13.4.1948

נמל מוצא – מעגן פורמיה, מפרץ גאטה, איטליה

תאריך הפלגה - 3.4.1948

אנשי הפלי"ם ונוספים -

בצלאל פלדמן - מפקד האוניה

יובל ציזלינג - מלווה

אסנת גולדנברג - מלווה

ארנולד קייט - מלווה (מתנדב מארה"ב)

אליהו פלדמן - מלווה (מתנדב מארה"ב)

יוסף לזרובסקי (השחור) - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

ספינת המעפילים 'טירת צבי' (Rina vivara בשמה המקורי) נקראה על-שמו של קיבוץ 'טירת צבי' בבקעת בית-שאן, שהדף בקרב קשה התקפה של 'צבא ההצלה' הערבי ב- 16 בפברואר 1948. הספינה הפליגה ב- 3 באפריל 1948 מנמל פורמיה שבמפרץ גאטה (Gaeta), איטליה, עם 798 מעפילים, בגילאים שונים, ביניהם 70 ילדים ותינוקות. ההעלאה לספינה בוצעה בשני שלבים. בלילה הראשון הועלו 400 איש. הספינה נאלצה לעזוב להצטייד במזון ולחזור למחרת בלילה כדי להעמיס את שאר האנשים.

הספינה הפליגה בים סוער ללא ציוד ניווט, משקפות ומפות. רב החובל לא ידע את המסלול אלא רק נקודות ציון על החוף. מיד לאחר הפלגת הספינה מנמל ההעלאה, עוד טרם שהגיעה למיצר מסינה, היא התעכבה פעמיים לצורך תיקון תקלות. לאחר שעברה את המיצר, פנתה לכיוון כרתים. לאחר חמישה ימי מסע ב- 8 באפריל 1948 היא נקלעה לסערה קשה באזור כרתים ונאלצה להתעכב יומיים באי סאריה (מצפון לאי סקרפנטו) לצורך תיקון תקלות טכניות - תיקון משאבת האוויר שהתקלקלה ובהמתנה לשיפור במזג האוויר החורפי הקשה.

ב- 10 באפריל, לאחר שמזג האוויר השתפר, הפליגה הספינה. לאחר מספר שעות הפלגה, הודיע רב החובל כי איננו יודע את מיקומו המדויק. אנשי הפלי"ם על הספינה, שהיו בוגרי קורס חובלים בחיפה, הצליחו בעזרת מדידות שעשו לאתר את מיקום הספינה. ב- 12 באפריל 1948 גילה אותה מטוס סיור בריטי כ- 50 מייל מחופי הארץ, וכעבור שעות אחדות התלוו אליה שלוש משחתות. הספינה לא גילתה התנגדות והבריטים השתלטו עליה רק לאחר כניסתה לנמל חיפה ב- 12 לאפריל 1948.

למחרת גורשו המעפילים לקפריסין.

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.

דב בן-ישי, עורך, אוניות העפלה בלתי לגאליות: התקופה השלישית - מצגת

דוד שערי, גירוש קפריסין 1946-1948. אוניברסיטת תל אביב, ההסתדרות הציונית העולמית, 1981.

כתבה: סנונית שהם

['טירת צבי'](#) באתר **הפלי"ם**

['טירת צבי'](#) באתר **מעפילי המגרב**

מצגות וסרטונים קישור בהכנה

קטעי עיתונות היסטורית קישור בהכנה

רשימת פעילי ומעפילי 'טירת צבי' קישור בהכנה

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

מספר המעפילים - 759
הגעה לקפריסין - 14.8.1946
נמל מוצא - לא-סיוטה, צרפת
תאריך הפלגה – 29.7.1946
אנשי הפלי"ם ונוספים –
משה מרק - מפקד האוניה
ישראל אוירבך - מלווה
מלכה רופא - גדעונית
ישראל אבידור (אביגדור) - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה 'יגור' הייתה אניית משא טורקית בעלת מנוע אחד שנקראה Segolem . הספינה נקנתה על ידי אנשי המוסד לעליה ב' ועבודות להכנתה נערכו במרסי .שם הספינה הוסב ל'יגור' בעקבות "השבת השחורה" לאחר שהספינה נתגלתה על ידי מטוסים בריטיים. המעפילים: 754 שורדי שואה, פרט לקבוצת יהודים בריטיים מגיעים מאורגנים בקבוצות ציוניות לאחר ששהו במחנות פליטים בגרמניה ובמחנות בצרפת.

הספינה 'יגור' יצאה מנמל לה סיוטה, צרפת ב 29 ליולי 1946. העלאת המעפילים לספינה הייתה בידיעת השלטונות הצרפתיים. הספינה הייתה תקועה במזח בגלל רוח צפונית חזקה ונדרשה לסיוע גוררת כדי לצאת אל הים. על פי התוכנית המקורית הייתה 'יגור' צריכה להעביר את נוסעיה לספינה 'הנרייטה סאלד' שיצאה מיוון. התוכנית לא התבצעה. מכשיר הקשר של הספינה התקלקל מיד עם ההפלגה, והמשדר לא עבד בצורה תקינה ולמנהלי הספינה לא היה קשר עם המוסדות בארץ ולא עם המרכז בצרפת.

הספינה הפליגה דרומית לסיציליה, פלופונז, כנראה צפונית לכרתים, ראש הנקרה, חיפה. בדרך נתקלה בשרטונים והספינה כמעט נתקעה באחד מהם. ב 11 לאוגוסט מגלה מטוס סיור בריטי את הספינה צפונית לראש הנקרה ועוד באותו יום מנסה משחתת בריטית לגרור את הספינה ללא הצלחה והספינה מגיעה לחיפה ב 12 לאוגוסט. יום שלם הספינה עוגנת מחוץ לנמל וב 13.8.46 ב 02:00 הספינה נגררת על ידי משחתת בריטית לנמל חיפה.

מיד החל מאבק בין המעפילים לחיילים הבריטיים שהציפו את פנים הספינה במים. בסופו של המאבק הועברו המעפילים (למעט חולים ונשים הרות) למשחתת הבריטית 'אמפייר ריוול' ותוך 24 שעות הגיעו ב14.8.1946 לנמל פמגוסטה שבקפריסין. היות והמים היו רדודים, המעפילים הועברו באסדות לנמל ומשם נלקחו למחנה אהלים 55 (מחנה קיץ) צפונית לפמגוסטה.

ביציאתם לדרך, היו המעפילים מודעים לעובדה שאין להם אישורים (סרטיפיקטים) להכנס לפלסטינה, וידעו שיאסרו לתקופה בעתלית, אך היו נחושים להגיע לחופי הארץ.

בינתיים, במהלך המסע שלהם, ב 8 לאוגוסט, היות ומחנה עתלית היה מלא עד אפס מקום, ובשל פעולות המרי העברי בארץ ישראל כנגד הבריטים הוחלט על ידי ממשלת בריטניה להעביר את המעפילים הבלתי לגאליים למחנות מעצר בקפריסין. כך סברו הבריטים, יופסק זרם העלייה לארץ.מבצע ראשון זה של גירוש המעפילים לקפריסין ששם הקוד שלו היה 'איגלו' הוחל על 2684 מעפילים בארבע ספינות. הראשונה שבהן הייתה הספינה 'יגור'. בכך החלו תולדותיהם של מחנות הגירוש בקפריסין.

בינתיים בארץ, החלה מחאה עם הייודע כוונת הבריטיים להעביר את הפליטים למחנות מעצר בקפריסין. ב 12/8 הטילו הבריטים עוצר באזור חיפה. תנועות הנוער התארגנו והלכו, על אף העוצר, מהכרמל לכיוון הנמל. בהדר, עצר טנק את בני הנוער, חייל בריטי נבהל וירה לעבר המוחים. נהרגו שלושה ישראלים: אביגיל ויינברנד בת 19, זאב כרמי בן 30 ו נער בן 16.

כתבה: ורדה מידר

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.
נחום בוגנר, ספינות המרי: ההעפלה 1946-1948. משרד הביטחון ההוצאה לאור, המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1993.
דוד שערי, גירוש קפריסין 1946-1948. אוניברסיטת תל אביב, ההסתדרות הציונית העולמית, 1981.

יגור' באתר **הפלי"ם**

יגור' באתר **מעפילי המגרב**

מצגות וסרטונים

כנס 75 להגעת ה'יגור' – בערוץ ארגון מעפילי קפריסין

טקס זיכרון 2021 - בחי-פה

טקס זיכרון 2021 - בוואלה

קטעי עיתונות היסטורית **קישור לפתיחה** (136 קטעים)

רשימת פעילי ומעפילי 'יגור' קישור בהכנה

רשימת מעפילי 'יגור' שגורשו לקפריסין. 'לקרוב ולרחוק' - **באתר משואה**

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

י"ד גיבורי גשר הזיו'

מספר המעפילים – 685

הגעה לקפריסין – 28.7.1947

נמל מוצא – מיליארנו, איטליה

תאריך הפלגה – 16.7.1947

אנשי הפלי"ם ונוספים - אליעזר טל - מפקד האוניה

שלום דוליצקי - מלווה

אורי הורוביץ - מלווה

יצחק ברויאר - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה י"ד חללי גשר הזיו' נקראה על שמם של 14 לוחמי הפלמ"ח שנהרגו ב'ליל הגשרים', ביוני 1946, בעת תקיפת גשר א-זיב ליד נהריה. השם הוענק לספינה לציון שנה למבצע. השם הוא וריאציה שהשתרשה לשמה המקורי כפי שהיה רשום על סיפונה העליון: י"ד גבורי גשר זיב'. הספינה הייתה במקור אניית דייג בשם Bruna שהוסבה לצרכי ההעפלה במרסי והגיעה ב- 9 ביולי 1947 לנמל מיליארנו, דרומית ללה-ספציה על מנת לאסוף את המעפילים. המשטרה המקומית מנעה את הפעולה. הספינה התרחקה מהחוף אל האזור מצפון קורסיקה, שם קלטה בלב-ים את המעפילים שהועברו אליה ב- 16 ביולי 1947 ע"י ספינת העזר של המוסד לעליה ב' 'אלברטינה'. הספינה הפליגה ב-16.7.47 עם 685 מעפילים, רובם מפולין וגרמניה מיעוטם מרומניה והונגריה, ביניהם 100 תינוקות וילדים ו-34 נשים הרות. על הספינה נבנו דרגשים בקומות, שבהם שוכנו הנוסעים. במהלך ההפלגה התרחשו על סיפון הספינה שלוש לידות וגם מקרה של התאבדות מעפיל בקפיצה למים. על פי התכנית הספינה הייתה אמורה לקלוט בלב ים את פעילי ומעפילי הספינה 'שיבת ציון' שהפליגה מחופי אלג'יריה יום קודם לכן, אך פגישה לא יצאה לפועל עקב ליקויים בתקשורת בין שתי הספינות. במהלך ההפלגה היה הים סוער מאד. כאשר הספינה הייתה במיצר מסינה בדרום איטליה, ב- 26.7.47, היא התגלתה על ידי הצי הבריטי. שתי משחתות נצמדו לספינה וליוו אותה בהמשך ההפלגה לנמל חיפה ומטוס סיור בריטי טס מעל.

כאשר התקרבו למים הטריטוריאליים של ארץ ישראל, הורו המשחתות לספינה לעצור. אולם הספינה המשיכה בדרכה. המשחתות התקרבו לספינה, וחיילי הצי הבריטי עלו עליה עם נשק וגז מדמיע. בינתיים חיבלו אנשי הפלי"ם ונוספים במנועים והשתיקו אותם. מראש נקבע שלא תהיה התנגדות מכיוון שהרכב האנשים בספינה הכיל ילדים ותינוקות רבים. הספינה נקשרה לאחת המשחתות וזו גררה אותה לנמל חיפה. ב- 28.7.47 הגיעה הספינה לנמל חיפה.

באותו היום הגיעו מעפילי אקסודוס לצרפת והיה חשש לגורל מעפילי שתי הספינות י"ד חללי גשר הזיו' ו 'שיבת ציון'. המעפילים הועלו לאניית הגרוש 'אמפייר קומפורט' והועברו למחנות המעצר בקפריסין יחד עם מעפילי 'שיבת ציון'.

כתבה: רבקה אוזרוב
מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.

סיפור הפלגת י"ד גיבורי גשר הזיו' בתוך: אתר העפלה והרכש. Palyam.org.il

דוד שערי, גירוש קפריסין 1946-1948. אוניברסיטת תל אביב, ההסתדרות הציונית העולמית, 1981.

זכרונות המעפיל מאיר צוקמן בכתב ידו.

י"ד חללי גשר הזיו' באתר **הפלי"ם**

מצגות וסרטונים:

אברהם צוויגנבאום מספר על מסעו- ארגון מעפילי קפריסין

קטעי עיתונות היסטורית **קישור לפתיחה** (43 קטעים)

רשימת הפעילים והמעפילים קישור בהכנה

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'יהודה הלוי'

מספר המעפילים – 399

הגעה לקפריסין – 1.6.1947

נמל מוצא – אלג'יריה

תאריך הפלגה – 10.5.1947

אנשי הפלי"ם ונוספים - ישראל חורב (חרקובסקי) - מפקד הספינה

איתן שפוז'ניק -מנוחין

יעקב נצר (מלניצר) - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה, בשמה המקורי Earl of Zetland, הושקה ב 1877 באי שטלנד והפליגה בין איי הצפון וב 1946 הוצאה משימוש. המוסד לעליה ב' רכש את הספינה בסקוטלנד בדצמבר 1946 ומשם יצאה למרסי לביצוע ההכנות למשימתה. 'יהודה הלוי' הייתה ספינת המעפילים הראשונה מהמגרב. היא נקראה ע"ש 'יהודה הלוי' - גדול המשוררים והפילוסופים העבריים בימי הביניים, שחי בספרד במאה ה-11.

כדי להיערך להעלאת מעפילים לספינה הוכן מחנה מעבר בשם 'שלווה ובריאות' שהוגדר כמחנה של תנועת צופים ואורגן בידי השליח קלב קסטל. הגיעו מאות יהודים שחצו את הגבול ממרוקו. המעפילים עסקו מידי יום בפעילויות 'מחנאות וטיולים' כדי לא למשוך את תשומת לב תושבי האזור. עיכובים טכניים עיכבו את הפלגת הספינה 'יהודה הלוי'. לאחר כשלושה חודשי המתנה עגנה הספינה במפרץ טנס, 38 ק"מ מהנמל הצבאי טנס. כאשר הגיעה הספינה למפרץ טנס ירדו המעפילים כרגיל אל החוף.

הם הועברו בסירות אל הספינה והעלייה לספינה התבצעה באמצעות סולמות וחבלים בסיוע חברי תנועת 'צעירי ציון'. אליהו ביטון סיפר "שאחד מ אנשי הפלי"ם ונוספים ביקש ממנו לחלק שקיות הקאה לאנשים. לא היה אוכל ולא מים והכל ניתן במשורה. לאחר העלאת מאות אנשים הגיעה הג'נדרמיה - המשטרה המקומית ותפסה את כ-700 המעפילים שנשארו על החוף והם הוחזרו לאלג'יר. במסע המטלטל הזה נפטרה ילדה והיא נקברה בים."

ב-10 למאי 1947 הפליגה הספינה בדרכה לפלשתינה-א"י כשעליה 399 מעפילים רובם ממרוקו ובודדים מאלג'יר, תוניס ולוב. המעפילים היו צעירים, בעלי משפחות, נשים וילדים. הספינה עגנה בדרכה בנמל פלרמו שבסיציליה כדי להטעין פחם ולאפשר למעפילים הדחוסים בבטן האונייה לעלות לסיפון ולנשום לרווחה. שכן בדרכה לא הורשו לעלות על הסיפון מחשש שיתגלו בידי המשחתות הבריטיות שפטרלו בים התיכון כדי לצוד ספינות מעפילים. כשהתברר בפלרמו כי הספינה הינה ספינת מעפילים עוכבה הספינה ורק לאחר 24 שעות ב 19 למאי הורשתה להפליג. משם הפליגה הספינה לאורך חופי מצרים לעבר פלשתינה-א"י.

מיד עם צאתה לדרכה נצמדו אליהפריגטות בריטיות שביקשו לברר לאן מועדות פניה. ביום הרביעי לאחר ההפלגה מפלרמו זיהה המעקב האווירי הבריטי את הספינה והוזהר לבריטים שהספינה בדרכה לאלכסנדריה. כאשר הספינה לא שינתה ממסלולה נצמדו אליה שתי פריגטות בריטיות. כשהגיעה הספינה למים הטריטוריאליים של ארץ ישראל במרחק 30 מייל מהחוף נגחו אותה הפריגטות משני צידיה ומים החלו לחדור אליה. חיילים בריטיים קפצו אל סיפון הספינה. שלמה פרץ מעפיל בספינה סיפר: "שרנו את 'התקווה'.. לא היו לנו אלא כמה קופסאות סרדינים וכמה קרשים וההתנגדות הייתה קצרה. מיד, עם עגינתה בנמל חיפה ביום 31.5.1947 עברנו בדיקה רפואית. משפחה אחת הועברה לעתלית כי בתם חלתה. למחרת ב 1.6.1947 העבירו אותנו לאוניית הגירוש 'אושן ויגור' וגורשנו קפריסין."

הספינה 'יהודה הלוי' "הוכיחה לעולם היהודי, להסתדרות הציונית וליישוב בארץ שיהודי צפון אפריקה רוצים לעלות". הצלחת ההפלגה הזו הביאה - ... "להתלהבות עצומה והגבירה את הרצון לעלייה" מרחבי המגרב.

כתב: דניאל בראלי ביטון

'יהודה הלוי' באתר הפלי"ם

'יהודה הלוי' באתר מעפילי המגרב

מאמרים

בספרות

עדויות פעילים ופעילות העפלה

דו"חות המוסד לעלייה ב'

רשימת מעפילי המגרב לפי א' ב'

'יהודה הלוי' - מצגות וסרטונים:

שמואל סביון – הראיון המלא – ארגון מעפילי קפריסין

קטעי עיתונות היסטורית **קישור לפתיחה** (4 קטעים)

רשימת פעילי ומעפילי 'יהודה הלוי' קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'יחיעם'

מספר המעפילים – 786

הגעה לקפריסין – 28.3.1948

נמל מוצא – מעגן פורמיה, מפרץ גאטה, איטליה

תאריך הפלגה - 10.3.1948

אנשי הפלי"ם ונוספים -

אלי זהר - מפקד הספינה

חיים סנש

עמנואל קצב

חנה סרני - גדעונית

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה נבנתה בשנות ה 40 באיטליה, שם נרכשה על ידי אנשי המוסד לעליה ב'. ספינת המעפילים 'יחיעם' נקראה על שם שיירת הלוחמים שנזעקה במרץ 1948 להגן על קיבוץ 'יחיעם' בגליל המערבי, הותקפה מהמארב בדרכה וסבלה אבדות כבדות במיוחד - 47 מתוך 90 לוחמי השיירה מצאו את מותם בקרב.

הספינה יצאה מהמספנה לנמל ההעמסה ב 25.2.1948, אך מול נמל ההעמסה חל קלקול במנוע. הספינה הטילה עוגן ואז המשטרה האיטלקית ניסתה להתעניין במה שקורה. הספינה נגררה למחרת על ידי ספינת דיג לסן סטפנו בחוף המערבי האיטלקי ושם תוקנה. בדרכה חזרה לנמל ההעמסה עלתה על שרטון בשל הערפל הכבד. חולצה משם על ידי שתי ספינות דיג והגיע לנקודת ההעמסה.

הספינה הפליגה ב- 10 במרץ 1948 מפורמיה שבמפרץ גאטה (Gaeta)) איטליה, עם 256 מעפילים בלבד, מאחר שהוטל עליה לקלוט את מעפיליה של הספינה 'תמר' (שם מנהלתי אותה ספינה שמאחר יותר ביצעה את הפלגת המעפילים 'נחשון-הקסטל') בה אירעה תקלה טכנית בלב ים. הספינות נפגשו ב- 12 במרץ ליד האי מונטה כריסטו, ול'יחיעם' עלו 530 מעפילים נוספים. עם 786 מעפילים על סיפונה המשיכה 'יחיעם' בהפלגתה לארץ, במסע רצוף תקלות טכניות שכלל אף תקופות מעצר קצרות בידי הצי האיטלקי ומשמר החופים היווני.

הספינה התגלתה ב- 28 במרס 1948 בידי מטוס סיור בריטי. כעבור שעות אחדות החלה ללוות אותה משחתת בריטית, שאילצה אותה לשנות את נתיב ההפלגה מתל-אביב לחיפה. למחרת השכם בבוקר השתלטו הבריטים על הספינה, הביאו אותה לנמל חיפה, וגירשו את מעפילים, שחלקם אף הורד באלונקות עקב תשישות, לקפריסין.

כתבה: סנונית שהם

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.
דב בן-שי, עורך, אוניות העפלה בלתי לגאליות: התקופה השלישית - מצגת
דוד שערי, גירוש קפריסין 1946-1948. אוניברסיטת תל אביב, ההסתדרות הציונית העולמית, 1981.

'יחיעם' באתר **מעפילי המגרב**

'יחיעם' באתר **הפלי"ם**

מצגות וסרטונים קישור בהכנה

קטעי עיתונות היסטורית **קישור לפתיחה** (21 קטעים)

פעילי ומעפילי 'יחיעם' קישור בהכנה

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

ירושלים הנצורה'

מספר המעפילים – 670

הגעה לקפריסין – 12.2.1948

נמל מוצא – צ'יוויטווקיה, איטליה

תאריך הפלגה - 3.2.1948

אנשי הפלי"ם ונוספים -

יהודה (יהודה'לה) צפתי - מפקד האוניה

משה דפני (הסיילור).

דני סנדלר - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

ספינת המשא Ambrosiana נרכשה ע"י עדה סרני והמוסד לעליה ב' באיטליה והוכשרה לשמש כספינת מעפילים ובמחסנה נבנו דרגשי עץ ל-630 איש. הספינה היתה דו-תרנית, עשויה עץ ומהירותה 7.5 קשר. המלווים היו יהודה'לה צפתי, מפקד הספינה, משה דפני (הסיילור) והגידעוני דני סנדלר. רב החובל וצוות הספינה היו זרים.

העלאת המעפילים לספינה מחוץ סמוך לעיר האיטלקית צ'יוויטווקיה נתקלה בקשיים בגלל מזג אויר סוער. ההעלאה הופסקה לאחר התהפכות אחת הסירות שהובילו את המעפילים מהחוץ לספינה, והושלמה רק יומיים מאוחר יותר ליד חוף אחר ליד גאטה באמצעות ספינת דיג של המוסד. ב-3 בפברואר 1948 הפליגה הספינה מאזור צ'יוויטווקיה כשעל סיפונה 680 מעפילים, מפולין, רומניה והונגריה. בין המעפילים 220 נשים, 42 מהן בהריון.

מזכרונות מעפילים: "באישון לילה הובאו מאות המעפילים למזח הנמל. עלו לסירות ששטו הלוך ושוב, במשך שעות, עד שפרקו את מטענם האנושי. הם שוכנו על דרגשי-עץ בצפיפות, קומות-קומות. התנאים היו קשים והדוחק איום ונורא. רק מזוודה קטנה לאיש הורשו לקחת. המים והאוכל, הכל במשורה. אסור היה לעלות לסיפון, שמא תגלה אותם עין (בריתית) זרה. לפנות בוקר הם יצאו ללב-ים. שמונה ימים שיחקה הספינה הקטנה משחקי "חתול ועכבר" עם הבריטים, שגייסו אוניות ומטוסים, תרו את מרחבי הים התיכון בחיפוש אחר ספינות "לא חוקיות" (קלרה נדלר, בזכות הבן. בתוך אפרים לבנון, עורך. לא יאמן כי יסופר. הוצאת לב אבות, 2002). ב 10.2.1948, לאחר כשבוע של שיט מסויט, ובמרחק כ-80 מייל מחופי הארץ, גילה אותם מטוס סיור ימי והם זכו לליווי צמוד של שתי משחתות. או אז נפרש על דופן הספינה פס בד רחב עם שמה החדש 'ירושלים הנצורה'. הספינה נקראה בשם 'ירושלים הנצורה' לאות הזדהות עם תושבי ירושלים שהיו נתונים באותה תקופה במצור. מכאן ואילך הכל התנהל לפי ריטואל קבוע. הספינה נכנסה ב 12.2.1948 לפתח נמל חיפה. בהיותה במרחק של 600 מטר מהחוץ, ניסו הבריטים להשתלט עליה. המעפילים נדרשו ברמקול לאפשר לחיילים הבריטים לעלות ולהורידם. תוך כדי ניסיון הבריטים להשתלט על הספינה חיבלו אנשי-הצוות במכונות והשביתו את יכולתה לנוע בים. הבריטים גררו אותם למעגן צדדי. המעפילים סרבו להתפנות לקפריסין ותבעו את זכותם לרדת לחוף באופן עצמאי כדי להישאר בארץ. תוך זמן קצר החלה מהומה על הסיפון. מקצת מהגברים והנשים זרקו על החיילים הבריטים מכל הבא ליד בקבוקים, קרשים, קופסאות שימורים, מפילים סולמות. כל זאת בניגוד להוראת מפקד הספינה שלא להתנגד בכח לפינוי.

מחוץ לנמל הפגינו אלפי יהודים נגד הגירוש, אך ללא הועיל...עם אוניית-הגירוש 'אושן ויגור' הגיעו המעפילים לנמל פמגוסטה ומשם פונו למחנה הקבע קראולוס, בו ישהו מעתה ועד לעליה הנכספת לישראל.

"סוף דבר", מן העתונות בארץ, דבר 12.2.1948:

"הספינה 'ירושלים הנצורה' שהגיעה אתמול לחופי א"י "נכבשה" ע"י הצי הבריטי והמעפילים, שרובם צעירים, גורשו לקפריסין. בספינה היו 679 מעפילים, מהם 402 גברים, 216 נשים ו-61 ילדים בתוכם שני תינוקות. שוב נשנה המחזה הידוע. ספינת המעפילים נגררה אל שובר הגלים, הועמדה סמוכה אל אוניית הסיור 'פיבי' ועל סיפון התותחים שלה הוקמו תאי-חיטוי ותאי-חיפוש. המעפילים הועלו אל 'פיבי', עברו את הפרוצדורה הידועה של בדיקה, מישוש בכליהם ואיבוק ב-די.י.טי. והועברו מיד אל אוניית השילוח 'אושן ויגור'. המעפילים נראו בריאים, רובם צעירים, חפציהם דלים ולבושם בגדי חורף. ארבע-עשרה נשים וגבר אחד, שהיו תשושים מהדרך הקשה, הועברו אל אוניית הגירוש באלונקות. חיילי הצי והקצינים, שטיפלו בהעברת המעפילים, הופתעו למראה מצב רוחם הטוב ופניהם הרעננים, וסיכמו: "אם ידעו לעמוד בסערות כאלה כאשר היו בים, הרי הם בחורים כארז."

מאורע מרכזי על הספינה היה לידה קשה בה מצא את עצמו המלווה משה דפני בתפקיד המיילד. בתוקף נסיבות לידתה זכתה התינוקת להיקרא בשם גליה.

הספינה הצטרפה לצי הצללים שהיה קשור לשובר הגלים של חיפה ומאוחר יותר נמכרה לגריטה.

מקורות:

קלרה נדלר, בזכות הבן. בתוך אפרים לבנון, עורך. לא יאמן כי יסופר. הוצאת לב אבות, 2002.

סוף דבר, מן העתונות בארץ, דבר 12/2/48.

'ירושלים הנצורה' באתר **הפלי"ם**

'ירושלים הנצורה' באתר **מעפילי המגרב**

מצגות וסרטונים

קטעי עיתונות היסטורית – **קישור לפתיחה** (15 קטעים)

מעפילי 'ירושלים הנצורה' – קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

רשימת פעילים ומעפילים קישור בהכנה

'כ"ג יורדי הסירה'

מספר המעפילים – 790

הגעה לקפריסין – 15.8.1946

נמל מוצא- בוקה די מגרה, איטליה

תאריך הפלגה – 2.8.1946

אנשי הפלי"ם ונוספים -

ישראל רותם - מפקד האוניה

שאול אורן

יצחק הקטין - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה San Sissimo נרכשה באיטליה ונקראה 'כ"ג יורדי הסירה' לזכרם של 23 חברי ה'הגנה' שנעלמו לאחר שהפליגו בשרות הצבא הבריטי ב- 18 במאי 1941. הספינה הוכנה לשאת מעפילים בנמל פורטו ונרה ומשם שטה לנמל ההעמסה בוקה די מגרה, איטליה. נקודת ההעלאה הייתה בשפך הנהר, שם הועלו המעפילים על אסדות שהגיעו אל הספינה שעגנה בים. הספינה יצאה לדרכה ב 2 לאוגוסט כשעל סיפונה 790 מעפילים, רובם מפולין.

התוכנית הייתה שהספינה תאסוף בלב ים גם את נוסעי 'כתריאל יפה', שכן הייתה זו ספינה חדשה ובכך למנוע את החרמתה על ידי השלטונות הבריטים. קלקול מנוע 'כ"ג יורדי הסירה' יומיים לאחר ההפלגה שיבש את התוכנית. עתה נדרשה ה'כתריאל יפה' לאסוף את מעפילי 'כ"ג יורדי הסירה'. אך גם תכנית זו נזנחה בגלל קשיי תקשורת והצפיפות הקשה על 'כתריאל יפה'.לאחר שמנועה שבק חיים ניסתה 'כ"ג יורדי הסירה' להתקדם בעזרת מפרשים לעבר החוף הלבנוני. "כ"ג יורדי הסירה"נלכדה על ידי משחתת בריטית ב 13 לאוגוסט ונגררה על ידה לחיפה. למרות תשישותם התנגדו המעפילים במשך 24 שעות להעברתם לאוניית הגירוש 'אמפייר ריוול', איתה הועברו לקפריסין, שם שוכנו במחנה אוהלים, מחנה 60 בסמוך לפמגוסטה.

מקורות:

נחום בוגנר, ספינות המרי: ההעפלה 1946-1948. משרד הביטחון ההוצאה לאור, המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1993.

דוד שערי, גירוש קפריסין 1946-1948. אוניברסיטת תל אביב, ההסתדרות הציונית העולמית, 1981.

כתבה: סנונית שהם

[כ"ג יורדי הסירה](#) באתר הפלי"ם

מצגות וסרטונים קישור בהכנה

קטעי עיתונות היסטורית - [קישור לפתיחה](#) (119 קטעים)

רשימת פעילי ומעפילי 'כ"ג יורדי הסירה' קישור בהכנה

[רשימת מעפילי 'כ"ג יורדי הסירה' שגורשו לקפריסין](#)‘לקרוב ולרחוק’ - **באתר משואה**

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'כ"ט בנובמבר'

מספר המעפילים – 680

הגעה לקפריסין –29.12.1947

נמל מוצא – מפרץ ג'ירולטה, צרפת

תאריך הפלגה- 14.12.1947

אנשי הפלי"ם ונוספים -

בהפלגה הראשונה:

נמרוד אשל - מפקד הספינה, יעקב בצר - מלווה,בני גפן - גדעוני

בהפלגה השנייה:

מוקה לימון - מפקד הספינה, נמרוד אשל - מלווה, יעקב בצר מלווה

שלמה רוזן - גדעוני, מנשה בן חיים - גדעוני

ע"ג ה'זיבלה':

יהודה בן-צור - מפקד, אבנר גלעד, עמנואל קצב

אהרן מיכאלי - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה Maria Giovanni נרכשה באיטליה והפליגה לנמל לה-ספציה שם הוכנה לקראת משימתה. הספינה הפליגה ב 19 לאוקטובר 1947 לבנדול שבצרפת. בהיותה בדרך הוזעקה לחלץ את הספינה 'ברק', שהייתה במשימת הפלגה לאיסוף מעפילים באלג'יר, שמנועה שבק חיים בדרום-מערב קורסיקה. היא גררה את 'הברק' למעגן בצפון סרדיניה ומשם היא המשיכה במקומה לחוף אלג'יר. בחוף, 60 ק"מ מערבית לאלג'יר, אספה ב 19 לנובמבר 1947 כ־50 בני נוער ממרוקו ואלז'יר, חברי ארגונים ציוניים.

הפעולה נחשפה למשטרה המקומית ולכן נאלצו לנטוש את המקום כשבחוף נותרו 596 מעפילים שהוחזרו לעיר אלג'יר. משם תוכננה להפליג לצרפת ולאסוף מעפילים נוספים. בדרך לצרפת חלה תקלה במנוע והיא הפליגה לסרדיניה. שם נעצרה ע"י האיטלקיים והובלה לנמל בצפון האי. רב החובל וסגנו שיתפו פעולה עם השלטונות ולכן בהעדרם מילט איש הפלי"ם נמרוד אשל יחד עם יתר הצוות הזר (שלא היה נאמן לרב החובל) את הספינה. משם הגיעה הספינה למפרץ ג'ירולטה שבמערב קורסיקה ובו עגנה במשך שבועיים לתיקונים. שם גם בוצעה העמסתם של 680 מעפילים יוצאי הונגריה רומניה ופולין, מרוקו ואלג'יר (14.12.1947).

למפקד הספינה מונה מוקה לימון, שהגיע מצרפת לקורסיקה כ- 10 ימים קודם צאתה לדרך והצטרף למלווים נמרוד אשל וה'גדעוני' שלמה רוזן. המעפילים הגיעו לספינה מחוף בנדול שבדרום צרפת, בסמוך למרסי בספינה 'זיבלה' שנקראה לימים בשם 'קוממיות'. ההפלגה לארץ ארכה כשבועיים, ובדרך הים סער והיה צורך להשתמש במפרשים הישנים והקרועים.

ב- 23 בדצמבר 1947 בהיותם ממערב לכרתים נתגלתה הספינה ע"י משחתת בריטית שליוותה אותה עד לחופי הארץ. בקרבת חופי הארץ הצטרפו משחתות נוספות והן ליוו את הספינה לנמל חיפה, אליו נכנסה בליל שבין ה- 28 ל- 29 בדצמבר 1947. בהתאם להוראות לא הייתה התנגדות אלימה לבריטים והמעפילים הועלו על אוניית הגירוש 'אושן ויגור' וגורשו לקפריסין.

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.
נחום בוגנר, ספינות המרי: ההעפלה 1946-1948. משרד הביטחון ההוצאה לאור, המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1993.
דוד שערי, גירוש קפריסין 1946-1948. אוניברסיטת תל אביב, ההסתדרות הציונית העולמית, 1981.

כתבה: סנונית שהם

[כ"ט בנובמבר](#) באתר הפלי"ם

מצגות וסרטונים קישור בהכנה

קטעי עיתונות היסטורית קישור בהכנה

מעפילי ופעילי כ"ט בנובמבר קישור בהכנה

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'כנסת ישראל'

מספר המעפילים – 3,845
הגעה לקפריסין –1.12.1946
נמל מוצא -באקאר, יוגוסלביה
תאריך הפלגה – 5.11.1946
אנשי הפלי"ם ונוספים -
יוסי הראל - מפקד האוניה
ראובן יתיר - מלווה ורב חובל
יואש צידון - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טייבוצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

סיפור הפלגתה של אוניית המעפילים "כנסת ישראל" הוא למעשה סיפור הפלגתן של שתי אוניות שנשאו בבטנן 4000 מעפילים, שרידי שואה מרומניה ומהונגריה. האונייה הגדולה שלתוכה נדחסו 3,500 מעפילים, מכל קשת הגילים ומכל קשת הגוונים של העיירה היהודית, נקראה "תנועת המרי העברי", כשם התנועה המאוחדת של המחתרות בארץ, והאונייה הקטנה "אבא ברדיצ'ב" על שמו של הצנחן שהוצא להורג על ידי הנאצים, שלתוכה הוכנסו 500 בני נוער.

באוגוסט 1946 הועלו המעפילים בבוקרשט ובבודפשט על רכבות שהביאו אותם לזאגרב שביוגוסלביה (היום קרואטיה). 4000 המעפילים שוכנו בתוך שלד של בניין אוניברסיטה בפרוורי זאגרב, ללא רצפה, ללא חלונות ודלתות, ללא מדרגות, פרוץ לקור, לרוחות, לגשמים ולשלגים, ללא מזרנים וללא שמיכות. בבניין האוניברסיטה שהו במשך כשלושה חודשים בהמתנה להכשרת האוניות לייעודן כאוניות מעפילים.

בתחילת נובמבר החל מסעם של המעפילים ברכבות לנמל באקאר שלחופי הים האדריאטי, שם ציפו להם שתי האוניות.

ביום שני 4.11.1946 טיפסו המעפילים אל האוניות ובצהרי יום שלישי, 5.11, י"א בחשוון תש"ז, נקראו המעפילים אל הסיפון. מפקדי האונייה: בנימין ירושלמי, יוסי הראל, ראובן יתיר ויואש צידון הציגו עצמם לפני המעפילים, דגל הלאום הונף ואלפי המעפילים פרצו בשירת "'התקווה"' כשעיניהם נשואות אל הדגל. מעיני רבים זלגו דמעות. על החוף עמדו כל תושבי באקאר מנופפים בידיהם לברכה. צופרי האוניות צפרו בקול גדול ונענו בצפירות ברכה ממושכות. שיירת המעפילים הגדולה בהיסטוריה יצאה לדרכה ליעד הנכסף: ארץ ישראל.

ביום חמישי 7.11, י"ג בחשוון תש"ז, יומיים לאחר ההפלגה, נולד על האונייה התינוק הראשון מבין 12 תינוקות שנולדו על האונייה במסעה הארוך, ונקרא שמו בישראל סער, כהצעתו של קצין הקשר יואש צידון, על שם הסערה שבתוכה הוא נולד ועל שם "הסערה" בחיי האומה.

ביום שבת, ארבעה ימים בלבד לאחר ההפלגה, שבק מנועה של אבא ברדיצ'ב והיא החלה להיסחף לעבר שדה מוקשים ימי. סכנת התפוצצות על 500 נוסעיה ריחפה על האונייה. שעה ארוכה נעשו ניסיונות של המרי העברי להתקרב ל"אבא" ולחלצה אולם ללא הצלחה. ברגע מסוים נאלצו מפקדי המרי לבשר לחיים פרדקין מפקד אבא כי לא יוכלו יותר לסכן את פעילי ומעפילי האונייה. אבא המשיכה להיסחף בין האיים הקטנים לעבר שדה המוקשים היומי ואז אירע הנס, היא התנפצה אל שרטון קטן. בסדר מופתי התנהלה ירידת 500 המעפילים בני הנוער אל האי ובתוך שעה וחצי היו כ-ו ל-ם על האי, בשקט, בלי פאניקה, מכורבלים במעיליהם מפני הגשם הצולף, רטובים עד לשד עצמותיהם, מחכים לבאות. הם הועברו אל החוף ולמחרת הועלו אל סיפון "המר". לאחר התארגנות לקליטת 500 מעפילי אבא נשאה עתה המרי בבטנה 4000 מעפילים.

מסעה של המרי הלך והתארך. לחמישה ימים נזקקה כדי להצטייד להמשך המסע לאחר שגם כל המזון באבא טבע. ב-15.11 הפליגה האונייה מתוך תחושה שעכשיו מתחיל המסע האמתי לארץ ישראל.

ביום 18.11 התרחש אסון בחדר הלידה. התינוק החמישי שנולד על האונייה נפטר בלידתו. טקס קבורתו הימית היה מראה קשה מאין כמותו. התינוק המת ננעל לתוך ארגז קטן שנעטף בדגל הלאום. יוסי הראל מפקד האונייה הצדיע. גל גדול התרומם ושני מלחים החליקו את התינוק לים על גבי קורה שנמתחה מהסיפון.

ביום 20.11.1946 הגיעה האונייה לאי היווני סיריני. צוות האונייה היווני ירד, את מקומו החליף ראובן יתיר כרב החובל וצוות מעפילים שהוכן לרגע הזה. מעתה נשאו מלווי האונייה באחריות להבאתם של המעפילים לארץ בהישארם ללא ימאים מקצועיים ומנוסים. לקראת ההגעה לארץ אסף יוסי, מפקד האונייה, את המעפילים, ותיאר בפניהם בגילוי לב את אפשרות פריצת הסגר הבריטי וירידה לחוף, אך גם את האפשרות, שהיתכנותה גבוהה יותר, היתפסות על ידי משחתות בריטיות, התנגדות וגירוש לקפריסין. הוא סיים בשיחת מטיבציה, ציונות כפשוטה. האונייה נדרכה, החלו ההכנות להתנגשות עם הבריטים, הכנת אמצעי לחימה ואימונים.

ביום ראשון, ראש חודש כסלו, 24.11, בשעה 9.30 בבוקר, אחרי שלושה שבועות של מסע תלאות בתנאים קשים ביותר של צפיפות, מזון יבש, מים מלוחים ומחלות ים מתישות, חג מטוס בריטי מעל האונייה. האונייה נתגלתה. עם רדת הלילה הוארה הספינה באור זרקורים ממשחתת שהתייצבה לידה. איתותים מהמשחתת: "שוטו ישר לקפריסין. אם תנסו להיכנס לארץ תיאסרו".

תשובת האונייה: "לא נחליף מחנות ריכוז באירופה במחנות ריכוז אנגלים? האם אנו פושעים שאתם רודפים אותנו? אנחנו נילחם בעד זכותנו לחיות. נילחם בחופים. נילחם ברוחות ונילחם על אונייתנו".

האונייה המשיכה דרומה לאורך חופי לבנון, והיא מלווה בארבע משחתות בריטיות. בתשובה לאיתות נוסף עולה שאגתם של המעפילים: "ארץ ישראל", ומיד לאחריה פורצת מגרונותיהם של אלפי המעפילים שירת "'התקווה".

לבית הדין הגבוה לצדק של בריטניה בארץ ישראל הוגשה בקשה למנוע את גירוש המעפילים. בית המשפט נענה לבקשה לדון בגירוש. בעקבות זה הורה המוסד בארץ למפקד האונייה להרשות עליית מלחים לאונייה, לא להתנגד אלא אם ינסו להוריד מעפילים אל אוניות הגירוש, וכן להחליף את שם האונייה "תנועת המרי העברי" המשדר רוח לחימה ל"'כנסת ישראל"' המשדר רוח פיוס, זה השם שבו תיזכר האונייה לנצח.

ביום שלישי 26.11, ג' בכסלו תש"ז, בשעה 12.00 לערך נכנסה האונייה לנמל חיפה ונקשרה למזח. עם הניסיון הראשון להוריד ילד לחוף, פרץ הקרב. מטר של קופסת שמורים הושלך על הבריטים שנסוגו, ובתגובה הם פתחו באש שממנה נהרגו שני מעפילים: חיים מולר ואייזיק רוזנבוים. לאחר מכן השליכו לסיפון ואף לבטן האונייה פצצות גז מדמיע שבסופו של דבר הכניעו את המעפילים. בניגוד להסכם הורדו המעפילים לחוף ובאופן משפיל הועברו אל ספינות הגירוש, ספינות הכלא. הישוב בארץ היה מזועזע. "כזוועות שהיו הפעם עוד לא היו בהעברתה של שום אוניית מעפילים"- כתב "דבר".

במשך יומיים שטו אוניות הגירוש לאורך חופי הארץ. המעפילים פתחו בשביתת רעב אך כוחם לא עמד להם והם שברו את השביתה. ביום ששי 29.11 דחה בית המשפט הבריטי את עתירת המעפילים והאוניות פנו לנמל פמגוסטה בקפריסין. במשך השבת וביום ראשון, 1.12, הורדו המעפילים התשושים לחוף וגם הפעם לא הקלו על הבריטים ועשו זאת תוך התנגדות פעילה.

תמו עשרים ושמונה ימי מסעה רב התלאות של 'כנסת ישראל', כמעט חודש, עשרים ושלושה מהם על סיפונה של 'כנסת ישראל' וחמישה על סיפונן של אוניות הגירוש, והחלו ימי התלאות במחנות קפריסין.

כתב: מרדכי סער מרמורשטיין

קטעי עיתונות היסטורית – מכון ז'בוטינסקי בישראל

רשימת פעילי ומעפילי 'כנסת ישראל' - קישור לרשימה

רשימת מעפילי 'כנסת ישראל' שגורשו לקפריסין בעיתון 'למשקיף' **עמוד כותרת חלק א חלק ב חלק ג חלק ד**

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'כנסת ישראל' באתר הפלי"ם – קישור

'כנסת ישראל' באתר מעפילי המגרב

כנסים וסרטונים

גילוי מצבה לחלל 'כנסת ישראל'

כנס מעפילי 'כנסת ישראל' 31.5.2023 – חלק ראשון

כנס מעפילי 'כנסת ישראל' 31.5.2023 – חלק שני

סיפורו של יצחק פרוילינגר – ארגון מעפילי קפריסין

כנס משודר "'כנסת ישראל"' 2020 – ארגון מעפילי קפריסין

מעפילים מספרים – בנתיבי העפלה

סיפור ההפלגה: בכנס "חושלי עתידות"

מעפיל האונייה 'כנסת ישראל' נגאל מאלמוניותו לאחר 74 שנה – חי-פה

עוגן מגואל בדם – שורד השואה שהפך באחת ללוחם אמיץ – מקור ראשון

אודות כנס 76 להגעת 'כנסת ישראל' - מעריב

קטעי עיתונות היסטורית - כנסת ישראל (316 קטעים - קובץ גדול מאוד, טעינה ארוכה)

'כתריאל יפה'

מספר המעפילים – 604

הגעה לקפריסין – 13.8.1946

נמל מוצא- בוקה די מגרה, איטליה

תאריך הפלגה – 31.7.1946

אנשי הפלילים ונוספים - אליעזר (קליין) טל - מפקד האוניה

דב ליפשיץ (ברציק)

פטר הופמן

איה מאיר פינקרפלד - גדעונית

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה (Avanti, Maria Serra)) שהייתה ספינת משא עם מפרשים נרכשה באיטליה והוכנה למשימת ההעפלה בנמל לה-ספציה. שמה ניתן לה על שם 'כתריאל יפה', מחלוצי הימייה העברית ב**אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל**, ממקימי **נמל תל אביב** ו**רב החובל** של הספינה 'ארי הים', שלימים כונתה ספינת 'כ"ג יורדי הסירה' שנעלמה בדרכה לביצוע פעולת חבלה בבתי הזיקוק ב**טרפול**, לבנון. ב 18 במאי 1941, בארבע אחרי הצהריים, נוצר קשר האלחוט האחרון עם הספינה. לאחר מכן לא נשמע ממנה אות חיים.

ב 31.7.1946 הפליגה 'כתריאל יפה' מנמל בוקה די מגרה שבאיטליה כשעל סיפונה 604 מעפילים, מרביתם ניצולי שואה מפולין ובהם ילדי סלווינו. היו אלה יתומים ניצולי שואה שאותורו על ידי חיילי הבריגדה היהודית שנאספו אל מחסה ארעי בכפר סלווינו שבאיטליה לאחר מלחמת העולם השנייה. המעפילים עלו על אסדות, לאורך נהר מגרה עד לשפך הנהר, שם עגנה הספינה.

ב-7 באוגוסט הודיעו ממפקדת "ההגנה" למלווי האונייה, שעליהם להיפגש בלב ים עם הספינה "כ"ג יורדי הסירה' ולקבל ממנה 790 מעפילים ו"כ"ג' תחזור לאחר מכן לאיטליה, עם צוות הימאים הזר של 'כתריאל יפה'. קבוצת מעפילים ניסתה להתמרד ולתפוס פיקוד כדי לא לחזור להיפגש עם ה"כ"ג, אך לבסוף נרגעו הרוחות.

ב-11 באוגוסט הודיעה הספינה שאין באפשרותה לבצע את ההעברה בגלל התקשורת הלקויה עם ה"כ"ג, שמנועה היה מקולקל והיא עמדה, וגם בגלל מחסור במים ובמזון. ממפקדת ההגנה בארץ ישראל נשלחה הוראה לבצע בכל זאת את ההעברה, אולם הקשר נותק.

ב 11 לאוגוסט נגלתה הספינה למטוס סיור בריטי ומשחתת בריטית. ההוראות מהארץ היו לסרב לעצור ואם נדרש להתעמת עם הבריטים ולחבל במנוע הספינה. ב13 לאוגוסט כאשר נכנסה למים הטריטוריאליים של ישראל קיבלה 'כתריאל יפה' הוראה ממשחתת בריטית לעצור. כמה מלחים בריטיים עלו על סיפון הספינה ובמהלך מאבק הצליחו לכלוא אותם במחסן. מה שגרם לכוחות בריטיים נוספים לעלות על הסיפון ולהשתלט על הספינה.

במשך ששה ימים עגנה האונייה בפתח נמל חיפה תחת שמירה בריטית, בעוד הבריטים עסוקים עם גירוש מעפילי שתי הספינות שהקדימו אותן. 'יגור' ו'הנרייטה סולד'. מפקד הספינה, אליעזר טל, הסתייע במעפילים על מנת לנסר את שרשרת העוגן תחת אפם של השומרים הבריטיים. בבעוד קבוצה קטנה של מעפילים שרו בקולי קולות כדי לטשטש את הרעש והשיגור על אנשי המשמר. כתוצאה מניתוק העוגן החלה הספינה להיסחף עם הרוח לכיוון קרית חיים. גוררת עם כוח גדול דלקה אחריה ותפסה אותה.

הצליחו לחבל באונייה בעזרת חומרי נפץ שהונחו והופעלו בתחתית האונייה ב-18 באוגוסט.

בסיוע שלש מעפילות צעירות מקבוצת ילדי סלבינו אניטה מרימסקי והאחיות עדינה בן פנחס ואחותה הצעירה אילה אביאל, הבריוח המלווים לאנניית הגרוש חומר נפץ שהועבר אליהם לספינה בתוך כיכרות לחם ע"י זלמן פרח. המעפילות הסתירו את חומר הנפץ בנעליהן כרפידות, ולמזלן החיפוש על גופן לא כלל את הנעליים. המטען הופעל ע"י אליעזר קליין וגרם לאנניית הגרוש 'אמפייר הייז' נזק קל ועיכב את הגירוש בכמה ימים. גירוש המעפילים לקפריסין ארע ב-27 באוגוסט, לא לפני מאבק נוסף ואחרון של המעפילים במהלכו הבריטים הפעילו זרנוקי מים וגז מדמיע כנגד המעפילים שהתבצרו בבטן האונייה.

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997

נחום בוגנר, ספינות המרי: ההעפלה 1946-1948. משרד הביטחון ההוצאה לאור, המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1993.

"כתריאל יפה" (ספינת מעפילים) בתוך ויקיפדיה.

דוד שער, גירוש קפריסין 1946-1948. אוניברסיטת תל אביב, ההסתדרות הציונית העולמית, 1981.

כתבה: סנונית שהם

'כתריאל יפה' באתר הפלי"ם

מצגות וסרטונים

חיים רענן מקיבוץ בארי מספר את סיפור עלייתו ב'כתריאל יפה'

קטעי עיתונות היסטורית - [קישור לפתיחה](#) (119 קטעים)

רשימת פעילי ומעפילי 'כתריאל יפה' – קישור בהכנה

רשימת מעפילי 'כ"ג יורדי הסירה' שגורשו לקפריסין - לקרוב ולרחוק' - **באתר משואה**

'לא תפחידונו'

מספר המעפילים – 853

הגעה לקפריסין – 23.12.1947

נמל מוצא – אזור צ'וויטקוקיה, איטליה

תאריך הפלגה - 11.12.1947

אנשי הפלי"ם ונוספים - גד לסקר - מפקד האוניה

פנחס משקוב

צפורה רוזן - גדעונית

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

ספינת המעפילים 'לא תפחידונו' הייתה הראשונה שיצאה לדרכה מאיטליה לאחר הצבעת האו"ם ב29 בנובמבר. ההחלטה על שילוחה התקבלה בהוראתהסוכנות היהודית ומפקדת המוסד לעלייה ב' של ההגנה. הרעיון היה לבדוק כיצד ינהגו השלטונות הבריטיים. לכן, בספינה זו היו למעלה מ-100 נשים הרות ו250 תינוקות עד גיל שנתיים לערך. שמה של הספינה שונה בעת תפיסתה ל 'לא תפחידונו'. שמה הקודם היה 'Saturna' (קודם לכן Marina Christina). הייתה זו ספינה עשויה עץ, בעלת שני תרנים וסיפון אחד. הספינה נרכשה ע"י המוסד לעלייה ב' באמצעות קבלן יווני וכדי להתאימה למשימה, הכינו בבטן האונייה דרגשי לינה מעץ. שמונה מלחים איטלקיים נשכרו להפלגה, ביניהם רב חובל. מהארץ הגיעו ארבעה אנשים מהפל"ם. מפקד הספינה גד לסקר, אתו היו פנחס מישקוב ו גדעונית ציפורה רוזן. וכן באופן לא רשמי דן בן אמוץ – על פי בקשה אישית שלמאיר לוין שביים סרט על מסעם של המעפילים בשם 'הבלתי לגאליים'. אל הספינה הועלו 853 מעפילים מפולין, צ'כסלובקיה, רומניה והונגריה. חלקם היו בקבוצות מאורגנות של תנועות הנוער הציוניות, כמו גורדוניה, השומר הצעיר, בית"ר, בני עקיבא. חלקם היו בעלי משפחות וחלקם קבוצות נוער. חלק מהמשפחות לא היו שייכות לשום ארגון כפי שהעיד חיים יחיל שהיה אחראי על ארגון המעפילים. המעפילים הגיעו ממחנות עקורים שונים באיטליה. חלקם הגדול הגיעו מדרום איטליה, כמו בארי, בריוולטה, סנטה דה לאוקה ועוד. הם רוכזו ביער ליד העיירה פאשה רומנה מצפון לרומא. בערב למחרת הגיעה הספינה למרחק של מאות מטרים בודדים מהחוף. בחוף הייתה תכונה מיוחדת, פרוז'קטורים ענקיים הועמדו לצורך צילום והסרטת העלייה על האונייה והמשך מסעה בים. בחוף הייתה גם עדה סרני בעצמה שהייתה מפקדת המוסד לעלייה ב' באיטליה. אנשי העיירה שמו לב לתכונה הבלתי רגילה והגיעו לחוף. עדה דוברת איטלקית רהוטה הסבירה להם שמצלמים סרט. האנשים רצו להצטלם ולקבל תשלום וכן כמובן לעזור בהבאת המעפילים מהסירות בחוף עד לספינה. המעפילים הפליגו בעלות השחר של 11 בדצמבר מחוף צ'וויטקוקיה שבמערב איטליה. איתם כאמור היה צוות של ההסרטה. הצלם ברטאו הס, השחקנים טרסקה טורס ויצחק מיכאלימיכאלוביץ. הבמאי היה הסופר והעיתונאי מאיר לוין. מסלול ההפלגה המתוכנן של הספינה: מפאשה רומנה דרומהדרך מיצרי סינה, כרתים, אלכסנדריה ומשם לאורך החוף צפונה אל עבר יפו, חיפה. כעבור שבוע לערך פרצה סערה קשה בים שאילצה את המלחים לסובב את הספינה למציאת מחסה, אך קמה מהומה בין המעפילים ורב החובל ומפקד האונייה. העניין סוּדר והים נרגע והספינה המשיכה בדרכה.

בבטן הספינה היה מחניק מאוד, אך אסרו על האנשים לעלות לסיפון, רק מי שמוכרח הורשה לעלות. ההפלגה נמשכה שבועיים, במהלכה נולד גם תינוק. על סיפון הספינה היה הרופא ד"ר סיקולאר שידין היו עמוסות בעבודה. בתאריך 22 לחודש דצמבר שנת 1947, יום שני ט' לחודש טבת תש"ח נתגלתה הספינה ע"י הכוחות הבריטיים, ארבע משחתות ליוו את האונייה לחיפה. ב23 בדצמבר בשש וחצי בבוקר השתלטו הבריטיים על הספינה. המעפילים על פי הוראה לא התנגדו משום הפעוטות הרבים שעל סיפון הספינה. ספינת הגירוש הבריטית 'אושן ויגור' עגנה לידה מוכנה להעלות עליה את המעפילים ולשאתם למחנות המעצר בקפריסין. פרט ל13 מעפילים חולים כל השאר נשלחו למחנות המעצר בקפריסין. הסערות המשיכו לפקוד אותם, גם לקראת ההורדה בפמגוסטה הייתה סערה שעכבה את ההורדה ביום אחד. בקיץ 1948 נשלפה הספינה מ'צי הצללים', שופצה, ועסקה בהבאת עולים תחת השם 'ירדנה'.

מקורות

חנה ויס, עורכת, מסע הגבורה לארץ הנכספת. 2018.

דוד שערי, גירוש קפריסין 1946-1948. אוניברסיטת תל אביב, ההסתדרות הציונית העולמית, 1981.

הסרט "האי ליגאליים" יוצר מאיר לוין

לא תפחידונו בתוך: אתר הפל"ים וההעפלה www.palyam.org

Meir Levin, In search. Horison Press, 1950.

כתבה: חנה ויס

'לא תפחידונו' – מצגות וסרטונים:

[סרט כנס 'לא תפחידונו' 2022](#)

[יצחק מיכאלי על סרטו של מאיר לוין](#)

קטעי עיתונות קישור בהכנה

רשימת פעילי ומעפילי הספינה קישור בהכנה

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

ל"ה גיבורי גוש עציון'

מספר המעפילים – 274
הגעה לקפריסין – 31.1.1948
נמל מוצא – ונציה, איטליה
תאריך הפלגה - 17.1.1948
אנשי הפלי"ם ונוספים -
יצחק לנדאור - מפקד האוניה
יחיאל אדמוני - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה Sylvia Starita נבנתה בשנות ה 20 כספינת מפרש, שלאחר הותקן בה גם מנוע דיזל, נרכשה באיטליה והוכנה לקראת הפלגתה בונציה. בעת ההכנות תפסו שלטונות המכס מזון שהובא במכונית של הג'וינט, מה שסיכן את ההפלגה. נמל ההעמסה הוא פלסטרינה – תעלה באחת הלגונות של איטליה.

ספינת המעפילים 'ל"ה גיבורי גוש עציון' נקראה על שם 35 הלוחמים, מה'רזרבה' של הפלמ"ח ומהחי"ש, שנקלעו למארב בדרכם להגיש עזרה לתושבי גוש עציון הנצור ונפלו כולם בקרב ב- 16 בינואר 1948.

הספינה הפליגה מונציה ב- 17 בינואר 1948, כשעליה 273 מעפילים. במהלך היציאה מהנמל נתקעה על שרטון חול וחולצה ע"י גוררות. במהלך מסעה הצליחו המלווים והצוות להתגבר על סערות קשות ותקלה במנוע. המסע התארך מעבר למתוכנן ותנאי החיים של המעפילים הלכו והתדרדרו עם הצטמצמות המזון והמים.

התוכנית הייתה להיפגש עם הספינה 'רונדין' (שם מקורי זאת הספינה שביצעה את הפלגות המעפילים 'אנצו סרני' ביולי 1946 ו'בונים ולוחמים' בפברואר 1948) כדי להעביר אליה את המעפילים ולחזור לאיטליה, אך הדבר לא התבצע עקב התקלות השונות.

הספינה התגלתה בידי מטוס סיור בריטי ב- 31 בינואר, וכעבור שעות אחדות החלה משחתת בריטית ללוות אותה. למחרת הצטרפה ללווי משחתת נוספת, ובמרחק כ-30 מייל מחופי לבנון חסמו המשחתות את דרכה של הספינה וצוות השתלטות בריטי עלה עליה ללא התנגדות. היא נגררה לנמל חיפה ומעפיליה, וביניהם המלווים, גורשו לקפריסין.

כתבה: סנונית שהם

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.

דב בן-ישי, עורך, אוניות העפלה בלתי לגאליות: התקופה השלישית - מצגת

דוד שערי, גירוש קפריסין 1946-1948. אוניברסיטת תל אביב, ההסתדרות הציונית העולמית, 1981.

[ל"ה גיבורי גוש עציון](#) באתר הפלי"ם

מצגות וסרטונים קישור בהכנה

קטעי עיתונות היסטורית [קישור לפתיחה](#) (4 קטעים)

מעפילי ל"ה גיבורי גוש עציון קישור בהכנה

רשימת פעילי ומעפילי הספינה קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'לטרון'

מספר המעפילים – 1,252

הגעה לקפריסין – 1.11.1946

נמל מוצא- לא סיוטה, צרפת

תאריך הפלגה – 19.10.1946

אנשי הפלי"ם ונוספים –

אורי גורן - מפקד האוניה

בנימין נתיב

שלום שורץ

יצחק גולן - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

ספינת המעפילים "'לטרון'"(בשמה המקורי נקראה San Dimitrio - סאן דימיטריון) קרויה על שם מחנה המעצר הבריטי בו נאסרו מנהיגי הישוב ב"שבת השחורה". הספינה נבנתה בשנת 1870 כספינת משא ונוסעים שלא נועדה להפלגה בעומק הים. היא נרכשה בשוודיה על ידי המוסד לעלייה ב'. המלווים היו אנשי הפלי"ם. מפקד האונייה היה אורי גורן ולצדו שלום שוורץ – קצין סיפון, בנימין שטרסברג - מכונאי, וכן אחראי על ניהול החיים בספינה, ו גדעוני יצחק גולן. אנשי הפלי"ם ונוספים היו ספרדים : רב החובל אלווארליימס קאריון, קצין ראשי חוסה פאצ'או סאאס, מכונאי מנואל פרנאנד ו-14 מלחים (הערך 'לטרון' מטות התורן/ראובן אהרוני).

בחודשים אוגוסט-ספטמבר 1946 החלה הכשרתה, וב 29 בספטמבר 1946 הגיעה הספינה לנמל מרסיי בצרפת, שם הותאמה לנשיאת נוסעים רבים. במחסני האונייה הוקם אגף מגורים שכלל מקום לינה. סודרו דרגשי עץ, ולכל נפש על ציודה הוקצה וסומן שטח ברוחב 75 ס"מ, בגובה 50 ס"מ ובאורך 180 ס"מ. כן הוכשרו מעברים ברוחב מטר בין כל גוש לגוש של דרגשים לכ- 1250 אנשים. סודרה גם מערכת אוורור ותאורה, שירותים ומטבח פרימיטיביים, חדר חולים וחדר לנשים הרות (משני עברי הקריפטו/אורי גורן). האז התברר כי מהירותה נמוכה בחצי ממה שסברו והיה ברור כי המסע שתוכנן לשמונה ימים יארך פי שניים. בדרך היו תקלות וסערות והאונייה החלה לנטות על צידה. לנוסעים על הסיפור היה תפקיד. כרוז היה צועק ביידיש רצועה: "עשרה איש יעברו לצד שמאל או לימין", לפי נטיית הספינה. כך נשמר האיזון.

האונייה התגלתה בלב ים על ידי מטוס סיור בריטי ב 29 אוקטובר, ומשחתת בריטית נצמדה לאונייה וכרזה ברמקול: "מי אתם, לאן פניכם?" התשובה היתה: "ספינה ללא מטען, פנינו לביירות". "סאן דימטריו, האם ישנם על סיפונכם עולים בלתי־לגאליים לארץ ישראל?" והתשובה בטון שונה: "שם ספינתנו הוא 'לטרון' ואין על סיפונה עולים בלתי־לגאליים, היא נושאת אזרחים החוזרים ל'מולדת'ם." (משני עברי הקריפטו/אורי גורן) כשהמפקד הבריטי איים בהשתלטות. ענה מפקד הספינה אורי גורן: "מול כוח נשיב בכוח." המשחתת קרבה וחבטה בחרטומה בדופנות 'לטרון' וחור נפער בדופן הימנית. האונייה נטתה לצדה השני כשסיפונה כמעט ונוגע בפני הים. משחתת שנייה, קרבה ותמכה באונייה כדי שלא תתהפך וכך הגיעו לנמל חיפה ב־1 בנובמבר 1946. כח בריטי גדול עלה והשתלט עליה במהירות תוך שימוש בסילוני מים, גז מדמיע, ירי מאקדחים והכאה באלות". פעילי ומעפילי האונייה הועלו לספינות הגירוש הבריטיות וגורשו למחנה 63 בקראולוס מחנה המעצר הסמוך לפמגוסטה, קפריסין.

כתבה: אסתר בוזי

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.

אורי גורן, משני עברי הקריפטו. הוצאת המחבר, 2008.

אהרון דוד קורץ, מאפר לתקומה: סיפור תחייתה של תנועת תורה ועבודה בפולין לאחר השואה. מורשת, 2002.

'לטרון' באתר הפלי"ם

משני צידי הקריפטו – אורי גורן – מפקד וגדעוני ה'לטרון'

כנסים וסרטונים קישור בהכנה

קטעי עיתונות היסטורית **קישור לפתיחה** (60 קטעים)

רשימת פעילי ומעפילי 'לטרון' קישור בהכנה

רשימת מעפילי ה'לטרון' שגורשו לקפריסין.‘לקרוב ולרחוק’ **באתר משואה**

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'לנגב'

מספר המעפילים – 647

הגעה לקפריסין – 9.2.1947

נמל מוצא - סט, צרפת

תאריך הפלגה – 18.1.1947

אנשי הצוות -

אפרים טלמון-טאומן (שחר) - מפקד האוניה

משה דפני (יפת) - מלווה

ראובן ארנון-ארנובסקי (יוסף) - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה Merica הייתה בעצם ספינת מפרשים קטנה שנרכשה באיטליה. בעת העלאת הנוסעים לספינה התחוללה מהומה כשהראשונים לעלות סירבו להיכנס כשראו את תנאי המגורים הצפופים בספינה, מה שגרם להתמשכות ההעמסה. 'לנגב' הפליגה ב 18.1.1947 מנמל סט ממערב למארסי, צרפת כשעל סיפונה 647 מעפילים מפולין בעיקר וביניהם כ 200 פרטיזנים לשעבר וקבוצה גדולה של כ 120 חברי ביתר. ההפלגה התרחשה במזג אויר חורפי וקשה מלווה בשרשרת תקלות טכניות לוגיסטיות - רוחות חזקות וסערות. שלוש פעמים נאלצו לתפוס מחסה, או לעגון באי שבדרך לצורך תיקון משאבת המים או גם לנסות לרכוש מזון נוסף. באחת הפעמים נמלטו המלחים שנשלחו לרכוש מזון עם הכסף. הספינה הגיעה כעבור שלושה שבועות לקרבת חופי הארץ.

על פי התוכנית הספינה הייתה מיועדת להגיע אל חוף ניצנים. בהיותה במרחק של כ 90 ק"מ מהיעד שונתה ההוראה והיא הופנתה לעבר קיסריה. לבריטים לא היה מודיעין על ספינה זו, והם הופתעו מהופעתה. זאת בשל אי־סדר בהוראות קשר שגרם לכך שלא היה קשר לספינה בימי ההפלגה הראשונים. בהמשך התקלקל המקלט, שתוקן רק כשהספינה הגיעה לחופי הארץ. רק משהוקם קשר תקין לספינה הצליחו הבריטים לאכנה, ליירטה ולהשתלט עליה. בליל 8-9 לפברואר סמוך לחצות נתגלתה על ידי משחתת בריטית כשהיא כבר במרחק של 19 ק"מ מקיסריה. כוחות צבא בריטים שמו מצור על קיבוץ שדות ים בעוד בקיבוץ חיכו למעפילים אנשי פלמ"ח. המצור הוסר למחרת ב 9 בבוקר ולא נערך חיפוש בקיבוץ.

בעת ההעברת המעפילים לאוניית הגירוש 'אמפייר הייוד' ובשל התנגדותם הפעילו הבריטים גם נשק חם. בקרב נהרג המעפיל הרברט לזר, בן 25 שבא מחוות הכשרה באנגליה. עוד ארבעה פצועים אושפזו בבית החולים הצבאי בחיפה. בהודעה של הישוב על מותו, שהתפרסמה עוד בטרם נודע שמו, הוא כונה 'המעפיל האלמוני'. ספינת המעפילים הבאה שהגיעה ארצה (ב- 17 בפברואר 1947) נקראה 'המעפיל האלמוני' לזכרו של הרברט לזר.

כתבה: סנונית שהם

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.
נחום בוגנר, ספינות המרי: ההעפלה 1946-1948. משרד הביטחון ההוצאה לאור, המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1993.
דוד שערי, גירוש קפריסין 1946-1948. אוניברסיטת תל אביב, ההסתדרות הציונית העולמית, 1981.

לנגב באתר הפלי"ם

לנגב באתר מעפילי המגרב

מצגות וסרטונים:

אמנון בן שושן מעפיל 'לנגב' מספר על קפריסין – ארגון מעפילי קפריסין

עדותו של יוסף עקריש באתר מעפילי המגרב

קטעי עיתונות היסטורית **קישור לפתיחה** (112 קטעים, קובץ גדול - זמן פתיחה רב)

רשימת פעילי ומעפילי 'לנגב' קישור בהכנה

רשימת מגורשי 'לנגב' ב"לקרוב ולרחוק" **חלק א** **חלק ב**

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'לקוממיות'

מספר המעפילים – 699

הגעה לקפריסין – 20.2.1948

נמל מוצא – חוף בנדול, סמוך למרסיי, צרפת

תאריך הפלגה - 8.2.1948

אנשי הפל"ם ונוספים -

גלעד אבנר - מפקד הספינה

יעקב בן- ציון

אהרן מיכאלי - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה Setti Frateli שהייתה מפרשית עשויה עץ בעלת שלושה תרנים, נרכשה באיטליה והוכנה למשימתה בנמל לה-ספציה, מערב איטליה במהלך נובמבר-דצמבר 1947. משם שטה לחוף ליד בנדול בסמוך למרסיי, צרפת ושם בוצעה העלאת המעפילים.

ב- 7 בפברואר 1948 עלו על הספינה באמצעות סירות גומי 699 מעפילים, בהם 180 איש מצפון אפריקה וכ 280 צעירים שנשבעו אמונים להגנה במחנות עקורים בגרמניה. למחרת ב 8.2.1948 לפנות בוקר יצאה לדרכה.

ההפלגה באמצע החורף הייתה מלווה בסערות קשות ובתקלת מנוע ממושכת. באחת הסערות בהיותה במפרץ שומם באי סקרפנטו עגנה הספינה ונצבעה באדום. גם אחד מתרניה הורד כל זאת כדי לחמוק מעיניהן הבולשות של אוניות הצי הבריטי ומטוסי הסיוור. בעת סערה קשה נוספת נאלצה הספינה לעגון 48 שעות במסתור בסמוך לכף אנדריאס בקפריסין. המנוע הפסיק לעבוד ובמשך 24 שעות שטה בעזרת המפרשים עד לתיקון המנוע. תנאי ההפלגה הקשים ערערו את ביטחונם של המעפילים. מטוסי סיוור בריטיים גילו את הספינה ב 19 בפברואר עם התקרבה לארץ. למחרת נצמדו אליה שלש משחתות בריטיות. ההוראות מהארץ, על פי המדינות הנוהגת בזמן זה וגם בשל המצאם של 141 ילדים על הספינה, היו לא להתנגד בכח להשתלטות הבריטים על הספינה. על פי הסכם עם הבריטים הספינה המשיכה להפליג באותו יום באופן עצמאי עד למרחק 3 מייל מנמל חיפה, שם עלה צוות בריטי על הספינה והכניסה לנמל. המעפילים גורשו לקפריסין, רובם למחנה חורף 63.

כינוי הספינה במוסד לעליה ב' היה 'הזיבלה' (שם מקורי Sette Fratelli). לפני הפלגתה תחת השם 'לקוממיות' לקחה הספינה חלק בהפלגת מעפילים אחרת כאשר הובילה את מעפילי 'כ"ט בנובמבר' מחוף צרפת לספינה 'כ"ט בנובמבר' שעגנה במפרץ באי קורסיקה.

כתבה: סנונית שהם

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.

דב בן-ישי, עורך, אוניות העפלה בלתי לגאליות: התקופה השלישית - מצגת

דוד שערי, גירוש קפריסין 1946-1948. אוניברסיטת תל אביב, ההסתדרות הציונית העולמית, 1981.

'לקוממיות' באתר הפל"ים

מצגות וסרטונים קישור בהכנה

קטעי עיתונות היסטורית **קישור לפתיחה** (18 קטעים)

רשימת פעילי ומעפילי 'לקוממיות' קישור בהכנה

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'מדינת היהודים'

מספר המעפילים – 2,664

הגעה לקפריסין – 2.10.1947

נמל מוצא – נמל בורגס, בולגריה

תאריך הפלגה - 26.9.1947

אנשי הפלי"ם ונוספים -

יוס'קה (פינצ'וק) אלמוג - מפקד האוניה

שמואל הוכמן-הרם - מלווה

אברהם מירצקי-מירון - מלווה

פתחיה פייג - גדעוני

אהרון מיכאלי - גדעוני

מורגן מיצ'ל - רב חובל, אמריקאי

אריה קולומייצב - מכונאי ראשי

צוות ים - צוות ים שכלל 31 אנשים, רובם מתנדבי **מח"ל העפלה**

שני איטלקים ושני ספרדים

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה Northland נבנתה עבור משמר החופים של הצי האמריקאי לפני מלחמת העולם השנייה ופעלה בזמן המלחמה וטיבעה ספינות אויב. הספינה נרכשה על ידי המוסד לעליה ב' בבולטימור ומשם הפליגה בתחילת מאי 1947 לנמל פורט דה בוק בדרום צרפת, שם הורידה ציוד ומזון עבור ספינות מעפילים נוספות והפליגה לנמל ההכנה ביון במערב צרפת, אליו הגיעה ב 12.6.1947. העבודה על הספינה ארכה ששה שבועות במקביל להכנת הספינה 'גאולה'. הבריטים עקבו אחר הכנת הספינה בצרפת וייתכן שלמדו אודותה עוד בבולטימור, ארה"ב.

באותם ימים התחוללה פרשת הספינה 'אקסודוס'. המוסד הגיע להסדר עם שלטונות ברה"מ ורומניה לאפשר ל 4,500 יהודים מרומניה לצאת ולהפליג לארץ ישראל, כמספר מגורשי 'אקסודוס' לגרמניה. הספינות 'מדינת היהודים' ו'גאולה' יועדו למשימה זו. הספינה 'מדינת היהודים' יצאה לעבר נמל בורגס, בולגריה שהיה נמל ההעמסה ב 28.8.1947.

המעפילים מרומניה רוכזו בבוקרשט ומשם הוסעו ברכבות מיוחדות לבורגס. ההעלאה לספינה התרחשה בליל 22.9.1947. הספינה עגנה במפרץ בורגס במשך שלושה ימים נוספים בהמתנה לספינה האחות 'גאולה'. ובזמן זה צורפו אליה עוד 80 ילדים עד גיל 14 עם מדריכיהם שלא נמצא להם מקום על ה'גאולה'. בספינה היו 1,700 מקומות שיכון על דרגשים ולכן 900 איש אולצו לישון על הסיפון ואילו התינוקות הועברו לחדר החולים. הספינה עם 2,664 מעפילים יצאה לדרך ב 26.9.1949 במקביל ל'גאולה'. בהגיעם לים האגאי הוסבו שמות הספינות לשמות עבריים. התוכנית הייתה להעביר את פעילי ומעפילי הספינה 'גאולה' ל'מדינת היהודים' הגדולה יותר כאשר יהיו במרחק של 200 מייל מהארץ. התוכנית לא יצאה לפועל שכן שתי הספינות היו עמוסות לעייפה.

בהיותן במיצר רודוס סקרפנטו נפרדו שתי הספינות 'גאולה' ו'מדינת היהודים' שמצאו עצמן מוקפות בשבע משחתות בריטיות והתפצלו- 'מדינת היהודים' פנתה לכיוון תל אביב ו'גאולה' לכיוון חיפה. ב- 2 באוקטובר 1947 החלו משחתות בריטיות לתמרן סביב הספינה ואף קראו לה לעצור. למרות הנחיות המוסד לעליה ב' להתנגדות פסיבית וסימלית בלבד, התפתח קרב השתלטות במהלכו התנגשה 'מדינת היהודים' במשחתת בריטית וגרמה לה נזק ניכר.

הבריטים השליכו פצצות גז מדמיע והתיזו סילוני מים מלוחים רבי עצמה. בהתגוששות נפצעו בריטים רבים ואחדים אף נזרקו לים. עשרות מעפילים נפצעו קל ותינוק נחנק מגז מדמיע. כ- 5 מייל מחופי תל אביב השתלטו הבריטים על הספינה והיא נגררה לחיפה. הבריטים החזיקו את המעפילים על הספינות שלושה ימים בטרם החליטו לגרשם לקפריסין. הספינה הוכנסה ב 1948 לשירות בחיל הים הישראלי בשם אח"י אילת.

כתבה: סנונית שהם

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.
נחום בוגנר, ספינות המרי: ההעפלה 1946-1948. משרד הביטחון ההוצאה לאור, המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1993.

'מדינת היהודים' –באתר הפלי"ם

'מדינת היהודים' באתר מעפילי המגרב

מצגות וסרטונים:

כנס 75 ל'גאולה' ו'מדינת היהודים'

חלק א

חלק ב

קטעי עיתונות היסטורית - **קישור לפתיחה** (51 קטעים)

רשימת פעילי ומעפילי 'מדינת היהודים' – **קישור**

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'מולדת'

מספר המעפילים – 1,568
הגעה לקפריסין –29.3.1947
נמל מוצא -מטפונטו, איטליה
תאריך הפלגה – 23.3.1947
אנשי הפלי"ם ונוספים -
פבי גבר - מפקד האוניה
גד היילברון - מלווה
אלכס שכט-דותן - מלווה
אהרון שכטמן - מלווה
מנחם בן-ימי - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

ספינת המעפילים 'מולדת', בשמה המקורי San Filippe נבנתה ב-1876 כספינת פיורדים בעלת מבנה צר וגבוה. אנשי המוסד לעלייה ב' רכשו אותה בשוודיה והכינו אותה להעלאת מעפילים לא"י.

מפקד הספינה, פבי גבר ובעלי התפקידים אלכס שכט, אבי כצנלסון, גדי הילברום היו אנשי פלי"ם. שרגא מקבוץ דגניה שליח, מנחם איש הגנה ואהרון שכטמן. גדעוני מנחם בן ימי שלמד אלחוט במרסיי. רב החובל והצוות היו ספרדים. המעפילים הגיעו במשאיות למקום עגינת הספינה במטפונטו, בדרום איטליה. הם הועברו בחשאי אל הספינה בסירות גומי לאורך כבל שנמתח אל החוף.

ב-23.3.47 באישון לילה יצאה הספינה לנמל חיפה. הים היה סוער ומיד עם הפלגתה נטתה על צידה בשל חוסר התאמה לים הפתוח ולנוסעים הרבים. המעפילים ניסו לאזנה וזרקו למים רפסודות וחפצים מיותרים אך המצב הלך והחמיר. מים חדרו לחדר המכונות ומשאבות המים יצאו מכלל פעולה.

ב-29.3.47 בשעה 11.00 התגלתה הספינה ע"י מטוס בריטי ומשחתות בריטיות החלו לעקוב אחריה. בהיותה במרחק שלושים מייל מחופי הארץ, בשעה 13.00 החלה הספינה לשדר קריאות S.O.S, בשל סכנת טביעה. לאחר מו"מ הועברו למשחתת בריטית, שהגיעה לעזור, הנשים והילדים. השאר נשארו בספינה. למרות הסכנה המעפילים לא הסכימו להסגיר עצמם לבריטים ונאבקו בהם תוך השלכת קופסאות שימורים ומכל הבא ליד. לבסוף נכנעו המעפילים והספינה הרעועה נגררה ע"י הבריטים לנמל חיפה כשעל סיפונה, בראש התורן מתנוסס בגאווה דגל ישראל.

ב-31.3.47 המעפילים, (למעט נשים בהריון מתקדם וחולים) הועברו לספינות הגירוש "אמפייר ריבל" ו"אושן ויגור" שהובילו אותם למחנה חורף ליד ניקוסיה, קפריסין.

ב-4.4.47, ימים ספורים לאחר תפיסת ספינת המעפילים 'מולדת' ובהשראת סיפורה המשורר נתן אלתרמן פרסם ב"הטור השביעי" שלו בעיתון "דבר" את השיר "על אם הדרך" שעוסק בנושא המעבר משואה לתקומה, ובא לידי ביטוי במסעה של הספינה.

כתבה: אורנה קו-אל

מקורות:

ראובן אהרוני, "מוטות התורן" 1997, הוצאת יד טבנקין

'מולדת' באתר ההעפלה והרכש

'מולדת' באתר הפלי"ם – קישורכנסים וסרטונים:

1.**כנס משודר 'מולדת' 77 להגעתה** – ארגון מעפילי קפריסין

2.**כנס 75 להגעת ה'מולדת', עתלית** – ארגון מעפילי קפריסין

3.**פנינה ירון מספרת את סיפור משפחתה והעפלתם ב'מולדת'**

קטעי עיתונות היסטורית **קישור לפתיחה** (18 קטעים)

רשימת פעילי ומעפילי 'מולדת' קישור בהכנה

רשימת מעפילי מולדת המגורשים - ב"לקרוב ולרחוק" **חלק ראשון חלק שני חלק שלישי**

סיפורי מעפילים - קישור לספר "סיפורי מולדת" **כריכה** תוכן **וסיפורי מעפילים**

אלבום תמונות קישור בהכנה

'מורדי הגיטאות'

מספר המעפילים – 1,457
הגעה לקפריסין – 24.5.1947
נמל מוצא – מולה דה בארי, איטליה
תאריך הפלגה – 8.5.1947
אנשי הפלי"ם ונוספים -
אליעזר ערמון - מפקד האוניה
שאול אורן - מלווה
חיים קופרמן - מלווה
שלום בורשטין - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

'מורדי הגטאות' (Agah Orietta בשמה המקורי) הייתה ספינת עץ ישנה וקטנה שנרכשה באיטליה, 400 טון בסך הכל. הספינה עברה בנמל לה ספציה שבמערב איטליה תיקונים רבים על מנת להכשירה להפלגה. בין היתר נבנו למטה בירכתיים 1350 דרגשי שינה בשלוש קומות. משנשלמו ההכנות הפליגה הספינה דרומה, הקיפה את קצה המגף האיטלקי וב-12 במאי 1947 עגנה מול חוף מולה דה בארי. העמסת 1457 המעפילים על הספינה בוצעה ממזח שהוכןמראש. המעפילים הועלו על 8 סירות גומי, 30 איש בסירה והועברו מהמזח לספינה. ההעמסה ארכה 3 שעות ובוצעה בשקט ובמהירות.

בדו"ח של משרד ההגנה הבריטי מתאריך 24.5.1947 נכתב: "הספינה עצמה הייתה במצב מטונף ללא סידורים סניטריים נאותים, הספינה נשאה דגל לבן ארוך ועליו כתוב בעברית "מחורבות הגטו לארצנו ולמקלט הבלעדי פתחו את שערי ישראל." הדגל הלאומי היהודי הנושא מגן דוד הונף בראש התורן. ועוד כתוב שם "עבור ספינה קטנה כל כך, היה מספר מדהים של אנשים על הסיפון, הספינה הייתה כל כך צפופה כשהיא הגיעה לחיפה, שנראה כמעט בלתי אפשרי שכל כך הרבה אנשים היו על הסיפון לאורך המסע". מספר המעפילים המפורט בדו"ח: 516 נשים, 904 גברים, 37 ילדים ו-2 תינוקות בני יומם (קיים פער קטן. במספר המעפילים בין המקורות: השונים). המעפילים היו מפולין, צ'כוסלובקיה, רומניה, הונגריה, וגרמניה ניצולי מחנות וחברי תנועות נוער.

בצוות הספינה היו קפטן טורקי, 5 מלחים זרים, 2 מכונאים וצוות עברי של אנשי הפלי"ם. יומיים אחרי שהפליגו מבארי ב-15.5.1947 התחוללה סערה קשה, הספינה מצאה מסתור האזור האי קפלוניה השייך לאיי יוון, מצפון מערב להם למשך 34 שעות. במהלך ההפלגה התקיימה תקשורת בין מטה הארגון בפריז, הארץ והספינות שבדרך.

ב-18 למאי לפנות בוקר במרחק 20 מייל לפני האי קמיליה שבאיי יוון נפגשה הספינה עם 'הקטנה'. מדובר בכלי שיט קטן שאליו הועברו המלחים הזרים, פרט לרב החובל. ביום זה הייתה 'מורדי הגטאות' אמורה לפגוש את ספינת המעפילים 'יהודה הלוי' שיצאה מאלג'יריה עם 400 עולים ממרוקו ומתוניסיה, אך המפגש לא יצא לפועל. 'יהודה הלוי' התעכבה בפלרמו עקב חוסר בפחם ועקב צורך לטפל בילדה שחלתה. לאחר מכן המשיכה 'מורדי הגטאות' דרומה, בנתיב השייט הצפוף, לכיוון הדלתא של הנילוס. ב-22 במאי הגיעה הספינה למרחק ראייה ממגדלור דומיאט, פנתה מזרחה ושטה לאורך החוף המצרי לכיוון חופי הארץ.

ב-23 למאי מול רפיח, 35 מייל מתל אביב זיהה מטוס בריטי את הספינה. בשעה 11:00 באותו בוקר הופיעה מולם משחתת בריטית והנתיב שונה לכיוון חוף תל-אביב. כעבור שעתייםהופיעה משחתת שניה שדרשה מהם להפליג לחיפה, אך היא נענתה בסירוב. עוד טרם ההפלגה קיבלו המעפילים במחנות ההכשרה הדרכה בלחימה, במקלות ובקרב פנים אל פנים. בספינה התארגנו בשלוש טבעות הגנה ולכל טבעת נקבע מלווה ארץ ישראלי ששימש מפקד והויו לו סגן וקבוצה מובחרת של 15 איש. כשלא נשמעו להוראות הבריטים נגחושתי משחתות בריטיות את הספינה משני צידיה. הבריטים ניסו לעלות על סיפונה ואז השביתו מלווי הספינה, אנשי הפלי"ם את המנוע. הבריטים שהתקשו בהשתלטות התיזו מים וזרקו גז מדמיע. ההשתלטות ארכה כשלוש שעות.

במשך כל זמן ההשתלטות התקיימה תקשורת בין הספינה למטה ההגנה שבארץ. כשהחיילים הבריטים השתלטו עליה הושמדו מכשירי הקשר. בשלב זה קפץ אחד המעפילים למים תוך נסיון לשחות אל החוף שנראה באופק אך סירת המנוע הבריטית'בריסנדן' אספה אותו. צוותי ההשתלטות הבריטים היו מצוידים ומאומנים. אחרי הטלת מספר רימוני גז קפצו אל הסיפון ומיהרו להגיע למוקדי השליטה בספינה – הגשר וחדר המכונות. המעפילים השליכו על החיילים הבריטים בקבוקים ושיירי מזון. בשעה 14:46 פסקה ההתנגדות באנייה והיא נגררה לחיפה.

ב-24.5.1947, בליל שבת, נגררה הספינה לנמל חיפה. בעיתון 'דבר' מתאריך, 26.5.1947 נכתב: "אוניה קטנה מתקרבת. שקט גמור ופתאום נשמע בקול חלוש שמתגבר "שיר הפרטיזנים" והשיר מתפשט בכל האוניה: אנחנו פה!"

על פי הדו"ח הבריטי פרצה הפרת סדר על סיפונה של אונית הגירוש "ראנימיד פארק" אליו הועברו המהגרים הבלתי חוקיים. נראה שהיהודים נסערו מכלובי התיל שעל הסיפון... בתגובה הם נהדפו בזרנוקי מים. בשבת בבוקר הפליגה המשחתת והגיעה לפמגוסטה ומשם למחנההמעצר בקאראולוס.

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.

ניר מאור, מורדי הגטאות, 2020 - מסמך, לא פורסם

Report of illegal ship-orietta alias AGHA. HQ 6 Airborne Div. 24 May 47

כתבה: רחל רוזנצוויג

'מורדי הגיטאות' באתר הפלי"ם

מצגות וסרטונים

כנס 75 ל'מורדי הגיטאות' - חלק א'

כנס 75 ל'מורדי הגיטאות' - חלק ב'

ראיון עם המעפילה סוניה גרוס - חלק א' - ההעפלה ארגון מעפילי קפריסין

ראיון עם המעפילה סוניה גרוס - חלק ב' - בקפריסין ארגון מעפילי קפריסין

קטעי עיתונות היסטורית **קישור לפתיחה** (20 קטעים)

רשימת פעילי ומעפילי הספינה קישור בהכנה

סיפורי מעפילים **קישור לאינדקס**

אלבום תמונות קישור בהכנה

'משמר העמק'

מספר המעפילים – 782
הגעה לקפריסין - 24.4.1948
נמל מוצא - נמל לה סיוטה, בצרפת
תאריך הפלגה – 14.4.1948 או 10.4
אנשי הפלי"ם ונוספים –
דוד אייזן - מפקד האוניה
טדי רוזנפלד - מלווה (מתנדב אמריקאי)
בני ברקוביץ - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה San Michele הייתה ספינת משא חדשה בת שנה כשנרכשה על ידי המוסד לעליה ב' באיטליה. הספינה הוכנה למשימתה בנפולי, איטליה. השם 'משמר העמק' ניתן לה על-שמו של קיבוץ 'משמר העמק' שהדף התקפה קשה של 'צבא ההצלה' הערבי במחצית הראשונה של אפריל.

ההעלאה לספינה בוצעה באמצעות הפלגות של ספינת דיג, 100 איש בכל הפלגה, כשהגיעו ל700 איש נאלצה הספינה להסתלק וחזרה בערב לאסוף את היתר. הספינה הפליגה ב- 14 באפריל 1948 מנמל לה סיוטה בצרפת עם 782 מעפילים, בהם 150 ילדים עד גיל עשר, 48 תינוקות עד גיל שלוש וכ100 נשים הרות. נתיב ההפלגה היה דרך מיצר מסינה, כרתים, קפריסין וחוף ישראל.

בעת שהייתה במרחק כמאה מייל מקפריסין, הורה לה מטה המוסד לעליה ב' לסייע לספינת המעפילים 'נחשון – הקסטל' שסבלה מקשיים טכניים באזור האי כרתים ולהעביר ממנה 500 איש. המפגש לא יצא אל הפועל בשל מטוס סיור בריטי שהופיע. מיד לאחר החלה משחתת בריטית ללוותה. בשל הרכב המעפילים, תינוקות, ילדים ונשים הרות נתקבלה הוראה לא להגיע לעימות עם הבריטים.

כשהחל ליווי המשחתת הבריטית הוחלט לשנות נתיב לחיפה. כוח בריטי השתלט על הספינה ב- 24 באפריל 1948, יום כיבושה של חיפה בידי ההגנה וגרר אותה לתוך הנמל. המעפילים גורשו למחנות המעצר בקפריסין.

לאחר הכרזת המדינה נשלפה הספינה מ"צי הצללים" והועסקה בהבאת עולים מצרפת ומקפריסין, ולאחר מכן במשימות רכש נשק.

כתבה: סנונית שהם

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.

דב בן-ישי, עורך, אוניות העפלה בלתי לגאליות: התקופה השלישית - מצגת

דוד שערי, גירוש קפריסין 1946-1948. אוניברסיטת תל אביב, ההסתדרות הציונית העולמית, 1981.

כתבה: סנונית שהם

'משמר העמק' באתר **הפלי"ם**

מצגות וסרטונים קישור בהכנה

קטעי עיתונות היסטורית– קישור בהכנה

רשימת פעילי ומעפילי 'משמר העמק' - קישור בהכנה

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'נחשון-הקסטל'

מספר מעפילים – 550

הגעה לקפריסין – 26.4.1948

נמל מוצא- לה סיוטה, צרפת

תאריך הפלגה 14.4.1948

אנשי הפלי"ם ונוספים –

יוסף (יוסקה) אלמוג - מפקד הספינה

איזי שנקמן - מלווה (מתנדב אמריקאי)

מיכאל (מייק) גל - מלווה

שלום בורשטיין - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

'נחשון-הקסטל' הינה ספינת המעפילים האחרונה שמעפיליה גורשו לקפריסין. במקורה שמשה כספינת דיג צרפתית בשם Tadorne באוקיינוס האטלנטי, שהפליגה למסעות ארוכים. נרכשה בנמל לה רושל שבצרפת והוכנה שם למשימתה ולאחר מכן במפרץ בוניפצ'יו שבקורסיקה. ספינת המעפילים 'נחשון-הקסטל' נקראה על-שם הקרב על הקסטל במסגרת 'מבצע נחשון' לפריצת הדרך ל'ירושלים הנצורה', שהתנהל בסמוך למועד הפלגתה של הספינה.

ניסיון הפלגה קודם של הספינה (שבו לא הספיקה עדין לקבל שם מבצעי) היה בראשית מרס 1948. תקלה טכנית חמורה שהתגלתה בלב ים בדוד הקיטור הצריכה את העברת המעפילים לספינה אחרת, והם נאספו ע"י הספינה 'יחיעם' שהפליגה מאיטליה עם מספר מעפילים נמוך כדי שתוכל לקלוט את המעפילים הנוספים. לאחר שההעברה בוצעה - ליד האי מונטה כריסטו - הגיעה הספינה לנמל בסטיה בקורסיקה לצורך תיקונים. לאחר הכשרתה מחדש לשייט, הפליגה 'נחשון הקסטל' ב- 14 באפריל 1948 מנמל לה-סיוטה בצרפת עם 550 מעפילים. עקב תקלה טכנית נוספת, ולאחר שהתברר שהספינה 'משמר העמק' לא תוכל לסייע לה, היא המשיכה להתקדם ארצה בקצב איטי במיוחד. ב- 24 באפריל החלו שתי משחתות בריטיות ללוות אותה. ב- 26 באפריל, כ- 30 מייל מחופי תל-אביב, השתלטו עליה הבריטים בכוח תוך שימוש באלות, זרנוקי מים וגז מדמיע. הספינה נגררה לנמל חיפה. המעפילים גורשו לקפריסין בקורבטה הבריטית 'אמפייר ראסט' ושוכנו במחנות החורף. מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.
דב בן-ישי, עורך, אוניות העפלה בלתי לגאליות: התקופה השלישית - מצגת
דוד שערי, גירוש קפריסין 1946-1948. אוניברסיטת תל אביב, ההסתדרות הציונית העולמית, 1981.

כתבה: סנונית שהם

נחשון הקסטל באתר **הפלי"ם**

נחשון- הקסטל – מצגות וסרטונים קישור בהכנה

קטעי עיתונות היסטורית קישור בהכנה

מעפילי נחשון- הקסטל קישור בהכנה

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

‘פאן יורק’, ‘פאן קרסנט’

קרדיט תמונות: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

קיבוץ גלויות (פאן יורק)

מספר המעפילים – 7,620

הגעה לקפריסין – 1.1.1948

נמל מוצא – בורגס, בולגריה

תאריך הפלגה - 27.12.1947

אנשי הפלי"ם ונוספים - יוסי הראל - מפקד האוניה, ניסן לויתן - מלווה, עקיבא אופנבך - מלווה, שאול אורן - מלווה,זלמן פרח - מלווה, גדע שוחט - מלווה, ראובן אורן - גדעוני.

התנדבו מארה"ב: גד הילב - רב חובל, אפרים צוק - קצין מכונות, וילי רוסטוקר, דוד לוונטל, דני-דונלד מלובסקי, ארווין וינגרטן, ולר בייסר, דוד-גינטר ליווינגסטון, אסטבן הרננדורנה ("קפטן סטיב") - מספרד.

עצמאות (פאן קרסנט)

מספר המעפילים – 7,620

הגעה לקפריסין – 1.1.1948

נמל מוצא – בורגס, בולגריה

תאריך הפלגה - 27.12.1947

אנשי הפלי"ם ונוספים - יוסי הראל - מפקד האוניה, דב מגן, אייק ארן, מאיר אברהם, אליעזר ערמון, מיכה פרי, בצלאל פלדמן, אברהם פרטקין, גרישא שנקמן, אבי לבני, חיים גולדיס , גד ליפשיץ - גדעוני מתנדבים מארה"ב - יוג'ין אלכסנדר, שמואל בייר (בארי), ג'רי בלקין, אירווינג ויינגרטן, צ'רלי וייס, פטר וינטון, אהרון לוין (שמשוני), ארתור ליפשיץ (אבי לבני), טדי רוזנפלד (ורדי), שמואל (סם) שולמן

סיפור ההפלגה:

פרשת 'הפאנים' היא "העדות המרשימה ביותר ליכולת התכנונית, האדמיניסטרטיבית, והמבצעית, שפיתח המוסד לעליה ב' לאורך שנות פעילותו" (אתר הפלי"ם).

ה'פאנים' היו שתי אוניות משא – Pan Crescent ו-Pan York, שנרכשו באביב 1947 מהיהודי (ידיד אישי של חיים ויצמן) סם "מלך הבננות" זמורי, על-ידי איש המוסד לעליה ב' בארה"ב זאב שינד (דני) (לימים יו"ר מועצת המנהלים של חברת צים בארה"ב), באמצעות חברת קשבבעלות היהודי האמריקאי פול שולמן (לימים מפקד חיל הים). את המשא ומתן עם השלטונות ברומניה ניהלו נציגי המוסד שם, ובראשם משה אוורבוך (אגמי) והעיתונאי יוסף קלרמן 'המשקיף'. משה סנה, שעמד באותה תקופה בראש מפעל ההעפלה מטעם הסוכנות היהודית, הגיע לבוקרשט ונפגש עם נציג הממשלה הרומנית.

האוניות הפליגו מארה"ב לים התיכון במהלך מאי 1947, עם צוותים מקצועיים אמריקנים, במתכונת הפלגה מסחרית רגילה. מכיוון שהספינות נועדו להובלת פירות, הותקנו בהן סידורי אוורור טובים יותר מאשר באניות משא רגילות, והן אפשרו לתכנן את הובלתם של 6,500 מעפילים בכל אניה. לצורך הסבתן וצידון למשימת ההעפלה נשלחה ה'פאן יורק' למרסי, והצוות האמריקני הוחלף בצוות חדש בראשותו של רב החובל גד הילב. בצוות שירתו הספרדי אסטבן הרננדורנה ('קפיטן סטיב') בתפקיד הקצין הראשון ואפרים צוק בתפקיד המכונאי הראשי. יתר אנשי הפלי"ם ונוספים היו בעיקר גולים ספרדים רפובליקנים. ה'פאן קרסנט' נשלחה לוונציה, והצוות האמריקני הוחלף בצוות איטלקי בראשותו של רב החובל יצחק (אייק) ארן-אהרנוביץ'. באוגוסט הצטרפו המלווים בפיקודם של אנשי הפלי"ם ברצ'יק מגן ב'פאן קרסנט' וניסן לויתן ב"פאן יורק". רומניה הסכימה בינתיים לאפשר את יציאתם של 15,000 יהודים משטחה באמצעות 'הפאנים'. כמו כן, הסכימה רומניה, שעבודות הכנת האוניות יתבצעו בנמל קונסטנצה, מאחר שאי-אפשר היה להמשיך בהן בצרפת או באיטליה עקב הלחץ הבריטי. במהלך נובמבר מונה יוסי הראל למפקד ההפלגה המתוכננת. במקביל, החלו אנשי ההגנה, בראשותו של יענק'לה סלומון (ראשיד) (המג"ד הראשון של גדוד המטה של הפלמ"ח) בגיוס ובהכשרת מאות מתנדבים, חברי תנועות הנוער השונות ברומניה, לסיוע בארגון מבצע ההעפלה בסדר גודל כה עצום.

הבריטים, שעקבו אחר האוניות מאז כניסתן לים התיכון וידעו על מטרתן, הפעילו לחץ על ארה"ב, פנמה, תורכיה, ורומניה לבטל את ההפלגה. בן-גוריון והנהלת הסוכנות קיבלו את עמדת משה שרת, שיש לבטל או לדחות את ההפלגה העלולה לפגוע בהחלטת האו"ם מ-כ"ט בנובמבר. משה סנה התפטר במחאה. שאול מאירוב-אביגור, ראש המוסד לעליה ב', טען ש"הרכבת כבר יצאה מהתחנה" – ביטול או דחייה בשלב זה יגרמו סבל עצום ונזק בל ישוער לאלפי משפחות, שכבר החלו בהכנות האחרונות לקראת צאתם לדרך, שלא לדבר על החשש, ששלטונות רומניה יחזרו בהם מהסכמתם למבצע.

במהלך השבועיים לאחר מכן, תוך התעלמות מההחלטה, המשיך הצוות של יענק'לה סלומון (ראשיד) בהכנות למסע וארגן בסיוע השלטונות את הסעתם ברכבות של אלפי יהודים מכל רחבי רומניה, בעיצומו של חורף קשה ומושלג, לנמל הבולגרי בורגס – הנמל שנבחר כנמל המוצא לאחר שהרומנים דרשו במפתיע, שעליית הנוסעים לאוניות תתבצע בבולגריה. המרד הלא מוצהר בהנהגה הלאומית יצר לחץ אדיר, שאילץ את בן-גוריון והנהלת הסוכנות לסגת מהתנגדותם להפלגה.

בנמל בורגס הצטרפו למעפילים מרומניה גם 420 מעפילים צעירים מבולגריה. עם למעלה מ- 15,000 מעפילים על סיפון (כ-2,000 יותר מהמתוכנן), הפליגו הספינות מהנמל ב-26 בדצמבר. בהיותן בלב ים, קבע להן דוד בן-גוריון שמות עבריים: 'קיבוץ גלויות' ל'פאן יורק' ו'עצמאות' ל'פאן קרסנט'.

לאור החשש לעימות אלים בין המעפילים לבריטים, החליטה ההנהגה הלאומית להגיע להבנה עם הבריטים לפיה האוניות תפלגנה לקפריסין במקום לארץ, המעפילים ירדו ללא התנגדות ויעברו למחנות המעצר, הבריטים לא יחרימו את האוניות או יעצרו את הצוותים, ויאפשרו לרבי החובלים, גד הילב ואייק ארן ולצוות מצומצם לתחזק את האוניות, שתשארנה במעצר בקפריסין. ב-31 בדצמבר 1947 עלו הבריטים על האוניות, לא חמושים על-פי ההסכם, ונטלו את הפיקוד עליהן. האוניות הגיעו למחרת לקפריסין.

לאחזקת האוניות במצב כשיר לשייט בזמן מעצרן בקפריסין סייע סוכן האוניות היווני המקומי פרודרמוס פאפאווסיליו, שהפך לדמות אגדית בשל פעולותיו למען העצורים במחנות (לימים היה לסוכן של חברת צים בקפריסין וראש אגודת הידידות ישראל-קפריסין). לאחר הקמת המדינה, ביולי 1948, הועברו ארצה בשתי האוניות רוב משוחררי המחנות בקפריסין, כ-30,000. שמה של ה'פאן יורק' הוסב ל'קיבוץ גלויות' הוסב ל'קוממיות'. האוניות המשיכו להביא עשרות אלפי עולים בגל העלייה ההמונית מנמלים באיטליה, בצרפת, וביוגוסלביה.

כתבה: רחל שגי-מילר (אקי)

מקורות:

זאב הדרי, המוסד לעלייה ב' - יומן המבצעים - פריז 1947. הוצאת אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, 1991.

זאב הדרי וזאב צחור, אניות או מדינה: קורות אניות המעפילים הגדולות "פאן יורק" ו"פאן-קרשנט". הוצאת הקיבוץ המאוחד ואוניברסיטת בן-גוריון בנגב, 1981.

ניר מאור, (2025). מסע אניות הפאנים. הרצאה בכנס מעפילי אניות הפאנים (2 בינואר, 2025, בית הפלמ"ח, תל אביב).

סיפור הפלגת הפאנים באתר הפלי"ם

הפאנים באתר הפלי"ם

הפאנים – מצגות וסרטונים:

סרטון מבוא לכנס הפאנים 2025 ארגון מעפילי קפריסין

קטעי עיתונות היסטורית **קישור לפתיחה** (107 קטעים)

פעילי ומעפילי הפאנים קישור בהכנה

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'פלמ"ח'

מספר המעפילים – 611
הגעה לקפריסין – 22.9.1946
נמל מוצא- בוקה די מגרה, איטליה
תאריך הפלגה – 11.9.1946
אנשי הפלי"ם ונוספים -
משה רבינוביץ - מפקד האוניה
עמוס פינק - מלווה
אבינועם אדם קופשטיין - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

ספינת המעפילים 'פלמ"ח', (Ariana) בשמה המקורי) הוכנה לקראת הפלגתה לארץ בנמל לה-ספציה באיטליה בידי צוות בראשותו של אברהם זכאי. היא הפליגה מבוקה דה-מגרה באיטליה ב- 11 בספטמבר 1946, כשעליה 431 מעפילים, רובם חברי תנועות נוער חלוציות מפולין וכן מרומניה והונגריה.

בהתאם לשיטת שילוב שני כלי שיט בהפלגות המעפילים, הפליגה ב- 12 בספטמבר ספינת העזר 'אלברטינה' בעקבות 'פלמ"ח' ועליה עוד 180 מעפילים, גם הם מפולין. ב- 19 בספטמבר נפגשו שתי האוניות בלב ים, ולמחרת עברו המעפילים מ'אלברטינה' ל'פלמ"ח'. אנשי הצוות הזר של 'פלמ"ח', פרט למכונאי הראשי, עברו ל'אלברטינה' וחזרו לאיטליה.

הוראות המוסד למפקד הספינה היו שבמקרה של ירוט הספינה להמשיך בכל מחיר גם אם יורים עליה ולארגן את האנשים להתנגד בכח לעליית חיילים בריטים על הספינה. ב- 22 בספטמבר גילתה משחתת בריטית את 'פלמ"ח' סמוך לראש הניקרה, הורתה לה לעצור, ולאחר שלא נענתה נגחה בה. בתגובה השליכו המעפילים חפצים שונים לעבר המשחתת. הבריטים נהגו בתקיפות ובקרבת השתלטות אלים שארך כמחצית השעה השתמשו, בנוסף על זרנוקי המים, גם בגז מדמיע ובירי בנשק קל. בקרב נהרג המעפיל יונה דב שוורץ. היה זה החלל הראשון שנפל על סיפונה של ספינת מעפילים תוך כדי המאבק עם הבריטים. מפקד הספינה, משה רבינוביץ', ועוד מספר מעפילים נפצעו ואושפזו בבתי-חולים בארץ ולאחר מכן הועברו למחנה המעצר בעתלית. הספינה נגררה לנמל חיפה והמעפילים הוחזקו בה יממה תחת משמר חיילים בריטים.

מבצע הגירוש נתקל בהתנגדות תקיפה של המעפילים, 32 מהם קפצו למים והחלו לשחות אל החוף, אך ספינות משמר בריטיות רדפו אחריהם ומשו אותם מן המים. בכך נפסקה ההתנגדות והמעפילים הועברו לאוניית הגירוש 'אושין ויגור'. שישה עיתונאים שצפו בשחייה הדרמטית הורשו להתלוות אל המעפילים בעת שהועברו לקפריסין. המעפילים המגורשים שוכנו שם במחנה 61 בקראולוס.

מקורות:

נחום בוגנר, ספינות המרי: ההעפלה 1946-1948. משרד הביטחון ההוצאה לאור, המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1993.
דב בן-ישי, עורך, אוניות העפלה בלתי לגאליות: התקופה השלישית - מצגת

דוד שערי, גירוש קפריסין 1946-1948. אוניברסיטת תל אביב, ההסתדרות הציונית העולמית, 1981.
כתבה: סנונית שהם

'פלמ"ח' באתר הפלי"ם

מצגות וסרטונים קישור בהכנה
קטעי עיתונות היסטורית –[קישור לפתיחה](#) (58 קטעים)
פעילי ומעפילי 'פלמ"ח' קישור בהכנה
סיפורי מעפילים - קישור בהכנה

'קדימה'

מספר המעפילים – 794

הגעה לקפריסין – 16.11.1947

נמל מוצא – אזור וונציה, איטליה

תאריך הפלגה - 5.11.1947

אנשי הפלי"ם ונוספים -

זאב פז - מפקד האוניה

חיים וינקלר - מלווה]

נירה הררי - מלווה

זאב רותם - מלווה

מקס כהן - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה Rafael Luccia שהייתה ספינת מנוע עם מפרש נרכשה על ידי המוסד באיטליה והוכנה לקראת הפלגתה לארץ במפרץ ליד ונציה באיטליה. הספינה הפליגה ב- 5 בנובמבר 1947 מן האי פלסטרינה - Sant'antoio di pellestrina שמדרום לוונציה עם 794 מעפילים, ביניהם למעלה ממאה תינוקות וילדים מתחת לגיל 3, שמוצאם מפולין, רומניה ויון.

העלאת המעפילים לספינה הסתיימה בארוע דרמטי ומביך. עשרה אנשי פלי"ם ממאגר המלווים באיטליה, שסייעו בהעלאה ובהתארגנות המעפילים על הספינה, נרדמו על הסיפון ומצאו את עצמם עושים דרכם ארצה. ליד העיר אנקונה התקרבה הספינה לחוף, העשרה ירדו ממנה בסירת מנוע אך נתפסו ונעצרו כמהגרים בלתי חוקיים. רק כעבור שלשה ימים, משבוששו להגיע חזרה למטה 'המוסד' במילאנו, החלו החיפושים אחריהם, הם אותרו בבית הסוהר באנקונה, ושוחררו לבסוף בהתערבותה של עדה סרני.

לפי התוכנית המקורית הייתה הספינה אמורה לקלוט בלב ים, קרוב לחופי ארץ, 182 מעפילים מספינת העזר 'אלברטינה' (שיצאה מצרפת באותו יום ש'קדימה' יצאה מאיטליה), בהתאם לשיטת שילוב שתי ספינות בהפלגות המעפילים. אולם המפגש לא יצא אל הפועל משום ש'קדימה' יורטה ע"י הבריטים עוד בטרם היה זמן לתאמו. עם זאת, ספינת העזר 'אלברטינה' שקיבלה את השם המבצעי 'עלייה', הצליחה לפרוץ את ההסגר ולהוריד את מעפיליה בחוף נהריה. הייתה זו הפעם השלישית שספינה זו הצליחה להוריד מעפילים בחופי הארץ מבלי שנתפסה. הפלגותיה הקודמות שצלחו אירעו בספטמבר 1945 (168 מעפילים) כששמה אז 'פטר א' ובאוקטובר 1945 (170 מעפילים) כששמה אז פטר ב'.

מטוס סיור בריטי גילה את 'קדימה' ב- 15 בנובמבר וכעבור שעות אחדות נצמדה אליה משחתת, שליוותה אותה עד כניסתה לנמל חיפה למחרת. לא אורגנה התנגדות לתפיסת הספינה בגלל המצב הרעוע של הספינה וריבוי התינוקות והילדים. ב16 לנובמבר 1947 הועלו פעילי ומעפילי הספינה על אוניית הגירוש 'ראנימיד פארק' והועברו לקפריסין.

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.

נחום בוגנר, ספינות המרי: ההעפלה 1946-1948. משרד הביטחון ההוצאה לאור, המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1993.

דב בן-שי, עורך, אוניות העפלה בלתי לגאליות: התקופה השלישית - מצגת

כתבה: סנונית שהם

'קדימה' באתר **פלי"ם**

מצגות וסרטונים קישור בהכנה

קטעי עיתונות היסטורית קישור בהכנה

פעילי ומעפילי 'קדימה' קישור בהכנה

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'רפיח'

מספר המעפילים – 785
הגעה לקפריסין – 13.12.1946
נמל מוצא - באקאר, יוגוסלביה
תאריך הפלגה – 26.11.1946
אנשי הפלי"ם ונוספים -
גד לסקר - מפקד האוניה
דוד באומגרטן-בוסתנאי - מלווה
צבי טייטל - מלווה
אברהם ליכובסקי - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה Athina נרכשה בין לאחר שנמשתה מלב ים והותאמה להובלת מעפילים בנמל פיראוס. שמה ניתן לה על שם מחנה המעצר 'רפיח' שאליו הועברו רבים מעצורי'השבת השחורה'. ב 11 לאוקטובר 1946 הפליגה הספינה לכיוון יוגוסלביה כדי לאסוף את המעפילים ובדרכה בעת סערה עלתה על שרטון. לאחר 40 שעות חולצה ונגררה על ידי ספינת גרר יוונית ממשלתית וב 27 לאוקטובר הפליגה לדרכה. ב 29 לאוקטובר הגיע לנמל ספליט, יוגוסלביה ולאחר עגינה של שבוע הועברה לנמל באקאר.

הספינה יצאה מנמל באקאר , יוגוסלביה ב– 26 בנובמבר 1946, כשעל סיפונה 785 מעפילים יוצאי מזרח אירופה, רובם מרומניה, רובם בודדים ולא מאורגנים בתנועה כלשהיא. בין המעפילים שעל סיפונה היו עשר נשים הרות, כ 80 ילדים וכ 50 זקנים.

בין איי יון הייתה אמורה 'רפיח' לחבור לסירה ולהוריד את הצוות היווני. סערה אשר התחוללה בים אילצה את 'רפיח' לתפוש מחסה במפרץ סטמפליה (יון). לאחר מספר ימים המשיכה בדרכה לחבור עם הסירה, רב החובל החליט בשל התנאים הקשים לעגון במפרצו של האי סירינה Syrna. תמרון לא מוצלח והשתתקות המנוע גרם לספינה להתנפץ על סלע בקרבת החוף ולטביעתה תוך שעה. המעפילים קפצו מהספינה אל הסלעים או שחו אל החוף. מספר הנעדרים אינו ידוע. שמונה מעפילים נספו ונקברו באי ורק כעבור שנים רבות ב 1972 הועברו לקבורה בבית העלמין בחיפה במעמד ראש הממשלה גולדה מאיר. על האי רכשו הניצולים, ממשפחה שהתגוררה עליו, עדר של כעשרים כבשים בתמורה לחפציהם האישיים. ' גדעוני' אברהם ליכובסקי הצליח להציל את מכשיר הקשר ולשדר לשלוחת המוסד באתונה S.O.S. על פי בקשת הסוכנות היהודית הופיע כעבור שלושה ימים מעל האי מטוס בריטי והצניח ציוד ומזון. משחתת יוונית הגיעה לחלץ את הצוות היווני ואת החולים והפצועים העבירה לבית חולים ברודוס. שתי משחתות בריטיות הגיעו ב– 13 לדצמבר ומלחי הצי הבריטי עמלו כל הלילה להעביר את הניצולים לספינות הצי שמשם העבירו את המעפילים דרך כרתים לקפריסין.

בהגיעם לפמגוסטה גילו מעפילי 'רפיח' התנגדות וזו דוכאה על ידי השלכת פצצות עשן לתוך המחסנים בהם שהו המעפילים. המעפילים נתקלו בבעיות שיכון בהגיעם למחנות קראולוס והם נאלצו לחכות שעות רבות בגשם שוטף עד שנמצאה להם קורת גג.

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.
נחום בוגנר, ספינות המרי: ההעפלה 1946-1948. משרד הביטחון ההוצאה לאור, המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1993.
דוד שערי, גירוש קפריסין1946-1948. אוניברסיטת תל אביב,ההסתדרות הציונית העולמית, 1981.

כתבה: סנונית שהם

'רפיח' באתר הפלי"ם

'רפיח' – מצגות וסרטונים

טקס האזכרה השנתי לחללי ה'רפיח' 2018 – ארגון מעפילי קפריסין

טקס האזכרה השנתי לנפטרי קפריסין וחללי ה'רפיח', 50 שנה להעלאת עצמותיהם 2022 – ארגון מעפילי קפריסין

'רפיח' - רגעים של חסד או גיהנום - יצחק כהן ערוץ 1

אהרון פולק מספר על מסעו ב'רפיח' ארגון מעפילי קפריסין

עיתונות היסטורית **קישור לפתיחה** (90 קטעים)

פעילי ומעפילי 'רפיח' קישור בהכנה

רשימת מעפילי הרפיח שהועברו לישראל ב'לקרוב ולרחוק' - **קישור לפתיחה**

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'שאר ישוב'

מספר המעפילים – 768

הגעה לקפריסין – 23.4.1947

נמל מוצא – בוליאסקו, איטליה

תאריך הפלגה – 7.4.1947

אנשי הפלי"ם ונוספים -

מנחם כהן - מפקד הספינה

יצחק לנדאור – מלווה

דוד'לה בן-חורין – מלווה

עובד שדה - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

למחרת ליל הסדר, אור לט"ו בניסן תש"ז (7.4.47) יצאה לדרכה ספינת משא חופים איטלקית קטנה, בשם Gian Paolo מקו החוף של בוליאסקו (Bogliasco) בצפון איטליה, כשעליה כ-620 מעפילים, בחורות ובחורים, שורדי השואה באירופה, חלקם נצר אחרון, מכל גווני העם היהודי, מתנועות נוער שונות, דוברי שפות שונות, בליווי שליחים מא"י. ההתקדמות הייתה איטית לאורך החופים, כשהם משתדלים לא להסב אליהם את תשומת הלב של הבריטים, החגים מעל לים התיכון במאמץ למצוא ספינות מעפילים דומות. על פי התכנית המקורית הייתה הספינה צריכה לחבור עם הספינה "'תיאודור הרצל'" ליד קלדוניה שבטורקיה, ולהעביר את מעפיליה אליה, אך בעיות תקשורת הביאו לכך שבדרך החתחתים לפלשתינה (א"י) אספה הספינה מעפילים נוספים מספינה קטנה עוד יותר, 'אלברטינה'. האחרונה, בפיקודו של דויד'לה בן חורין, יצאה לדרך יום אחרי 'שאר ישוב' והעמיסה על סיפונה 151 מעפילים, גם היא בחוף בוליאסקו. את המעפילים הנוספים שיכנו במאגר הפחם עליו ויתרו המובילים עקב המצב המיוחד. מספר המעפילים בספינה הקטנה הגיע עתה ל-768. דוד בן חורין שפיקד על 'אלברטינה' עבר ל'שאר ישוב' וקיבל הפיקוד עליה, יצחק לנדאור ורב החובל האיטלקי ירדו וחזרו ב'אלברטינה' לאיטליה. לאחר ההעברה, הוחלף שם הספינה ל-GALATA , טושטשו סימני הזיהוי האיטלקים והונף דגל טורקי. באזור איי יוון נתקלו בסערה חזקה במיוחד: הספינה נטתה למצב כמעט מאונך.

בלית ברירה נכנסו למפרץ של אחד האיים, ונצפו ע"י רועה כבשים. האם היה זה הרועה שהסגיר את הספינה?

הספינה התגלתה ע"י הבריטים בלב ים ב-21.4.47, מצפון לפורט סעיד, אליה כיוונו מוביליה בתקווה להטעות את הבריטים. שתי משחתות נצמדו לאנייה כבר בדרום הארץ, ב־23 באפריל הצטרפו שתי משחתות נוספות. שתיים מהן נגחו משני צדי הספינה, ירו פצצות גז וסילוני מים. לנמל חיפה נכנסה הספינה הקטנה כשצמודות אליה לא פחות מ-6 משחתות! החיילים הבריטים פנו אל המעפילים ברמקול והודיעו שהם מתכוונים לעלות על האנייה ושאם לא ייתקלו בהתנגדויות לא יאונה למעפילים כל רע. למרות ההוראה מהארץ שלא להתנגד, ניהלו המעפילים חדורי הקרב מאבק עיקש: בקרב הקצר השתמשו הבריטים בנשק קר בברוטליות ובחזזים (שהממו את המעפילים שחלקם אבדו הכרה), בעוד המעפילים השליכו עליהם תפוחי אדמה וקופסאות שימורים. ב-23.4.1947 הגיעה 'שאר ישוב' לחופי חיפה וכל המעפילים שעל סיפונה גורשו לקפריסין, פרט לפצועים שנפצעו בקרב שניהלו המעפילים כאשר הבריטים תפסו אותם. הגירוש נעשה בשתי אניות של הצי הבריטי, ה'אמפייר לייף גארד' ו'אמפייר קומפורט'.

ההעברה נעשתה בצורה אנושית יחסית, עקב הניסיון שבוע קודם עם 'תיאודור הרצל': החיילים הבריטים נעמדו בשתי שורות, והנוסעים שהורדו מספינת המעפילים והועברו לאניות הגירוש עברו ביניהם כמו בין שתי חומות.

המעפילים היו מאוגדים בקיבוצים אשר השתייכו לתנועות הנוער הבאות: השומר הצעיר (נתיב ה'גאולה', מסדה, מרדכי אנילביץ, לחירות) , עקיבא (בני שלום), גורדוניה (לים) , האיחוד הציוני (לנגב, עתיד, במאבק), דרור-בורוכוב (פרומקה מטרנוב, אחוה, לבן, אחיות, בורוכוב, לחופש), העובד (שמעון).

אירוע מיוחד במהלך ההפלגה הייתה לידה של תינוק שאימו עלתה בחודש התשיעי לאנייה ללא יידוע המובילים. שולה מרפלד-גוטליב, האחות שהפכה למיילדת, הבינה בבדיקה שראש התינוק כבר מבצבץ, ואחרי שהובאה לתא המפקד החלה שולה בתהליך הלידה. את חבל הטבור קשרה בעזרת שערות מראשה, ואת התינוק, שמואל ויתקין, עטפה בגופיה של המפקד.

כתבה: אילנה מרחב

מקורות:

'שאר ישוב' (אוניית מעפילים) ערך בויקיפדיה

'שאר ישוב' באתר הפלי"ם

פרטים נוספים על הספינה והתארגנותה מאת ניר מאור – עמותת חיל הים

עדות מנחם כהן (רב החובל), נמסרה לצוות מורשת 'שאר ישוב' ע"י הבת, עופרה לוינסון.

חיים דורנבוים, סיפור חיים. ספרו האישי משפחתי, נמסר לצוות מורשת 'שאר ישוב'.

עדויות מעפילים מראיונות אישיים: אילנה שתיל, שולה גוטליב, פנינה אבנון, סימה מרשלק, משה לכמן, צבי אליעזרי.

עיתונות היסטורית **קישור לפתיחה** (57 עמודים)

סרטונים וכתבות על כנסי מורשת:

יום עיון מקוון – 74 שנים להגעת 'שאר ישוב' 7.5.2021

כנס 75 שנה להגעת אנית המעפילים 'שאר ישוב' – 2022, מחנה מעפילים עתלית

כתבה בחי-פה על כנס 75

המעפילים:

רשימת פעילי ומעפילי 'שאר ישוב' **קישור לטבלה**

סיפורי מעפילים **קישור לאינדקס סיפורי המעפילים**

קיבוצי העלייה בהם הגיעו המעפילים **קישור לפירוט הקיבוצים**

תמונות "מעפילי ופעילי 'שאר ישוב' **קישור ל אלבום תמונות**

עדויות:

מעפילי 'שאר ישוב' מספרים – "בנתיבי העפלה"

הדרך ל'שאר ישוב' - “בנתיבי העפלה”

עדות של משה לכמן איש קיבוץ מרדכי אנילביץ - מעפיל ב'שאר ישוב' - ארגון מעפילי קפריסין

צבי אליעזרי מעפיל ב'שאר ישוב" (המסלול מדקה 26) - “תולדות ישראל”

ראיון עם סימה מרשלק דייטשמן מעפילת 'שאר ישוב' - ארגון מעפילי קפריסין

רחל נוב מתעדת את העפלת הוריה ב'שאר ישוב' ודרך מחנות המעפילים בקפריסין

שולמית גוטליב מספרת על לידה על האניה 'שאר ישוב' - “בנתיבי העפלה”

קהילת המורשת:

קישור ל **דף הקהילה בפייסבוק**

מפרי עטה של אילנה בריף מנהלת הקהילה

להצטרפות לקבוצת המורשת בוואטסאפ

ובפייסבוק: כתבו לאילנה בריף הודעה ל 050-5702490

'שבתאי לוזינסקי'

מספר המעפילים – 823

הגעה לקפריסין – 12.3.1947

נמל מוצא - מטפונטו, איטליה

תאריך הפלגה – 4.3.1947

אנשי הפלי"ם ונוספים - דוד מימון (סנפיר) - מפקד האוניה

יהושע (אוסי) רביד

אברהם קרני-רוקמן (גשר)

יונה גרינפלד

אריה חייקינד - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה 'שבתאי לוזינסקי' נבנתה בשלהי 1946 באיטליה, כספינת סוחר קטנה עשויה עץ, בעלת שני תרנים בתפוסה של 298 טון בשם 'סוזאנה' (Susana). בתחילת 1947 נרכשה הספינה ע"י יהודה ארזי, ראש המוסד לעליה ב' באיטליה והוכשרה על ידי אנשי המוסד והפלי"ם, להובלת כ 823 מעפילים מרומניה, הונגריה ופולין.

'סוזאנה' הייתה אמורה להפליג בתחילת פברואר 1947, אך בעת ההעמסה הים היה סוער והתגלתה חדירת מים בבסיסה, דבר שהצריך תיקון במספנה בלה ספציה. צוות הספינה היה איטלקי, כולל רב החובל. מפקד הספינה, דוד מימון (סנפיר), איש פלי"ם מנוסה, אשר בפועל תפקד כרב החובל. יחד איתו היו ארבעה מלווים: בצלאל דרורי, אברהם קרני (רוקמן), אוסי רביד ואברהם חיינקינד גדעוני.

דוד מימון מספר בזכרונותיו: "הגעתי למחנה העולים מטפונטו, ליד עיר הנמל טרנטו. גרתי עם העולים ועזרתי בארגון החיים במחנה ואימון האנשים לקראת ההפלגה. בין השאר, עסקנו באימון בעליה ובירידה מהספינה בעזרת רשת חבלים. בינתיים הכנו את האנייה ואת הציוד לקראת המסע. בתוך המחסן של האנייה בנו פיגומים של עמודי מתכת וביניהם קשרו ברזנטים, כך שנוצרו 7 קומות של ערסלים, זה מעל זה. הכינו גם אוכל בארגזים... האיטלקים המקומיים שיתפו איתנו פעולה, אך היה עלינו להסתיר את פעילויותינו מהשלטונות, כיון שאיטליה נשלטה אז בידי הבריטים".

מחנה העולים ששכן על החוף, הוסבר כמחנה נופש לאנשים חולים, על מנת למנוע הגעה של המשטרה האיטלקית ושל כאלה שיכלו לגרום לסיכון כלשהו של תכנית ההפלגה. קבוצת צעירים מקרב המעפילים עזרו בארגון ובניהול החיים במחנה ואחר כך על הספינה.

ב 4 במרץ 1947, לאחר עיכובים, הפליגה הספינה 'סוזאנה' מנמל מטפונטו ועליה 650 מעפילים.

במקביל, יצאה ספינת שירות קטנה בשם 'אלברטינה' עם 173 מעפילים. כשיצאה ה'סוזאנה' ללב ים, הוסב שמה ל'שבתאי לוז'ינסקי', על שם פעיל המוסד לעליה ב' באיטליה, שנהרג בתאונת דרכים באיטליה ברומא ב- 18 בינואר 1947.

הספינה 'שבתאי לוז'ינסקי' הפליגה לעבר החוף הדרומי של טורקיה, שם צורפו אליה העולים מהספינה 'אלברטינה'. על הספינה היו הנוסעים מאורגנים בקבוצות – 'קיבוצים' כפי שכינו אותם עוד בימי שהותם במחנות המעבר באיטליה. לכל קבוצה היה מזכיר, שדאג לענייני ה'קיבוץ' שלו. המפקד דוד מימון מספר כי היו להם כושר ארגון וכושר אלתור ראויים לציון. היו בספינה מטבח ומרפאה וכן רופאים ואחיות מקרב המעפילים.

מטורקיה הפליגה הספינה דרומה עד לחוף דמייטה, מערבית לפורט סעיד שבמצרים. הבריטים פטרלו במשחתות ובמטוסים לאורך חופי ישראל, ומימון מעיד כי חשב שהגעה מדרום, מכיוון מצרים, יכולה להפתיע אותם. כשהספינה הפליגה לאורך החוף לכיוון מזרח לעבר חופי הארץ, המעפילים היו חבויים מתחת לסיפון.

בארבע לפנות בוקר ב 12 במרץ 1947 הגיעה 'שבתאי לוז'ינסקי' לחוף ניצנים. הים היה סוער ולא ניתן היה להוריד את האנשים לחוף בסירות. הספינה התקרבה אל החוף ועלתה על שרטון חול כמאה מטרים מהיבשה וכך פרצה את ההסגר הימי של הבריטים.

אנשי פלמ"ח וההגנה מבני היישוב, בפיקודו של אורי יפה, שחו וניצבו בשתי שורות מהחוף ועד הספינה ויצרו מסלול דרכו עברו עולים חגורים כולם בחגורות הצלה. מי שידע לשחות, שחה אל החוף והאחרים צפו ונישאו על כפי צעירי היישוב, כפי שתאר המשורר נתן אלתרמן בשירו "שיר פרידה לרב חובל איטלקי":

"הן ראית כיצד מספינות אל החוף

הם נושאים את עמם עלי שכם"

משהתברר כי הבריטים גילו אותם, נחפזו המעפילים אל תוככי קיבוץ ניצנים ובדרכם השליכו את מטלטליהם כדי שלא לעכבם. אנשים מהקיבוץ ומיישובי הסביבה קבלו את פניהם ולימדו אתם לומר "אני יהודי מארץ ישראל", שכאשר ייחקרו על ידי הבריטים, זו תהא תשובתם היחידה.

כ 350 מהמעפילים הצליחו להשאר בארץ. השאר נתפסו וגורשו לקפריסין ביחד עם כ 170 מאנשי היישוב ואנשי פלמ"ח/פלי"ם, שהתערבו ביניהם בשטח ההורדה. כעבור מספר שבועות הוחזרו לארץ 300 אנשים, בתוכם אנשי היישוב וכמה מאנשי הפלי"ם שנתפסו על החוף. חיים חפר כתב על הספינה את שירו "שושנה".

מקורות:

אנית המעפילים שבתאי לוז'ינסקי - ספרון שהוכן לכבוד הכנס במלאת 15 שנים להעפלה.

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.

נחום בוגנר, ספינות המרי: ההעפלה 1946-1948. משרד הביטחון ההוצאה לאור, המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1993.

דוד מימון, דרך בים: סיפורו של דוד מימון. הוצאת המשפחה, 2007.

מרדכי נאור, המעפילים לקפריסין. אריאל, 2000, 35-41.

עדה סרני, ספינות ללא דגל. עם עובד, 1975

דוד שערי, גירוש קפריסין 1946-1948. אוניברסיטת תל אביב, ההסתדרות הציונית העולמית, 1981.

כתבה: אסתר רותם

'שבתאי לוזינסקי' באתר הפלי"ם

מצגות וסרטונים

הם נושאים את עמם עלי שכם – סיפורה של 'שבתאי לוזינסקי', אירוע זיכרון בבי"ס שדה ניצנים 2023 – ארגון מעפילי קפריסין

מנשה עברי מספר על חלקו במאבק להצלת המעפילים – ארגון מעפילי קפריסין

מאירה אופיר – על חלקה בעזרה למעפילים – ארגון מעפילי קפריסין

קטעי עיתונות היסטורית קישור בהכנה

לרשימת פעילים ומעפילי הספינה קישור בהכנה

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'שיבת ציון'

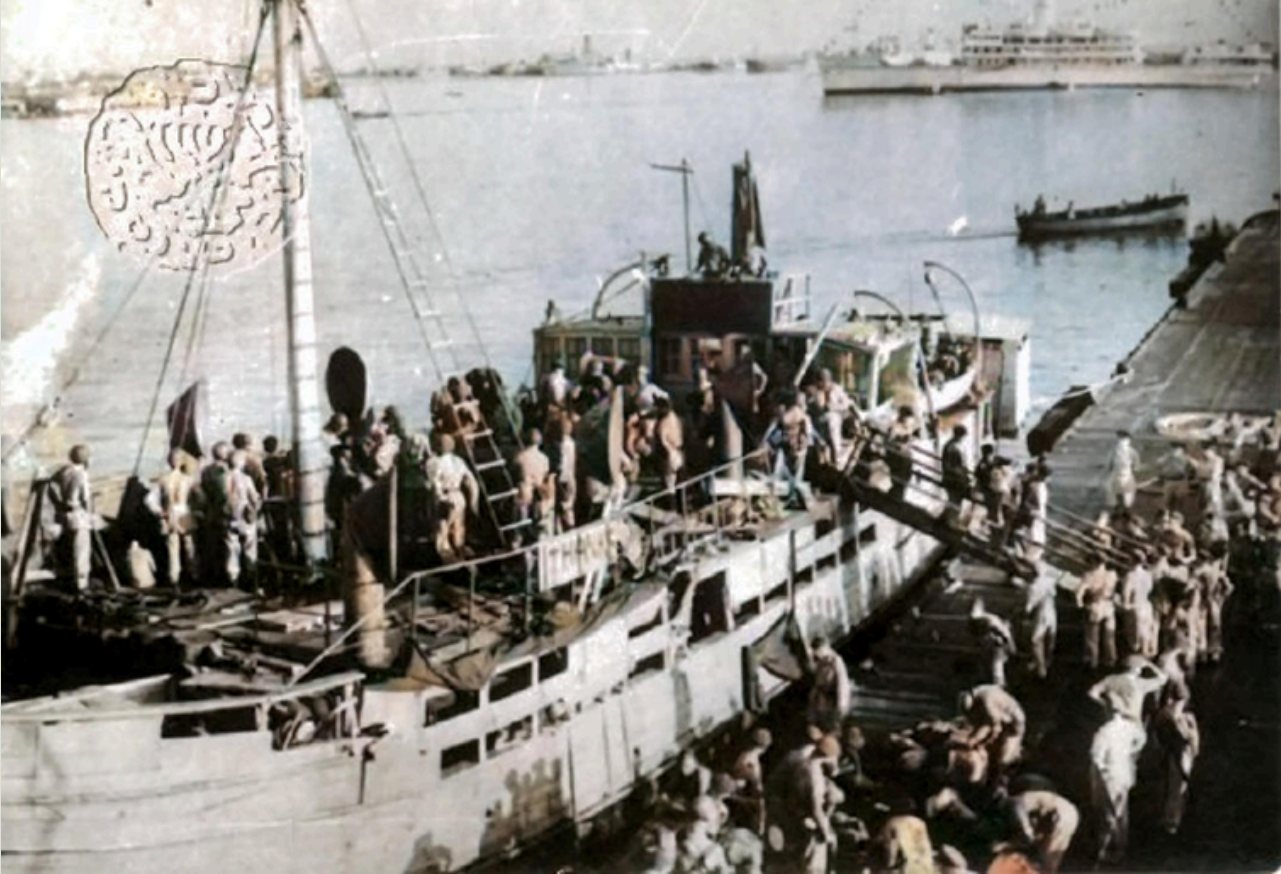
מספר המעפילים – 411

הגעה לקפריסין – 28.7.1947

נמל מוצא – אלג'יריה

תאריך הפלגה – 16.7.1947

אנשי הפלי"ם ונוספים - דוד מימון - מפקד הספינה מייק
הררי - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית ז'בוטינסקי, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה Luciana בשמה המקורי נבנתה באיטליה ושמשה להובלת משאות. הספינה נרכשה על ידי אנשי המוסד לעליה ב' באיטליה והועברה למרסי לצורך הכנתה למשימת הובלת מעפילים. הקונסטרוקציה ובה דרגשים ללינה נבנו על הסיפון, ועקב כך היו לא יציבים וגם הקשו על הסוואת מטרת הפלגתה.

לאחר סגירתו של מחנה 'שלווה ובריאות' בטנס הופנו מעפילים למחנות מעבר בקרבת העיר אלג'יר. משפחות שהוחזרו מטנס רוכזו במחנות רוויגו, ריווה, ול'ארב. רווקים רוכזו במחנה באראקי, ילדים ואמותיהם במחנה סידי פרוש. קרוב ל - 700 אנשים המתינו במחנות אלה. השהייה במחנות הייתה קשה וההמתנה להגעת הספינה העיקה על המעפילים. השלטונות הצרפתים באלג'יר החלו להערים קשיים ורק התערבות של נציג המוסד לעלייה ב' בצרפת אפשרה לבסוף את המשך ההעפלה הישירה מחוף אלג'יר. התנאי להמשך מפעל ההעפלה היה שהפעילות תהיה חשאית. מפקד המשטרה שקיבל מהאנגלים ידיעה שהספינה תפליג מחוף גיוטוויל ממערב לאלג'יר שוב עצם עין והורה לשוטרו לא לפטרל באזור. ב-16 ליולי 1947 העמיסה הספינה 411 מעפילים ממפרץ קטן מערבית לעיר אלג'יר. זאת הייתה ההפלגה השנייה של מעפילים מצפון אפריקה, חודשיים לאחר ההפלגה הראשונה שביצעה הספינה 'יהודה הלוי'. סמוך לאי כרתים היו המעפילים אמורים לעבור לספינה 'י"ד חללי גשר א-זיו' אולם בשל תקשורת לקויה וחוסר באמצעי ניווט לא התקיימה הפגישה. מפקד הספינה דוד מימון מתאר בזכרונותיו: "האנשים הפעם היו הרבה פחות מאורגנים מהעולים בהפלגה הקודמת שלי. לא היה ארגון קבוצתי, כל משפחה רצתה לדאוג לצרכיה בלבד. נעזרתי הרבה בחבורת הצעירים מטוניס שסייעו בניהול חיי היום יום במשך ההפלגה. לא היה רופא בין הנוסעים, הייתה רק אחות מילדת אחת".

המעקב אחרי הספינה החל כבר מחופי תוניס. משחתתבריטית התלוותה אליה עד חופי הארץ. היא נתפסה ב-28.7.47 בידי הבריטים. הספינה הגיעה לחופי הארץ במקביל להגעת מגורשי 'אקסודוס' לחופי צרפת. על רקע המפנה במדיניות הגירוש הבריטית כלפי מעפילי 'אקסודוס' ובגלל הימצאותם של 120 תינוקות וילדים בין המעפילים, הוחלט לא להתנגד להשתלטות על הספינה ולהעברת המעפילים לאוניית הגירוש. רגע לפני ההשתלטות עוד הצליחו לחבל במנוע כדי לאלץ אותם לגרור את הספינה לחיפה הקרובה ולא לקפריסין הרחוקה. הבריטים השתלטו על הספינה ב- 28 ביולי גררו אותה לנמל חיפה, העלו את המעפילים לאוניית הגירוש 'אמפייר שלטר' שנשאה אותם למחנות לקפריסין.

דוד אלפסי, ממעפילי ספינת 'שיבת ציון', סיפר "הידיעות הגיעו אלינו שמי שרוצה לפרוץ לארץ ישראל יש רק דרך אחת, חייב להגיע לצרפת או לאיטליה". הוא הוסיף שאחרי שהגיע לצרפת נאמר לו: "היום יוצאים עם אוניות אלה אנשים מהמחנות שסבלו מהשואה. האנגלים יתפסו אתכם ועולים להחזיר אתכם למרוקו".

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.
דוד מימון, דרך בים: סיפורו של דוד מימון. הוצאת המשפחה, 2007.

כתב: דניאל בר אלי ביטון

'שיבת ציון' באתר **מעפילי המגרב**:

דו"חות המוסד לעלייה ב'

עדויות מפקדים ומלווים

עדויות מעפילים ומעפילות

מאמרים

רשימת מעפילי המגרב לפי א' ב'

'שיבת ציון' באתר **הפלי"ם**

מצגות וסרטונים - בהכנה

קטעי עיתונות התקופה מאתר מעפילי המגרב, המקור ארכיון ז'בוטינסקי

מעפילי 'שיבת ציון' קישור בהכנה

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'תיאודור הרצל'

מספר המעפילים – 2,641

הגעה לקפריסין – 13.4.1947

נמל מוצא – נמל סט, צרפת

תאריך הפלגה – 2.4.1947

אנשי הפלי"ם ונוספים - מוקה לימון - מפקד האוניה

אריה וייצמן

בצלאל פלדמן

יוש הלוי

חיים וינשלבויים

נחמן בורשטין - גדעוני

קרדיט תמונה: ארכיון בית הפלמ"ח, טיוב וצביעה - קליפסול

סיפור ההפלגה:

הספינה Guardian נבנתה באנגליה ב 1907 ונרכשה על ידי המוסד לעלייה ב' בארה"ב, שם שמשה להנחת כבלים תת-ימיים לטלפון. הייתה זו אוניית ברזל ישנה, אך גדולה. הספינה הוכנה למשימת נשיאת אלפי המעפילים במרסי.

הספינה הפליגה ב- 2.4.47 מנמל סט, צרפת, ועליה 2,641 מעפילים שהגיעו למקום במספר שיירות. רובם יוצאי פולין, מיעוטם יוצאי הונגריה וארצות אחרות. רב המעפילים בספינה היו צעירים בשנות העשרים המאורגנים בתנועות נוער. כן הייתה קבוצה גדולה של כ 500 יתומים בגלאי 16-19, 40 נשים הרות, ו 60 תינוקות.

התלוו למסע גם כמה עיתונאים זרים ובראשם מויש פרלמן, איש 'המוסד' בעל אזרחות בריטית (לימים הממונה על לשכת העיתונות הממשלתית) שכתב בכמה עיתונים בארץ ובעולם, ביניהם השבועון האנגלי "Illustrated" שכתבה על קורות הספינה פורסמה בו ב25.5.47.

בדרכה היא הייתה אמורה להעלות כ- 1,000 מעפילים נוספים באיטליה, אך בשל תקלות טכניות רבות שפקדו את הספינה החליטו המלווים להמשיך ישירות ארצה. מערכת הקשר כמעט ולא פעלה ולכן אנשי המוסד לא בצרפת ולא בארץ לא ידעו על שינוי מסלול ההפלגה וחרדו לגורלה. גם מפגש מתוכנן באזור החוף התורכי עם הספינה 'שאר ישוב' על מנת לקלוט את מעפיליה (לפי שיטת שילוב שתי ספינות בהפלגות המעפילים) נזנח עקב תקלות קשר ב"תיאודור הרצל".

צוות הספינה סברו שהבריטים זיהו אותה, מה שלא קרה ולכן העלו בטרם עת את השלט עם שמה החדש "אוניית הגנה 'תיאודור הרצל'"" והניפו את הדגל העברי בראש התורן. וכן פרשו בדים עם שתי סיסמאות, האחת באנגלית "הגרמנים הכריתו את משפחותינו ובתינו אל תכריתו את תקוותנו" והשנייה בעברית "אנו עולים לביתנו בארץ-ישראל".

צוות הספינה קיבל הוראה להגיע לחוף הרצליה. ב- 13.4.1947 בשעת ערב- 20:30 , בהיותה מול תל אביב בסמוך לתחום המים הטריטוריאליים של ארץ-ישראל נגלתה הספינה על מסך המכ"ם בעזרת אלומת אור מזרקור המשחתת בריטית 'סט. בריידס ביי' ששייטה לאורך החופים. מהמשחתת הונחתו על "'תיאודור הרצל" מספר מצומצם של חיילים בריטים שנלכדו על גשר הפיקוד. אלה הרגישו מותקפים ולכן ירו תחילה מעל ראשי המעפילים ואחר גם ישר לתוך ההמון.

משחתת שניה 'היידון' הגיעה בשלב זה למקום והורתה לחיילים להפסיק את האש ולמעפילים להפסיק כל התנגדות. חייליה עלו על "'תיאודור הרצל" ואז השתרר שקט.

במהלך קרב התנגדות עיקש ומתוכנן, מן הקשים של מפעל ההעפלה, נהרגו שלושה מעפילים מאש חייה, אהרן דוב מצ'כיה, פנחס וייס מהונגריה ומנחם סמט מסלובקיה שמת לאחר מספר ימים מפצעיו. 16 הפצועים הקשים הועברו במהירות באמצעות משחת בריטית לבית חולים בחיפה ואילו "'תיאודור הרצל" שמנועיה וההגה שלה חובלו, נגררה לחיפה, אליה הגיעה ב 15 לאפריל.

המעפילים שנפגעו נשלחו לאחר הטיפול הרפואי למעצר בעתלית והיתר הוגלו לקפריסין. דו"חות מפקדי המשחתות שנטלו חלק בקרב, מצביעים על אבדן שליטה ומבוכה בשל ריבוי הנפגעים. המצב דווח מיידית לבן גוריון ולגולדה מאיר. תקרית זו הראתה הסלמה במלחמת הבריטים בהעפלה. כלקח מהקורות נטה המוסד לעליה ב' לנקוט מעתה מדיניות זהירה יותר לגבי ההתנגדות בספינות המעפילים. לאחר הקמת המדינה נשלפה הספינה מ'צי הצללים' והופעלה בהסעת עולים. ב- 1950 נמכרה לגורמים פרטיים וב- 1952 נמכרה לגרוטאות.

כתבה: סנונית שהם

מקורות:

ראובן אהרוני, מטות התורן: ספינות ההעפלה והרכש לאחר מלחמת העולם השנייה. המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1997.

נחום בוגנר, ספינות המרי: ההעפלה 1946-1948. משרד הביטחון ההוצאה לאור, המרכז לתולדות כח המגן ע"ש ישראל גלילי, 1993.

דב בן-שי, עורך, אוניות העפלה בלתי לגאליות: התקופה השלישית - מצגת

'תיאודור הרצל' באתר הפלי"ם

מצגות וסרטונים:

[תקציר ראיון עם נחום פורן](#)

קטעי עיתונות היסטורית – קישור בהכנה

מעפילי "תיאודור הרצל" – קישור לגליון המעפילים בהכנה

רשימת מעפילים ב'לקרוב ולרחוק' עיתון מקורי **חלק א'** **חלק ב'** **חלק ג'** **חלק ד'** **חלק ה'**

סיפורי מעפילים קישור בהכנה

אלבום תמונות קישור בהכנה

'אקסודוס-1947' / 'יציאת אירופה תש"ז'

מספר המעפילים – 4554

נמל מוצא – סט, צרפת

תאריך הפלגה – 11.7.1947

הגעה לחיפה – 18.7.1947

הגעה חזרה לצרפת – 29.7.1947

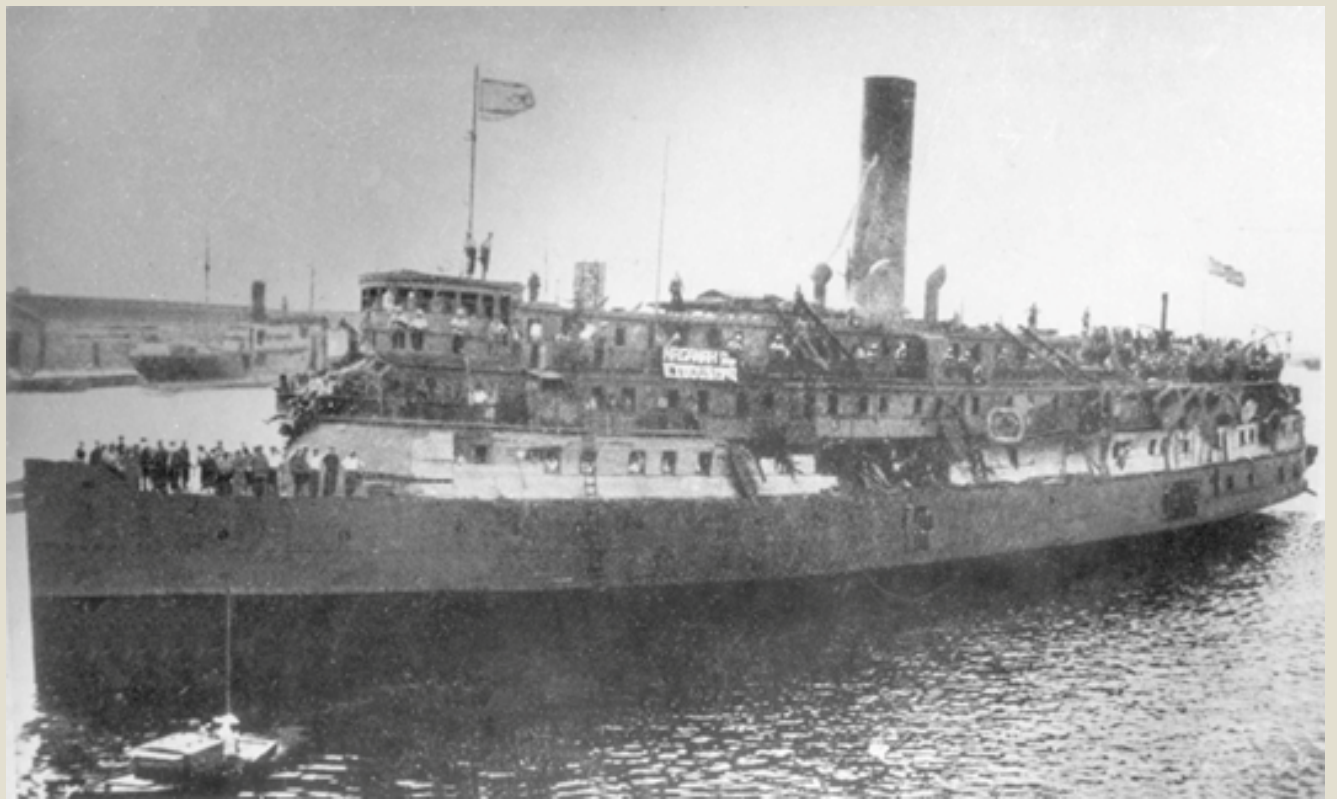
הגעה לגרמניה – 7.9.1947

'אנשי הצוות: יוסי הראל, יצחק (אייק) אהרונוביץ

,מיכה פרי, סימה שמוקלר, עזריאל עינב, מקס כהן

צבי כצנלסון, ד"ר יהושע כהן, יעקב אורון

צוות ים שכלל אנשי **מח"ל העפלה**

קרדיט תמונה:

סיפור ההפלגה:

ספינת הנהרות President-Warfield נבנתה בשנת 1928 ושימשה לשייט תענוגות ל-400 נוסעים. לאחר מלחמת העולם השנייה היא עמדה למכירה כגרוטאות. בחודש נובמבר 1946 הספינה נרכשה, דרך "חברת קש", על ידי שליחי "המוסד לעליה ב" בארה"ב בכספים שתרמו יהודים מקומיים. הספינה עברה שיפוץ ראשוני בנמל בולטימור, הפליגה לאיטליה ושם החלו בשיפוץ פנימי לקליטת אלפי מעפילים. בהמשך עברה לצרפת שם הסתיים השיפוץ.

הספינה יצאה מנמל סֶט (Sète) שבדרום צרפת ב־11 ביולי 1947 כשעל סיפונה 4,554 מעפילים, 9 אנשי צוות ישראלים (רובם אנשי פלי"ם) ו-41 מתנדבים, רובם מארה"ב. בהיותה בלב ים היא קיבלה את שמה החדש 'אקסודוס 1947' / 'יציאת אירופה תש"ז' שקבע משה סנה.

ב־18 ביולי נלכדה הספינה על ידי הבריטים, מחוץ לגבולות המים הטריטוריאליים של ארץ-ישראל, לאחר עימות שבו נהרגו שני מעפילים ואיש צוות – מתנדב יהודי מארצות הברית. הספינה נגררה לנמל חיפה, והמעפילים הועלו מיד לשלוש אוניות גירוש. בתחילה נמסר למעפילי אקסודוס כי יגורשו לקפריסין. אולם הבריטים שינו את מדיניותם והחליטו לגרשם חזרה לצרפת, שממנה יצאה הספינה.

המעפילים שהו על האוניות מול פורט-דה-בוקבדרום צרפת עד 22 באוגוסט 1947, תוך סירוב עיקש לרדת מהן. ממשלת צרפת סירבה לדרישת בריטניה להוריד את המעפילים בכוח. לאחר יותר משישה שבועות בלב ים בתנאים קשים, החליטו הבריטים לגרש את המעפילים לשטח שבשליטתם בצפון גרמניה.

ב־7 בספטמבר 1947, כשישים יום לאחר יציאת "אקסודוס" מנמל סֶט, הגיעו שלוש אוניות הגירוש לנמל המבורג. המעפילים הורדו בכוח, הועלו לרכבות ובהמשך למשאיות והועברו למחנות צבאיים בריטיים באזור העיר ליבק שהוסבו למחנות מעצר המתאימים לשהייה בתנאי קיץ. בהמשך הועברו למחנות אחרים באזור העיר אמדן שהיו מתאימים לשהייה בתנאי החורף הקשים של גרמניה.

גירוש המעפילים לגרמניה הביא ללחץ בינלאומי כבד על בריטניה והשפיע על החלטת האו"ם מיום כ"ט בנובמבר 1947.

הספינה "אקסודוס" הפכה להיות סמל לתקופת ההעפלה בעיקר בגלל גירוש אלפי ניצולי שואה חזרה לגרמניה.

החל מחודש נובמבר 1947 יכולים היו המעפילים לצאת ממחנות המעצר. מספר מעפילים הצליחו להגיע לערי נמל באירופה בתעודות מזויפות, לעלות על ספינות מעפילים אחרות ובסוף מסעם השני הגיעו לקפריסין.

השלטונות הבריטים היקצו מדי חודש 1,500 סרטיפיקטים לעלייה, מתוכם 750 הוקצו למעפילים שהיו עצורים בקפריסין. ועד מחנות קפריסין, כאקט של הזדהות, החליט ביום 19.10.1947 להעביר מיכסה חודשית אחת לטובת מעפילי אקסודוס.

למעלה מ-40 ממעפילי אקסודוס נפלו במערכות ישראל ובפעולות איבה. יהי זכרם ברוך.

כתב: יעקב וימן – צוות מורשת אקסודוס.

מקורות:

אתר האינטרנט של צוות מורשת אקסודוס www.exodus-1947.com

באתר זה מצוטטים קטעים ממקורות נוספים וקיימים בו סיפורי מעפילים ואלבומי תמונות.

רשימת מעפילי אקסודוס, אנשי הצוות והמתנדבים: <https://www.exodus-1947.com/copy-of>